

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Juan Ramon

1956 NOBEL armagani

**PLATERO
ile BEN**

Altın Kitaplar Yayınevi

Bu kitabı hazırlayan
Dilimize çeviren
Kapak resmi
Dizgi ve baskı

Altın Kitaplar Yayınevi
Akşit Göktürk
Oral Orhon
As Basımevi - 1969

J. Ramon Jimenez

(1956 NOBEL EDEBİYAT ARMAĞANI)

PLATERO

İLE

BEN

(Bir Endülüs Ağıtı)

Dilimize çeviren :

Akşit Göktürk

(1969 T.D.K. Çeviri Armağanı)

JUAN RAMON JIMENEZ ÜZERİNE

Juan Ramon Jiménez 1881'de Güney İspanya'da Moguer adlı küçük bir Endülüis kasabasında doğdu. Çocukluğu ile ilk gençliği, on yedinci yüzyıldan bu yana Gongora, Béquere, Antonio Machado, Garcia Lorca gibi büyük ozanlar yetiştirmiş çok yönlü, zengin bir şiir geleneği olan bu bölgede geçti. Gençliğinde bir ara resim öğrenimi yapmak için Seville'ye gitti, izlenimci bir ressam olarak usta bir yöntemle eriştiği sırada resmi bırakarak kendini şiire verdi. 1900 yılında, o günlerin İspanyolca yazan en büyük ozan olarak ün yapmış Lâtin Amerika'lı Rubén Darío ile tanışmak üzere Madrid'e çağrıldı. İlk şiirleri, Darío'nun modernist yönteminin etkilerini taşır. Bununla birlikte, 1902'de yayımladığı *Lirikler* adlı kitabıyla büyük bir yalınlığa, öznelliğe doğru gelişen kendi kişiliğini kesinlikle ortaya koydu. Şiirleriyle büyük ilgi uyandırıldı. 1920 de İspanyol dilinde yazan en büyük ozan olarak ustası Darío'nun yerini aldı, kendi deyi-

miyle, «evrensel bir Endülüslü» idi artık. Rafael Alberti, Garcia Lorca, Jorge Guillén gibi önemli ozanlar üzerinde büyük etkisi oldu. 1936'da *Şarkı* adlı şiir kitabını yayımladı. Bu kitabın yayımlanışından hemen sonra, İspanya İç Savaşı'ndan dolayı Amerika'ya kaçmak zorunda kaldı. Orada yayımladığı son kitabı, ozan, sanat, evren arasındaki güç erişilir dengeyi konu alan, *Derinlerdeki Hayvan* adlı mistik şiirdir.

1956'da Nobel Edebiyat Ödülünü kazandı. Ne yazık ki bu ödül haberi, sevgili karısı Zenobia'nın ölümüyle aşağı yukarı aynı günlerc rastladı. Çok sevdiği karısının ölümü Juan Ramon için büyük bir yıkım oldu, bu acıya ancak ilâhî şıl dayanabildi. «Moguer üstündeki sonsuz göğün değişmez mavisi» altında karısıyla yan yana yatmaktadır.

Ö N S Ö Z

Platero ile Ben, Juan Ramon Jimenez'in Madrid'ten döndükten sonra Moguer'de geçirdiği altı yıl (1905 - 1911) sırasında yazılmıştır. Doğduğu yerlerden uzun bir süre uzaklarda kalmış olan ozanın Endülüs kırlarındaki yaşayışa, bu yaşayışın değişmez akışına, yalın sevinçlerine, acılarına dönüşündeki gözlemlerini dile getirir. Keskin bir şiir duyarlığının, geniş bir yaşantının, müzik - resim bilgisinin, dağları, tepeleri, bataklıkları ile denize doğru uzanan küçük bir Endülüs kasabası üzerine yansımasından **Platero ile Ben: Bir Endülüs Ağıtı** doğmuştur.

Bu kitabın ikinci başlığını da yabana atmamak gerekir. Platero'nun yazıldığı sıralarda ağıt türü Juan Ramon'un şiirinde özel bir yer tutuyordu. Bu kitap, ozanın Endülüs kırlarında geçmiş çocukluğu ile gençliği ardından bir ağıt olarak görülebilirse de, Juan Ramon ağıtı müzikteki anlamıyla, acıklı bir etki kurmak için kullanır. Burada küçük bir kasabanın

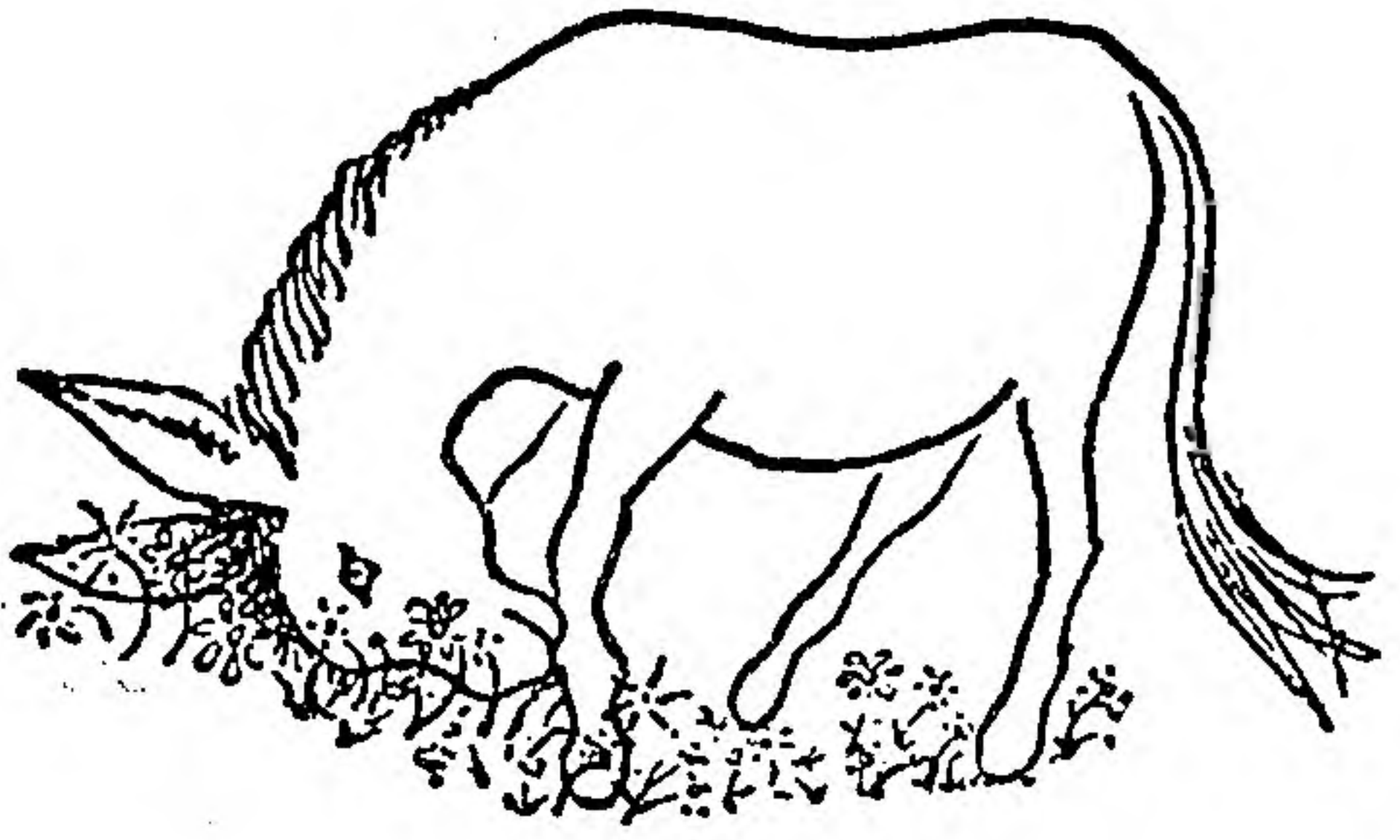
günlük yaşayışı, ak badanalı evleri, sokakları, damları, çatıları, kilise kulesi göz kamaştırıcı bir renklilikle çizilir; dört mevsim boyunca bayramlar, şenlikler, acılar, günlük sevinçler, güneşteki, bulutlardaki, ağaçlardaki, kırlardaki değişiklikler çarpıcı bir güçle dile getirilir. **Platero** ile **Ben**'de her canlı yaratık bütün doğanın bir parçası olarak büyük önem taşır: Çocuklar, hayvanlar, çiçekler, otlar v.b. Platero ozanın candan arkadaşısıdır. Aynı düşleri görürler. Ozanın ikinci benliğidir sanki. Onunla konuşmalarında ozan, Doğa ile bir iç konuşmayı sürdürür gibidir. Gerçekte Platero bütün doğanın bir simgesi olarak görülebilir.

Bu kitap, dile getirdiği insanca duyarlılıkla gerek Avrupa'da gerekse Amerika'da büyük bir ilgi uyandırmış, birçok dillere çevrilmiştir. Tıpkı **Don Quijote** gibi hem büyüklerin hem de küçüklerin sevebileceği niteliktedir; bu iki yapıt arasında kuruluş bakımından bile benzerlikler vardır. Ancak, Cervantes'in kahramanını ardından sürükleyen ülkü '**ADALET**', **Platero**'daki ozanın ülküsü ise '**GÜZELLİK**' tir. Güzellik uğruna sefere çıkmış üzgün bir ozanla şen bir eşeğin öyküsü...

A. G.

*Güneş Sokağı'ndan
bana dutlar karanfiller gönderen
yoksul deli kız*

*A G U E D İ L L A ' n n
anısına*

1. P L A T E R O

Platero, küçücük, tüylü, ipek gibi. Dokununca öyle yumuşak ki, bütünüyle pamuktandır dersiniz, hiç kemiği yok sanki. Yalnız, gözlerinin kara parıltısı iki koyu pırlanta böcek sertliğinde.

Salıveririm, koşup gider çayırlara; ayakları çimene dokunmadan koşar sanki, burnunu minicik, pembe, gök mavisi, altın sarısı çiçeklere sürter. Usulca seslenirim: «Platero!» Gü-lüyormuş gibi, yanıma seğirtir.

Verdiğim her şeyi yer. Mandalınayı, kehribar sarısı üzümünü, dibinde dalı ışıyan mor incirleri sever.

Küçük bir oğlan gibi, bir kız gibi, incecik, sevimli; ama bir taş gibi güçlü, kaskatı. Pazar günleri üzerine binip kasabanın kıyısındaki dar yollardan geçtiğim zaman, köylerden gelme temiz giyimli, yavaş yürüyüslü adamlar, ona bakmak için duraklarlar:

«Çelikten sanki.»

Evet, çelikten. Çelik ile cıvadan.

2. AK KELEBEKLER

Gece yaklaşıyor, sisli, mor. Belli belirsiz, yeşil, uçuk mavi ışıklar kilise kulesinin ötesinde oyalanmakta. Gölgelere, çan çiçeklerine, ot kokusuna, türkülere, yorgunluğa, özleme bürünmüş, yol önümüzde uzanıyor. Kömür çuvaları arasına gömülü çirkin bir kulübeden, şapkalı, sivri sopalı bir adam karartısı, ağzındaki yaprak sigarasının ışığından bir an kıpkızıl aydınlanıveren çirkin yüzüyle, ansızın bize doğru ilerliyor. Platero ürkererek birden geri çekiliyor.

«Nedir o taşıdığınız mal?»

«Bakın... ak kelebekler.»

Adam sivri demir sopasını küçük sepete dürtmek istiyor, hiç sesimi çıkarmıyorum. Heybeyi açıyorum, hiç bir şey göremiyor. Böylece düşlerimizi donatacak gereçler için gümrükçülere hiç bir vergi ödemededen, elimizi kolumuzu sallayarak geçip gidiyoruz.

3. ALACA KARANLIKTA OYUNLAR

Köyün alaca karanlığında Platero ile ben, soğuktan donmuş bir durumda, kuru bir dere yatağına çıkan sıkıntılı bir arka yolun mor gölgeleri arasında ilerlerken, yoksul çocuklar dilencileri yansıl原因arak birbirlerini korkutmaya çalışıyorlar, dilencilik oynuyorlar. Biri kafasına bir çuval giymiş, biri kör olmuş, yalançıktan, bir başkası topal olmuş.

Sonra, çocuklarda sık sık göze çarpan apansız değişmelerden biri görülüyor; ayakları sıcak, sırtları pek, karnları da bir bakıma yalnız kendilerinin tanıdığı analarınca duyurulmuş olduğundan, prensler gibi görmeye başlıyorlar kendilerini.

«Benim babamın gümüş bir saati var.»

«Benimkinin atı var.»

«Benimkinin de bir av tüfeği.»

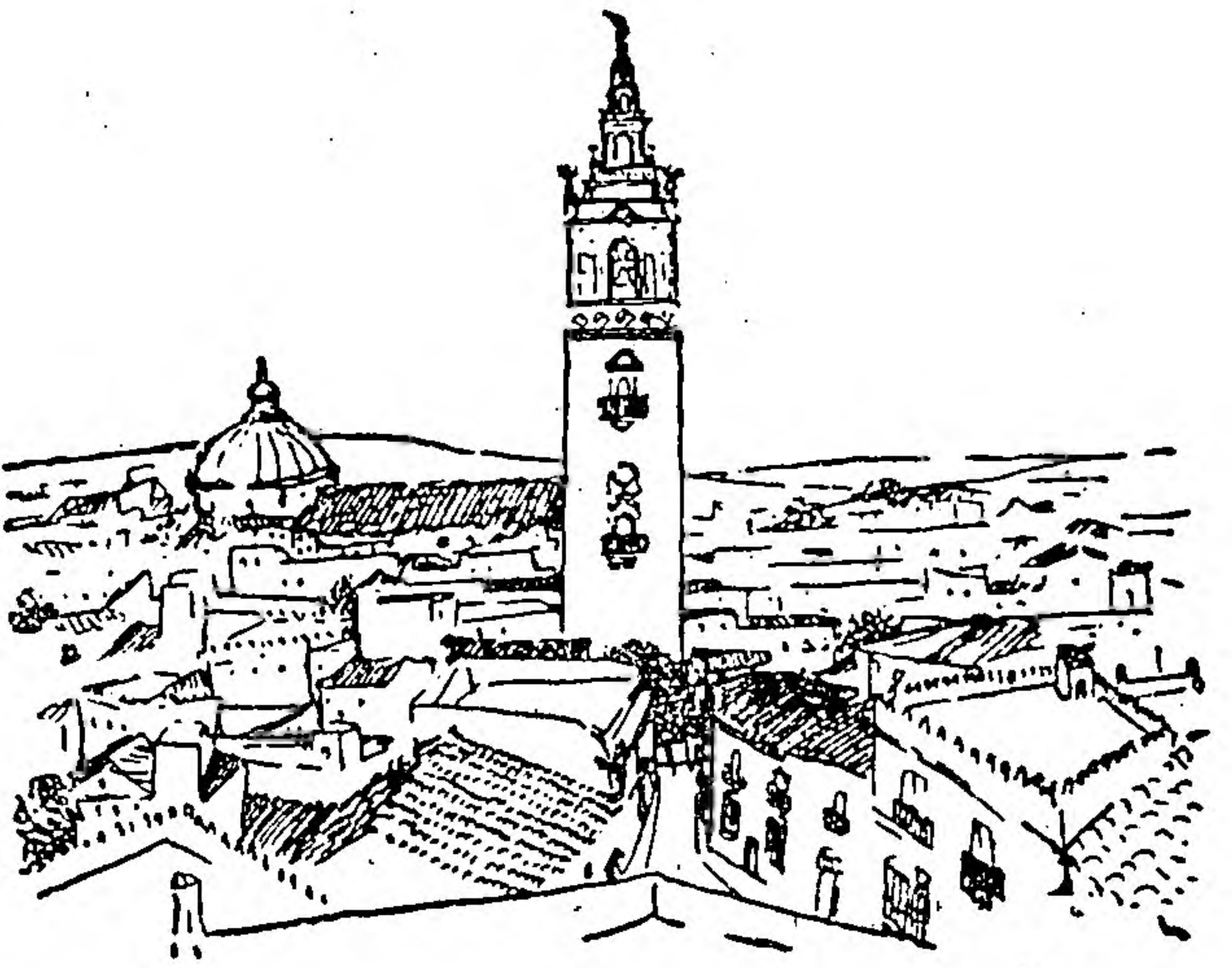
«Tanla birlikte uyandıracak bir saat, açlığı öldüremeyecek bir tüfek, yoksulluğa götürececek bir at.

Sonra elele tutuşup bir halka oluyorlar. Karanlığın ortasında, tiz sesli küçük bir kız, —karanlıkta sıvı bir pırlanta ipliğini andıran sesiyle— bir prenses gibi, tatlı bir türkü söylüyor:

«Oré Kontu'nun genç duluyum ben...»

Evet, evet! Türkü söyleyin, düş' kurun, yoksul evlerin çocukları! Çok geçmez, gençliğinizin ilk adımlarında bahar, kış kılığına bürünmüş bir dilenci gibi korkutur hepimizi.

«Gidelim, Platero.»

4. GÜNEŞ TUTULMASI

Ellerimizi ister istemez ceplerimize soktuk. Alınlarımız, sık bir çam ormanına girmişiz gibi, serin gölgelerin incecik ürpertisini duyuyordu. Tavuklar birer birer tüneklerine çekiliyorlardı. Çevredeki kırlar, büyük bir mihra-
bın mor örtüsüyle yaşımaklanmış gibi, koyu yeşile büründü. Uzakta deniz ak bir parıltıyla ışıyor, birkaç yıldız soluk soluk yanıp sönüyordu. Damların saçakları üstünden gelen ne büyük bir değişikliği bu! Damların üstünde, güneş tutulmasının sessizliğinde küçücük birer karartı gibi gözüken insanlar, birbirlerine seslenerek bilgiçe yorumlar yapıyorlardı.

Elimize geçen her şeyle güneşe bakıyorduk : Opera dürbünleri, dürbünler, şişeler, isli

camlar; her yerden bakıyorduk: Üst balkandan, ağılların basamaklarından, tavanarası penceresinden, avlunun demir parmaklıkları arasından, mavili kırmızı pencere camlarından...

Biraz önce her şeyi ılık - altın karışımlarıyla iki, üç yüz kat daha güzel yapan güneşin gözden gitmesiyle, alaca bir karanlığın uzunca geçişi olmaksızın, sanki o altın önce gümüşe sonra da bakıra dönüşüvermişti. Bütün kasaba küflü bir bakır para gibiydi, hem de artık geçmeyen bir para. Küçük sokakların, alanların, kulelerin, tepelerdeki yaya yollarının ne acıklı bir görünüşü vardı!

- Aşağıdaki otlakta Platero, daha az gerçektir şimdi, değişmişti, kâğıttan yapılma bambaşka bir eşektir...

5. A Y A Z

Kocaman bir ay bizimle birlikte geliyor; sini gibi, dupduru. Uyuklayan çayırlardaki böğürtlenler arasında belli belirsiz garip, kara keçiler görülüyor. Biz geçerken bir adam usulca saklanıyor... Çitin üstünde, tepesi ak bir buluta karışan, ayışığında ak çiçeklerle karlı kocaman bir badem ağacı, yolumuzu mart yıldızlarının oklarından bir kalkan gibi koruyor... keskin bir portakal kokusu... Islaklık, sessizlik... Cadılar Vadisi...

«Bu ne soğuk böyle... Platero!»

Platero ya kendi korkusundan ya da benim korkumdan olacak, tırısı kalkıyor, dereye dalarak ayı çiğneyip darmadığın ediyor. Sanki ıslıl ıslıl pırlanta güllerden bir demet, ayaklarına takılarak, seken bacaklarını engellemek istiyor...

Platero yakınımızdaki köyün yumuşak sıcaklığını sezmiş, biri arkadan kendisini yakalayacakmış gibi, sağrılarını öne doğru çekerek bayırdan yukarı tırmanıyor.

6. A N A O K U L U

Sen de öbür çocuklar gibi birinci sınıfa gitsen Platero, alfabeyi, harflerin nasıl yazılacağını öğrenirdin. Mum heykeller arasındaki, yapma çiçeklerden bir taç giymiş, camların ardında duran, taptaze pembe, altın renkli, yeşilli deniz Sireni'nin arkadaşı eşek gibi bilge olurdun; bilginle Palos'un doktorunu da, papazını da gölgede bıraktırdın Platero!

Ama yaşın daha dört olmakla birlikte çok hantalsın, çok kocamansın! Hangi küçük iskemlede oturacaksın okulda, hangi masada yazacaksın, hangi kalem, hangi defter sana yeter büyüklüktedir, koro şarkıları söylerken hangi sahneye sığacaksın?

Hayır! Sarı kordonlu mor rahibe elbisesiyle balıkçı kıhkıllı öğretmen Domitila, seni çınar ağaçlı avluda belki de tam iki saat dizüstü bekletecek, uzun kuru değneğiyle dövecek, öğle yemeğinde senin ayva küspeni yiyip

bitircek, ya da yağmur geleceği zamanlar kuyruğunun altına yanan bir kâğıt parçası tutacak, tahta tekerlekler yapan arabacı ustasının oğlu gibi kulakların kıpırmızı kesilecek.

Hayır Platero, hayır! Sen benimle kal! Sana çiçekleri, yıldızları öğreteceğim. O zaman seni, akranlarından iri bir mankafa olarak görüp üstüne gülmezler; sanki sen o eşek dedikleri yaratıklardan biriymişsin gibi kafana, çevreleri ırmaktaki kayıkları andırırcasına parlak kırmızıyla, maviyle süslü iki kocaman göz deliği, seninkilerin iki katı uzunluğunda kulakları bulunan bir takke geçirmezler.

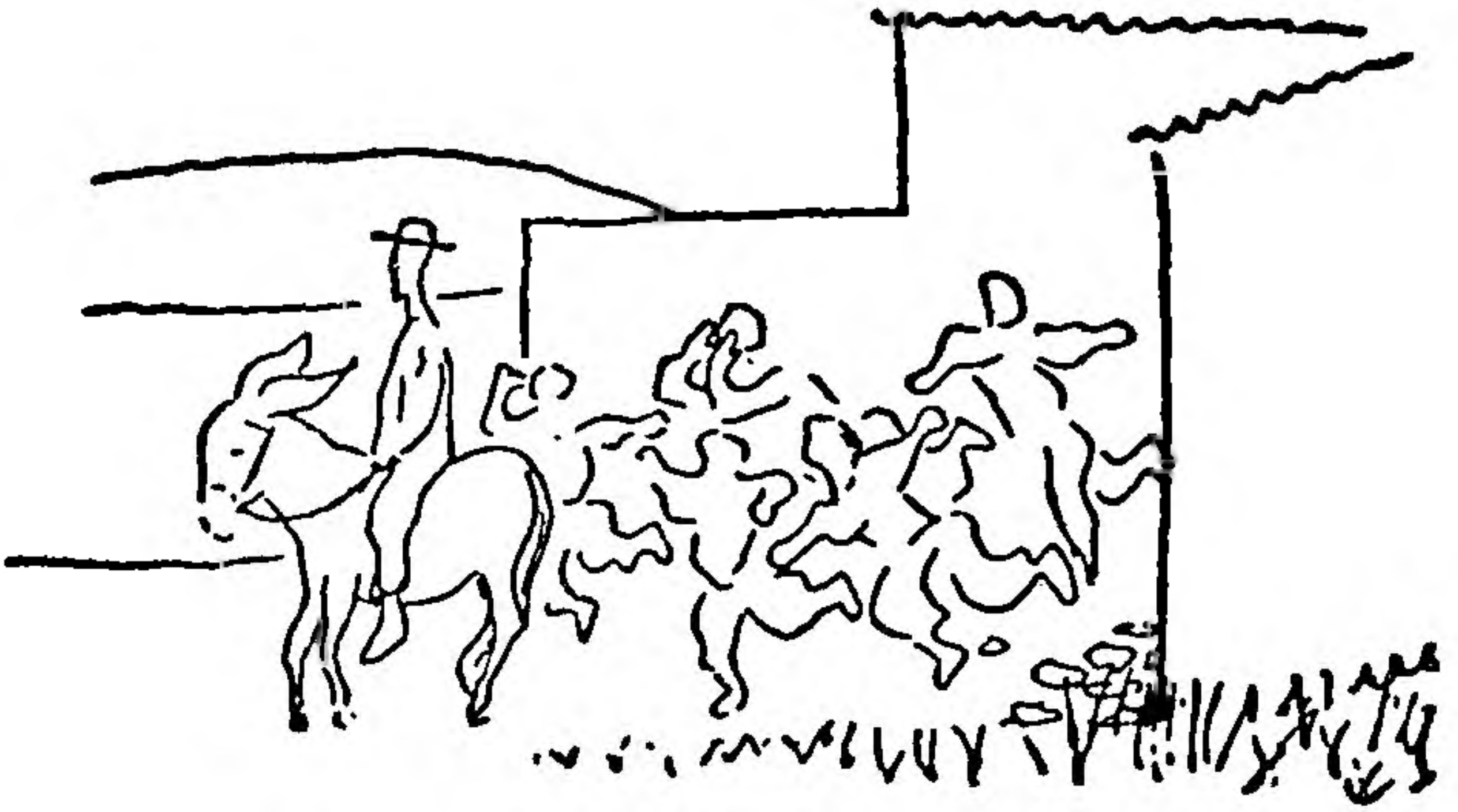
7. D E L İ A D A M

Yas elbiselerim içinde, kısa kesilmiş sakalım, dar çevreli şapkamla, Platero'nun boz, yumuşak sırtında çok garip bir görünüşüm olmalı.

Bağlara doğru giderken, badanayla, gün ışığıyla parıldayan son sokakları geçtiğim sırada, dağınık saçlı, yağ ısıltılı gergin kara karınları, sırtlarındaki kırmızı, yeşil, sarı paçavralardan dışarı fırlamış çingene çocukları koşarak arkamıza takılıyorlar. Cırlak bir sesle uzun uzun bağılıyorlar :

«Deli deli tepeli, kulakları küpeli, deli deli tepeli...»

Önümüzde yeşil tarlalar uzanmaya başladı bile. Yüzümü, çivit mavisi içinde yanan duru göğşe kaldırıyorum, gözlerim —ışittiklerimden çok uzaklarda— soylu bir aralanışla, durgunluklarına ufkun sonsuzluğunda yaşayan ve tanrısal, uyumlu erinci sindiriyorlar.

Uzaklarda, yüksek bahçelerin yama yama yeşilleri arasından birkaç cırlak ses gene işitilmekte; incecik bir tüle bürünmüş gibi, kesik kesik, soluk soluğa, usanç verici bir ses :

«Deli deli tepeli! Deli deli tepeli!»

8. Y A H U D A

«Korkma yavrucuğum! Ne oluyor sana böyle? Gel şöyle usulca... Yahuda'yı öldürüyorlar budaia, ne var bunda korkacak?»

Evet Yahuda'yı öldürüyorlar. Birini Moturio'da asmışlar, birini Enmedio Sokağında, birini de Conjeco Çeşmesinde. Dün gece gördüm onları; ölü gövdelerini bir balkona bağlayan urgan karanlıkta seçilemediği için, doğaüstü bir güçle kaldırılmış gibi havada salınıyorlardı. Durgun yıldızlar altında, eski silindir şapkalı, kadın yenli, devlet bakanı maskeli, çember eteklikli ne gülünç bir curcunaydı o! Köpekler üstlerine havlıyor gene de kaçmıyorlardı, atlar güvensizlik içinde... yanlarından bile geçmek istemiyorlardı...

Şimdi çanlar yüce mihraplardaki tüllerin yırtıldığını söylüyorlar Platero. Kasabada Yahuda'ya boşaltılmamış tek tüfek bile kaldığını sanmıyorum. Barut kokusu ta buralara geli-

yor. İşte patlayan bir tüfek daha! Bir daha!

Ama bugün Platero, Yahuda milletvekili-
dir, öğretmendir, avukattır, vergi toplayıcıdır,
belediye başkanıdır, ebedir; şu kutsal cumar-
tesi, çocuklaşan her adam, saçma, belli belir-
siz bir bahar özentisiyle, dönek silâhını dış bi-
lediği kişiler üzerine boşaltıyor.

9. A K Ş A M D U A S I

Bak Platero, ne çok gül dökülüyor dört bir yana; mavi güller, ak güller, renksiz güller... Göklerin güle çözüştüğünü düşünüyor insan. Bak, nasıl örtüyor güller alnımı, omuzlarımı, ellerimi... Ne yapacağım bunca gülle ben?

Sen biliyor musun nerden geliyor bu güzelim çiçek, doğrusu ben akıl erdiremiyorum? Her gün inceden bir örtüyle sarıyor çevreyi, tatlı bir pembeye, beyaza, maviye bürüyor... daha çok, daha çok güller... hep göklerin resmini yapmak için diz çöken Fra Angelico'nun fırçasından çıkma bir resim gibi.

Sanki cennetin yedi katından yeryüzüne güller saçılıyor. Ilık, tatlı, renkli bir kar gibi güller, örtüyor kuleyi, damı, ağaçları. Bak: Bütün sert çizgiler bu süsle tatlılık kazanıyor. Daha çok, daha çok güller...

Anlaşılan, Platero, akşam çanlarının çal-

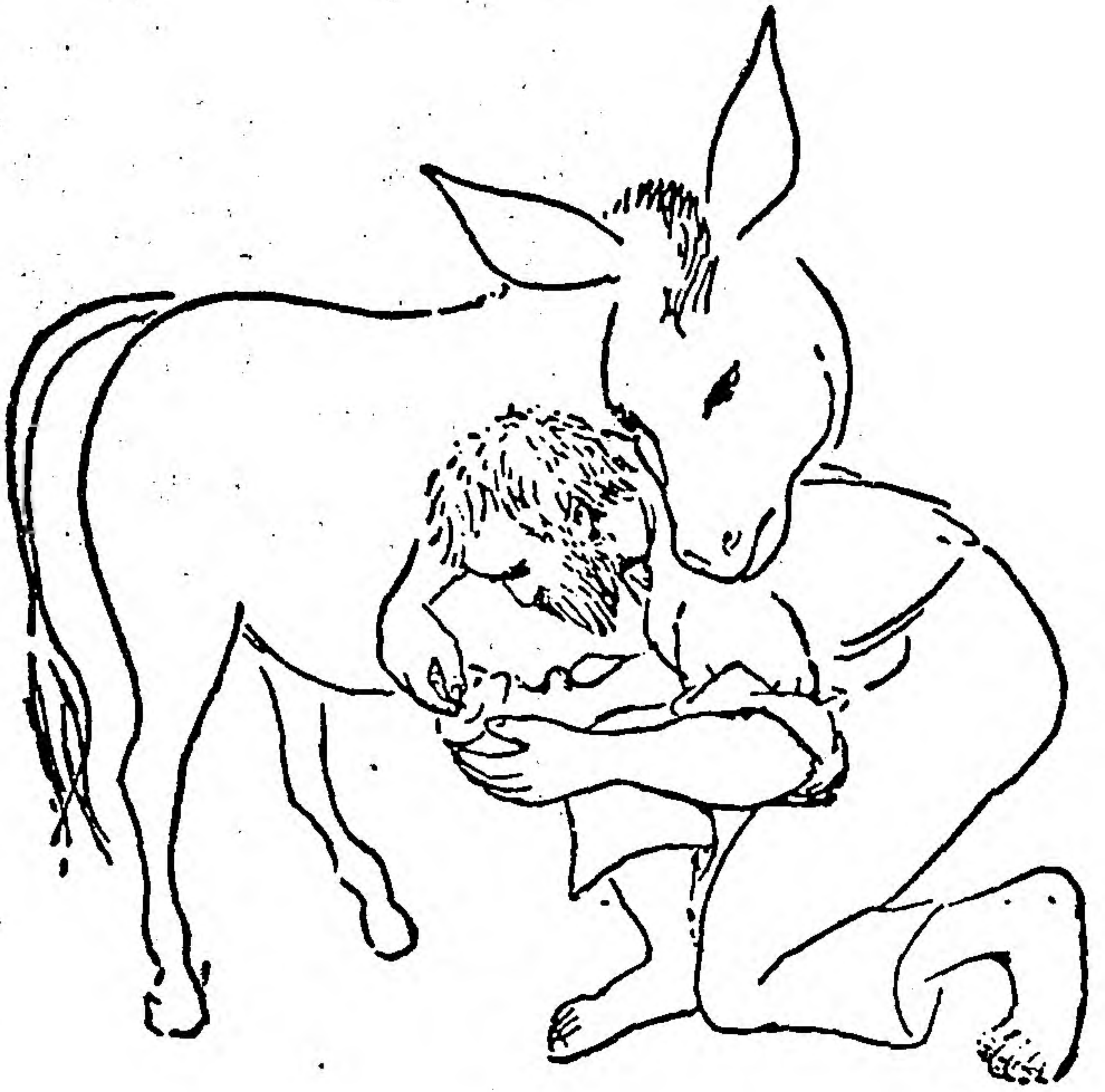
dığı sırada, şu bizim yaşamamız günlük gücünü yitiriyor, içerden daha yüce, daha arı, daha kalıcı bir güç her şeyi ...bağış kaynakları gibi, şimdi güller arasında yanıp sönmeye başlayan yıldızlara doğru yükseltiyor. Daha çok güller.. Kendin göremediğin, uysalca göğün doğru kaldırdığın gözlerin de bir çift güzel gül, Platero.

10. İSKELETLER TARLASI

Sen benden önce ölürsen sevgili Platero, hiç bir seveni olmayan öbür zavallı eşekler, atlar, köpekler gibi kasaba tellalının arabasında o kocaman tuzlu bataklığa, ya da yamaçta yol kıyısındaki çukurlara gitmeyeceksin. Gövdene üşüşen kargaların kanlı gagalarıyla kaburgaların, akşam saat altı arabasında San Juan'a giden yolcuları irkilten, kızıl günbatımına karşı bir gemi iskeleti durumuna düşmeyecek; bir çukurda şişmiş, kaskatı kesilmiş, çamurlar arasında çürüyen leşinle, pazar günleri öğleden sonra çam korularına, kavrulmuş çam fıstıkları yemeye giderlerken bayırın üstünden dallara tutunarak eğilip merakla bakan çocukları da korkutmayacaksın.

Hiç tasalanma Platero, seni La Pina'daki meyve bahçesine, çok sevdiğin kocaman çam ağacının dibine gömeceğim. Yaşamamanın erinci-ne, kıvancına yakın olacaksın. Yanıbaşında

küçük oğlanlar oynayacak, küçük kızlar alçak iskemlelerinde dikiş dikecek. Yalnızlığın bana söylediği şiirleri duyacaksın. Portakal bahçesinde çamaşır yıkayan kızların türkülerini işiteceksin, kuyu kovalarının zincir şıkırtısı senin sonsuz rahatlığını kıvançla dolduracak, yenileyecek. Bütün bir yıl boyunca keten kuşları, çulhakuşları, ispinozlar, ağaç tepelerinin sürüp giden mutluluğu içinde, senin durgun uykunla Moguer göklerinin sonsuz, değişmez mavisini arasına, türkülerıyla küçücük bir ezgiler tavanı örecekler.

11. D İ K E N

Çayıra vardığımızda Platero topallamaya başladı. Sirtından yere indim. .-

«Nen var yavrucuğum?»

Platero, aksayan güçsüz sağ ayağını hafifçe kaldırarak tabanını gösteriyor, ayağı yolun ateş gibi yanan kumlarına güçlükle basıyor.

Platero'nun doktoru yaşlı Darbon'u aratmayan bir özenle, ayağını çevirip kızarmış tabanına bakıyorum. Dipdiri bir portakal ağacın-

dan uzun yeşil bir diken, zümrütten bir yeşil hançer gibi saplanmış. Platero'nun çektiği acıyla sarsılarak dikenini çıkarıyorum; akarsuyun uzun tertemiz dili yarasmı yalayıp sağaltsın diye, zavallı hayvancağızı derenin içine sokuyorum.

Sonra ak bir denize doğru ilerliyoruz, ben önde gidiyorum o da arkada, başını uzatarak hafif hafif omuzuma dokunuyor.

12. KIRLANGIÇLAR

Bak Platero, işte orda, Montemayor Mer-yemi'nin bir resmi yanındaki küçük boz yuva-sında kara, kımıl kımıl bir yaratık; her zaman saygı gören bir yuvadır bu. Zavallı kuş büyük bir korkuya kapılmış görünüyor. Bana kalırsa, geçen hafta gün tutulduğu sırada güpegündüz kümeslerine tüneyen tavuklar gibi, şimdi de kırlangıçlar bir yanılma içindeler. Bu yıl ba-har erken gelmek gibi bir cilveye yeltendi, a-ma soğuktan ürpererek tatlı çıplaklığını gene martın buluttan yatağında gizlemek zorunda kaldı. Portakal bahçesindeki kız oğlan kız çi-çeklerin tomurcukken solması ne acı bir şey!

Kırlangıçlar geldi Platero, ama geçen yıl-lardaki gibi gelişlerinin ilk gününde her şeyi selâmlayıp inceledikleri, ıslıklı ötüşleriyle dur-madan dinlenmeden gevezelik ettikleri görül-müyor pek. Onlar çiçeklere, Afrika'da gördük-leri şeyleri, denizaşırı iki yolculuğu, bir kanat-

larını yelken gibi kullanarak ya da gemilerin donanımlarına konarak su üstünde yol alışlarını, başka günbatımlarını, başka şafakları, başka yıldızlı geceleri anlatırlardı.

Şimdi ise ne yapacaklarını bilmiyorlar. Sessizce uçuşuyorlar ortalıkta; yolları bir çocuğun ayaklarıyla çiğnenmiş karıncaların şaşkınlığı içindeler. Dizi dizi sıralanıp gösteriş içinde Yeni Sokak boyunca uçmayı göze alamıyorlar, kuyulardaki yuvalarına giremiyorlar, kuzey yellerinin uğuldattığı telgraf tellerine konup, direkler üstündeki ak fincanlar yanında, o alışılmış postacı görünüşüyle durmuyorlar. Soğuktan ölecekler, Platero!

13. A H I R

Öğlenleyin Platero'yu görmeye gittiğim zamanlar, yumuşak gümüş sırtında öğle güneşinden bir demet altın ışın yama gibi parıldar. Karnının altındaki koyu yeşil döşemeye, eskimiş çatıdan ısıll ısıll ateş paraları yağar.

Platero'nun ayakları arasına serilmiş yatan Diana sekerek yanıma gelir, ön ayaklarını göğsüme kaldırır, pembe diliyle ağzımı yalamak ister. Yemliğin en yüksek yerine tırmanmış olan keçi, güzel başını dişi bir incelikle bir yandan bir yana çevirerek ilgiyle bana bakar.

Bu arada, daha ben içeri girmeden yüksek sesle anırarak beni selâmlayan Platero, sevinçten çektiği yularını koparmak ister.

Öğle üzerinin gökkuşağı hazinelerini içeriye salan tepe penceresinden güneş ışınlarına tırmanmak için, bir an içerdeki bu kır türkü-

sünden ayrılırım. Sonra bir taşın üstüne çıkarak dışardaki kırlara bakarım.

Yeşil kırlar parlak, sıcak bir ışıltının uykusunda yüzer gibidir; yıkık duvarların çevrelediği duru mavilikten, bir çanın tatlı sesi süzülür.

14. B E Y G İ R

Rengi karaydı; karafatmalarla kargaların gümüş sırtları gibi kızıl, yeşil, mavi ışıltılı bir kara. Genç gözlerinde ikide bir, Marqués Alanı'nda kestane satan adamın sırlı çömleğindeki gibi parlak bir ateş yanıp sönüyordu. La Friesta kumsallarından gelip de taş döşeli Yeni Sokak'a girdiğinde adımları nasıl da yankılanıyordu! Küçük kafasıyla, incecik bacaklarıyla ne tezcanlı, ne sinirli, ne acardı!

Taş kemerlerin ardında kamaşan kaleden ışıyan kızıl güneşe karşı, yeraltı bölmesinin, kendi gövdesinden de kara görünen basık kapısı içinden ne soylu bir geçişi vardı. Yürüyüşü yavaştı, her şeyle oynamaya hazır bir hali vardı. Kapı eşiğindeki kocaman çam kütüğünün üstünden atladıktan sonra, bir sevinç boşanması içinde, koşuşan tavuklar, uçuşan güvercinler, serçeler arasına dalarak yeşil avluya girdi. Orada bekleyen, kılı kolları renk renk

gömleklerinin üzerinde çaprazlanmış dört adam, onu alıp bir biber ağacının dibine götürdüler. İlk yumuşak, sonra sert, kısa çetin bir çekişmeden sonra beygiri gübre yığınının üstüne yıktılar, Darbon onun büyüğü acıklı güzelliğine son verirken, dördü de üzerine oturdular. Shakespeare'in arkadaşına :

«İşe yaramazsa güzelliğin seninle gömülme zorundadır.

Yararsa da bu güzellik seni öldürmek için yaşar.»

diye yazdığı gibi.

Bir zamanların tayı, şimdiki at, uysal, kanter içinde, acıklı, bitkin yatıyordu. Adamlardan yalnız biri, üzerine bir çul örterek onu sokaktan aşağı yavaş yavaş sürüdü.

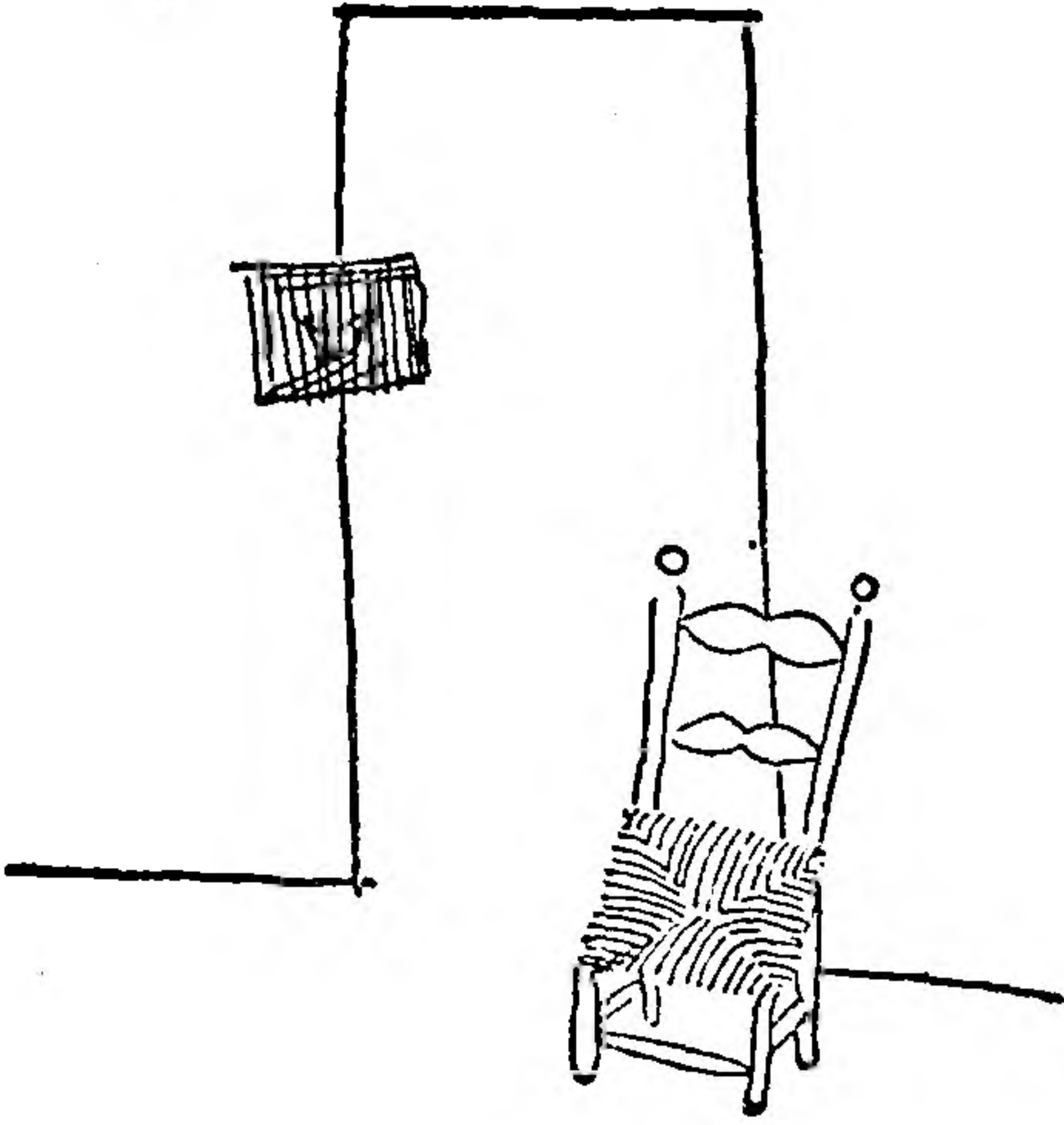
Daha dün bir şimşek oku gibi dipdiri parıldıyan, zavallı bir tutam bulut! Sayfaları dağılmış bir kitap gibi. Artık yere basmıyordu. Acımak bilmez, yetkin bir bahar sabahında, onu kökünden sökülmüş bir ağaç, bir anı gibi varlığından uzaklaştıran bir öge, toynaklarıyla yolun taşları arasına girmişti.

15. YOLUN ÖTESİNDEKİ EV

Yolun ötesindeki ev çocukluğumda ne büyüklüğüne görünürdü bana, Platero! Kumsal Sokak'ında ilk ev, saka Arreburra'nın, güneye bakan avlusu her zaman güneşle yaldızlanan küçük eviydi; o evin toprak duvarına tırmanınca Huelva'yı görebilirdim. Arasıra birkaç dakika için içeri girmeme izin verirler, Arreburra'nın şimdi evli olan, o zaman da gözüme tıpkı şimdiki gibi yetişkin kadın görünen kızı bana ağaçkavunları, öpücükler verirdi... Sonraları Cànovas, daha sonra da Fray Juan Pérez adını alan Yeni Sokak'ta, altın sarısı güderi çizmeleriyle gözlerimi kamaştıran Seville'li pastacı Don José'nin evi vardı; avlusundaki yüz yıllık ağaca yumurta kabukları asar, ön kapılarını deniz mavisiyle çerçevelemiş, kanarya sarısına boyardı; arasıra bizim eve gelirdi, baba para verirdi ona, Don José her zaman zeytinliklerden söz ederdi... Nice çocukluk düş-

lerim Don José'nin çatısı üzerinden gördüğüm, serçelerin üşüştüğü o zavallı biber ağacıyla süslenmiştir! (Gerçekte bir türlü anlayamadığım iki biber ağacı vardı: Biri rüzgârda ya da güneşte tepesindeki yaprakları balkonumdan gördüğüm, öteki de Don José'nin avlusunda gövdesinden tepesine doğru baktığım ağaç.)

Yağmurlu öğle uykularının parlak öğle sonlarında, günden güne saatten saate göze çarpan en ufak değişiklikte, — ön kapının aralığından, pencereden, balkonumdan sessiz sokağa bakarken — ne büyük bir ilgi duyardım yolun ötesindeki eve, nasıl büyülenirdim!

16. ÇOCUKLARDAN BİR ÇOCUK

Ne zaman San Jos  Sokağı'ndan dönsem, çocuğun biri evinin kapısı önünde küçücük iskemlede oturur, gelen geçeni seyrederdi. Konuşma yeteneği gelişmemiş, g zelliikten payı olmayan, yoksul çocuklardan biriydi; kendince mutluydu ama görünüşü acıklıydı; annesi için her şey, öteki insanlar için ise bir hiti.

Bir gün kötü bir kara yel, o beyaz sokağı yaladı geçti, artık kapının önünde değildi ocuk. Issız eşikte bir kuş türkü söylüyor, babası Curros, bir kelebeğe yitirdiği çocuğundan haber soruyordu :

«Volvoreta d'alinas douradas...»

«Kanadı yaldızlı kelebek...»

Şimdi bahar gelirken düşüncelerim, San José Sokağı'ndan cennete giden çocuğa yöneliyor. Güllerin yanında küçük iskemlesine oturmuş, yeniden açılmış gözleriyle, tanrısal alayların altın geçitini seyrediyordur.

17. H A Y A L E T

Kabına sığmaz esintili gençliği, bitmez tükenmez sevinç duygularına kaynak olan Anilla la Manteca'nın en hoşlandığı şey hayalet kılığına girmekti. Tepeden tırnağa bir ak çarşafa bürünür, zambak yüzünü una bular, ağzına sarmısaktan dişler geçirir, akşam yemeğinden sonra küçük oturma odasında yarı uyuklar bir halde oturduğumuz sırada, elinde bir fener, sessiz etkileyici görünüşüyle, mermer basamaklarda ansızın beliriverirdi. O kılığa girince çıplaklığı ak bir cüppeye dönüşmüş gibi gözükürdü. Evet. Yukarıların karanlığından inen bu mezar kaçkını görüntü, bu tepeden tırnağa beyazlık, garip bir cinsel duygu da uyandırırdı.

O eylül gecesini hiç unutmam Platero. Rüzgâr, bir saattir kasabanın üstünde çırpınan bir yürek gibi atıyor, sürekli şimşekler gök gürültüleri arasında, doluyla karışık bir yağ-

mur alabildiğine boşanıyordu. Su sarnıcı taşmış, avluyu su basmıştı. Günün, alıştığım son tanidik olayları —saat dokuz arabası, bu dünyadan göçenlerin ruhları için çalınan çanlar, postacı— geride kalmıştı. Korkudan titreyerek, içecek bir şey bulmak için yemek odasına geçtim; apansız bir şimşegin yeşilimsi aklığında, bahçedeki Velardes okalıptusunun —bizim deyimle şeytan ağacının— çatmın önündeki sundurma üzerine yatmış olduğunu gördüm.

Birden, gözlerimizi körelten korkunç bir ışık patlamasının çığlıklı gölgesiyle bütün evin yerinden cınadığını gördük. Kendimize gelip de gerçeğe döndüğümüzde hepimiz az önce bulunduğumuz yerlerden başka yerlerdeydik; her birimiz, ötekiler için en ufak bir tasa, korku duymaksızın, yapayalnızdı sanki. Biri başım diye sızlanıyordu, biri gözlerim, biri elim diye. Yavaş yavaş herkes gene eski yerine döndü.

Fırtına diniyordu. Boydan boya yırtılan bulutlar arasından ay, avluda biriken suyu ısıltılı bir aklığa dönüştürdü. Hepimiz gözlerimizi avluya dikmiştik. Köpeğimiz Lord avlunun merdivenlerinden bir aşağı bir yukarı koşarak deli gibi havlıyordu. Ardından gittik, Platero; ıslaklığın iç bulandırıcı bir koku verdiği gece - safası çiçeklerinin dibinde zavallı Anilla'yı hayalet kılığında, elinde daha yanmakta olan feneriyle, yıldırımından kömürleşmiş bulduk.

18. KIZIL GÖRÜNÜ

Tepe. Ötelerde batan gün kendi ışık oklarıyla her yerinden yaralı kanamakta. Parıltısından cam korusu sivrilemiş, belli belirsiz bir kızılıya bürünmüş; alevlenen cam görünüşündeki küçük çiçeklerle bitkiler, bu sessizlik anını, ıslak, keskin, parlak bir kokuyla sindirmeye çalışıyorlar.

Akşamın ısıltısı karşısında kendimden geçerek duraklıyorum. Kara gözleri batan günden kızıla dönüşen Platero, kızıl, pembe melekşe renkli bir su birikintisine yaklaşıyor; ağzını usulca, dokunulduğu zaman sıvılaştan aynalara daldırıyor; gölgeli, kan kızılığında bir su, kocaman boğazından aşağı iniyor.

Bu gelişigüzel bir görünüştür belki, ama günün şu saatinde dokunaklı, bilinmezden haber veren, anıtsal bir anlam kazanıyor. Sanki

her an, ıssız bırakılmış bir saraya varacakmı-
şız gibi... Akşam, kendi ötesine uzanıyor; ucu
sonrasızlığa değen bu saat, sonsuz, barış dolu,
erişilmez...

«Haydi gidelim, Platero.»

19. P A P A Ğ A N

Platero, ben, bir de papağan, Fransız doktor arkadaşımın bahçesinde oynuyorduk; saçları başları birbirine karışmış bir genç kadın bayır aşağı koşarak telâşla bize doğru geldi. Uzaktan, kapkara, tasalı bir bakışla yalvarırcasına sordu :

«Doktor orda mı efendim?»

Arkasından, soluk soluğa koşan, ikiçe bir dönüp geriye bakan bir sürü kirli pasaklı çocuk sökün etti; en arkadan da, bitkin, ölü gibi soluk bir adamı taşıyan birkaç köylü. Adam, Donana av korusunda kaçak geyik avcılarının biriymiş. Hasır lifleriyle bağlanmış eski garip tüfeği ateş ederken geri tepmiş, kolundan yaralanmıştı.

Arkadaşım yaralı adama ilgiyle yaklaştı, yarasının üstüne konmuş olan kirli paçavraları çekip attı, kolundaki kanı yıkadı, kemikleri kasları eliyle yokladı. Arasına bana dönerek :

«Ce n'est rien,» diyordu.

Öğle sonu ışıkları solmak üzereydi. Huelva'dan, tuzlu su, çam sakızı, balık kokuları geliyordu... Portakal ağaçlarının kadife zümrüt yeşili, batan günün pembeliğini çepeçevre kuşatıyordu. Kırmızılı yeşilli papağan, mor yeşil bir leylâk ağacına konup konup kalkıyor, küçük değirmi gözleriyle bize bakıyordu.

Zavallı avcının gözlerinden süzülen yaşlar akşam güneşinde ışıldıyor, arada bir hüngür hüngür ağlamamak için kendini güç tutuyordu. Papağan :

«Ce n'est rien,» dedi.

Arkadaşım, üstünü pamukla kapadığı yarıyı sarıyordu.

Zavallı adamcağızdan bir «Ah!» sesi yükseldi.

Papağan da leylâkların arasından gene seslendi :

«Ce n'est rien. Ce n'est rien.»

20. D Ö N Ü Ş

İkimiz de ağır yüklü olarak ormandan dönüyorduk. Platero'nun yükü tatlı mercan köşk otları, benimki de sarı süsen çiçekleriydi.

Nisan akşamı solmak üzereydi. Günbatımında altın rengiyle parlayan her şey, şimdi gümüş ışıltılıydı; ak zambaklardan, pırlanta-

dan, tatlı pırıl pırıl bir uyum. Sonra uçsuz bucaksız gökler, zümrüt yeşiline dönen cam gibi bir gök - yakutu andırıyordu.

Bu durgun saatin yüceliğinde, kasabanın parlak çinilerle kaplı çan kulesi biz yaklaştıkça bir anıt görünüşü kazanıyordu. Daha da yaklaşıncaya, Seville'deki büyük katedralin kulesini andırmaya başladı; her bahar depreşen uzak kentler özlemim bu görünüşte ezik bir avuntu buldu.

Dönüş... Nereye? Nerden? Ne için?... Ama benimle birlikte gelen süsenler, yaklaşan gecenin ılık tazeliğinde daha keskin kokuyorlardı; görülmeyen çiçeklerden, kuytu gölgelerden gelerek hem gövdeyi hem de ruhu büyüleyen kokular, birdenbire daha belirsiz, daha içe işleyici oluyordu.

«Ruhum bir süsen çiçeğidir gölgelerde!» dedim.

Birden, altımdaki Platero'yu iyice unutmuş olduğumu sezinledim.

21. D A M

Sen dama hiç çıkmadın, Platero. O karanlık tahta merdivenleri çıktıktan sonra nasıl kocaman, derin bir soluk 'dolduruyor insanın göğsünü bilemezsin; insan günün ışıyla yanı-
mış duyuyor kendini, sanki göğün hemeri yanıbaşında mavilere boğuluyor, sarnıca inen yağmur sularının temiz olması için tuğla döşemesi kireçle badanalanmış olan bu düz damın aklıgı gözünü ahıyor insanın.

Ne güzel bir şey damda olmak! Kulelerin çanları ta göğsümüzde çalıyor, alabildiğine çarpan yüreklerimizin tam karşısında. Uzaklardaki bağlarda çapalar, altın gümüş ışıltılarla yanıp sönüyor. Her şeyi tepeden görüyor insan: Öbür damlar, kendi kendilerine avlularda çalışan insanlar —iskemleci, badanacı, fıçı— daha geniş avluların yeşil öbeklerinde bir keçi ya da boğa; arasıra mezarlıkta gördüğümüz, tanımadığımız birinin yarı çıplak in-

Platero ile Ben — F : 4

sanlarla dolu, çabuk çabuk ilerleyen karanlık gömülme alayı; iç gömleğiyle, açık bir pencere önünde bir türkü mırıldanarak dalgın saçlarını tarayan bir genç kız; hiç yol almaz gibi görünen bir kayıkla ırmak; içinde bir çalgıcının boruyla yalnızlık ezgileri çaldığı ya da çılgın bir sevginin —yuvarlak, körçesine, bilinçsiz— kendi çıkarına çabaladığı ambarlar.

Ev, bir bodrum gibi yitiyor insanın altında. Göğün pencerelerinden bakıldığında günlük yaşayış ne garip görünüyor; içerden görülünce sözler, gürültüler, bildiğimiz bahçe nasıl da büyük bir güzellik kazanıyor; sen Platero, beni hiç görmeden bir yalaktan su içiyor, ya da alık alık bir serçeyle, bir kumruyla oynuyorsun!

22. KÖY PAPAZI DON JOSE

Bak Platero, dindarlık taslayarak, bir takım içten pazarlıklı sözler ederek geçiyor seninki gene. Ama her zaman bir meleği andıran biri varsa, onun dişi eşegidir; gerçek bir hanımefendidir bu eşek.

Sanıyorum bir gün sen de görmüştün, ayağında bir gemici pantolonu, başında geniş çevreli bir şapka, bahçesinden portakal çalan çocuklara söğesaya taş yağdırıyordu. Nice cuma günleri uşağı Balthasar'ı, karnında bir sirk topunu andıran fitiğiyle, kasabaya onun süpürgelerini satmaya, ya da yoksullarla birlikte bir zenginin ölüsü için ağlamaya, yakarmaya giderken görmüşüzdür.

Ondan daha çirkin sözler kullanan, daha kocaman yeminler eden bir adam daha görmedim desem yalan olmaz. Evet, saat beş dualarında da anlattığı gibi, cennetin nerde olduğunu, orda her şeyin nasıl işlediğini biliyor belki. Ağaçlar, yeryüzü, su, rüzgâr, ateş: Böylesine güzel, yumuşak, taze, böylesine arı, canlı olan bütün bunlar, ona kalırsa ancak birer düzensizlik, karmaşa, soğukluk, sertlik, bozulmuşluk örneği. Biten her günün sonunda, bahçesinde gözü kararmış bir düşmanlıkla kuşlara, çocuklara, çamaşırcı kadınlara, çingenele-re atılmış her taş geceyi başka bir yerde geçirmek zorunda kalıyor.

Ama Tanrı'ya yakarma zamam gelince işler değişiyor. Don José'nin sessizliği kırların sessizliğini bile bastırıyor. Cüppesini, papaz şapkasını bir giydi mi, yavaş yavaş yürüyen eşeğinin sırtında giderken karanlık kasabaya başını dönüp bakmıyor bile; tıpkı İsa'nın ölümü gibi, ağır ağır ilerliyor.

23. B A H A R

Ah, bu ne parl tı ne güzel kokular!
Ah,  ay rlar nasıl da gülüyor bakın!
Ah, bu ne müzik böyle tan a arırken!
İspanyol Halk Türküsü

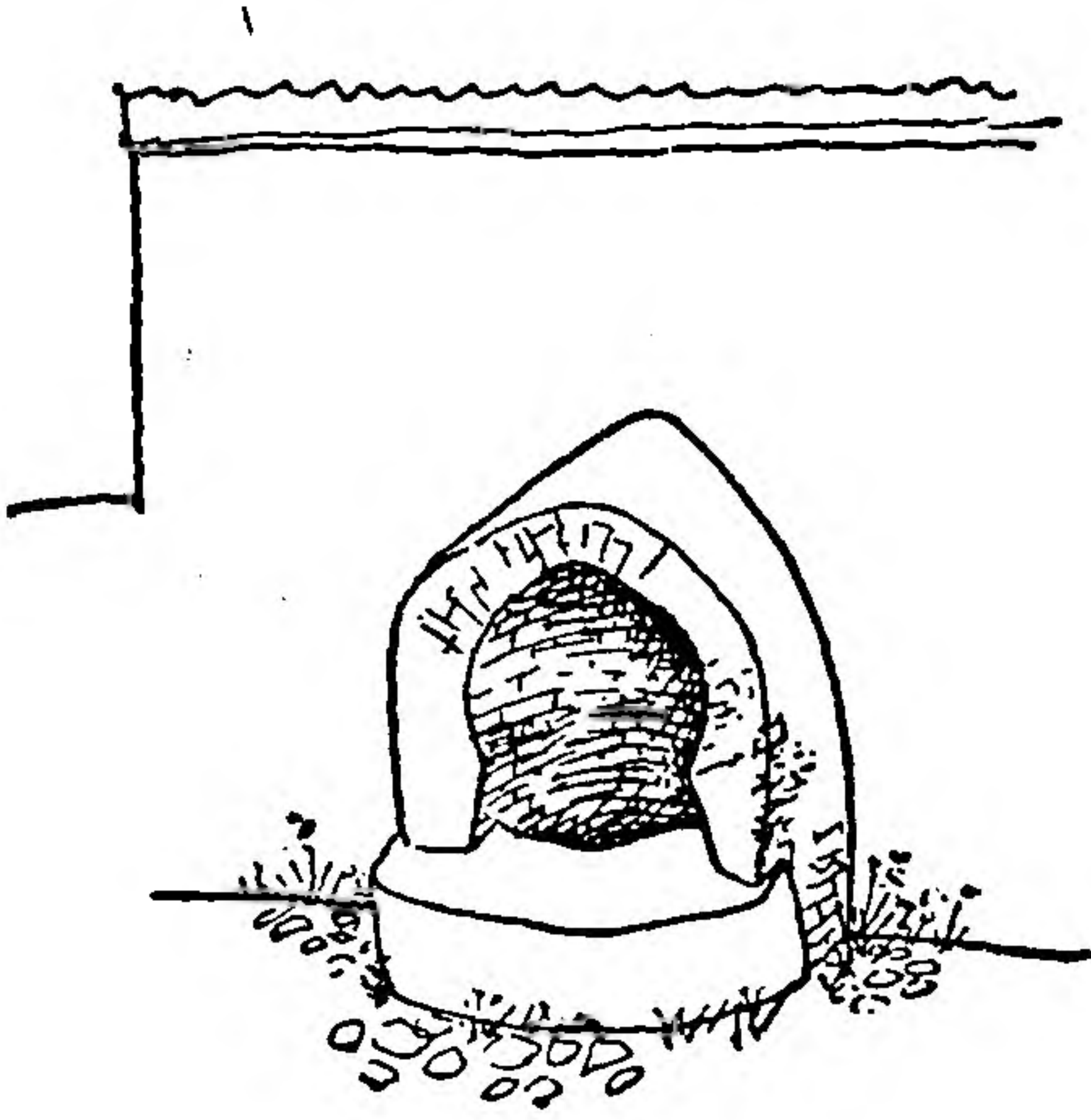
Bir sabah, yarı uyur yarı uyanık, küçük  ocukların Őeytanca gevezelikleriyle tedirgin oluyorum. Sonunda, artık uyuyamayaca ımı anlayarak umutsuzluk içinde yataktan fırlıyorum. Sonra açık pencereden tarlalara bakınca, bütün bu gürültüyü k şların çıkardığını anlıyorum.

Bahçeye çıkıp bu masmavi gün için Tanrı'ya Ő krediyorum. Sayısız k şun körpe g rtlaklarından kopan ardı arkası kesilmez bir cümbüş! K rlang   bir çalımla sesini kuyunun derinliklerine yolluyor; karatavuk düşen portakallara  lık çalıyor; ateş parl tlı asmak şu meşe ağacının üstünde ötüyordu; ba tankara

kuşu okalıptusun tepesinden incecik bir kahkahayı koyvermiş; büyük çam ağacında da serçelerin sürüp giden şamatası.

Ne güzel bir sabah! Güneş yeryüzüne altından, gümüşten bir sevinçle saçılıvermiş; dört bir yanda bin bir renkli kelebekler oynamakta; çiçeklerin arasında, evin içinde, çeşmede. Çevredeki tarlalar yeni bir diriliğin mayısıyla çatlayıp açılıyorlar.

Kocaman bir ışık peteğinin ortasında, tutuşmuş bir gülün göbeğindeyiz sanki.

24. S A R N I C

Bak Platero, nasıl da dolmuş son yağmurlardan. Yankısı kalmamış artık. Suyunun az olduğu, kapalı ağzının güneşle aydınlandığı zamanlardaki gibi, sarılı yeşilli cam tavanında derinlere renk renk değerli taşların parıltısı da yansımıyor.

Sen bu sarnıcın içine hiç inmedin, Platero. Ben indim; yıllar önce bir gün içini boşalttıkları zaman inmiştim. Bak; uzun bir dehlizi, bir de oda gibi bölmesi var. İndiğim zaman elimde taşıdığım mum sönmüş, bir semender elimin üstünden kayıvermişti. İki korkunç ürperti, kesişen iki kılıç gibi göğsüme saplanmıştı; bir kurukafanın altındaki çapraz kemikler gibi tıpkı... Bütün kasabanın altı böyle dehlizlerle,

sarnıçlarla oyuk oyuktur Platero. En büyük sarnıç, Kurt Çeşmesi'nin avlusunda, eski bir şatonun önündeki sarnıçtır. En güzeli de benim evimdekidir; görüyorsun, önünde tek parçadan kesilmiş damarlı su mermerinden bir yalak vardır. Kiliselerin dehlizleri Los Puntales'deki üzüm bağlarına dek uzanır, orda ırmağın yakınında toprağın üstüne açılırlar. Hastanedeki sarnıcın dehlizini sonuna dek yüzmeyi göze alan hiç kimse çıkmamıştır, çünkü sonu yoktur.

Çocukluğumda, yağmurlu uzun gecelerde damdan sarnıca döne döne inen suların hıçkırıklı sesi uykumu kaçırdı. Sonra sabahleyin uyanır uyanmaz sarnıca koşar, suyun hangi yüksekliğe eriştiğini görmek isterdik. Bugünkü gibi ağzıyla bir dolu olduğunu gördüğümüz zamanlar görecektin şaşkınlığımızı, attığımız çığlıkları!

Evet, Platero! Şimdi bu taze, duru sudan sana bir kova dolusu vereceğim; fazla içkiden, konyaktan şimdi kemikleri bile çürümüş olan zavallı Villegas'ın bir zamanlar bir solukta tepesine dikivereceği bir kova dolusu!

25. U Y U Z K Ö P E K

Cılız görünüşüyle, bahçedeki küçük eve arasıra soluyarak gelirdi. Azarlanmaya, taşlanmaya çoktandır alışmış olduğu için, zavallının her an kaçmaya hazır bir hali vardı. Köpekler bile ağızlarını gösterirlerdi ona. Öğle güneşinin altında bayır aşağı, üzgün, yavaş yavaş uzaklaşır giderdi.

O gün Diana'nın ardına takılıp gelmişti. Birdenbire büyük bir öfkeye kapılan bekçi, tüfeğini kaptığı gibi, ben yetişmeye kalmaden ateş etti. Engel olmaya zaman bulamadım. Zavallı köpek, gövdesinin içindeki kurşunla bir an çılgınca sendeledi, göğsü delen acı bir ulumayla bir akasyanın altında düşüp öldü.

Platero başını kaldırmış köpeğe bakıyordu. Diana ikimizin arasında bir ileri bir geri gidip geliyor, korkudan saklanacak yer arıyordu. Bekçi, belki de kendisini suçlu duyduğu için, sözlerini belli bir kişiye yöneltmemekle

birlikte uzun uzun açıklamalara girişiyor, git-gide artan kızgınlığıyla —boş yere— içinde duyduğu ezikliği öldürmeye çalışıyordu. Bir yas tülü güneşi örterek karartıyordu sanki; kocaman bir tül, tıpkı ölen köpeğin güzel gözlerini bulutlarla perdeleyen küçük tül gibi. Öğle saatinin altın tarlalardan aşarak ölü köpeğe uzandığı derin, bunaltıcı sessizlikte okaliptus ağacı denizden gelen bir rüzgârla eğilmiş, deli gibi ağlıyordu.

26. N İ S A N T Ü R K Ü S Ü

Çocuklar Platero ile kara kavakların yanındaki dereye gittiler, her yanına sarı çiçekler yüklemişler, oynaya sıçraya, kahkahalarla, koşturarak geri getiriyorlar. Aşağılarda yeşil tarlaları altın gümüş saçaklarıyla perdeleyen geçici bir bulutun yağmuruna tutulmuşlar. Benim küçük budala eşeğimin ıslak tüylü sırtındaki çan çiçeklerinden damla damla sular saçılıyordu.

Şen, taze, duygulu bir türkü! Bu yağmur ıslağı yükün altında Platero'nun anırması bile bir tatlılık, incelik kazanıyor! Arasıra sağa sola uzatıp, ağzının yetişebildiği çiçekleri koparıp

alıyor, kar beyazı, altın renkli çan çiçekleri bir an ağzındaki yeşilimsi salyanın ortasında kalıyor, sonra kolanlı karnına iniyordu. Çiçekleri yiyip de zarar görmeyecek sende başka hiç kimse var mıdır Platero!

Nisanın kararsız bir öğle sonu!... Platero'nun parlak, canlı gözleri güneşli yağmurlu çevreyi bütünüyle yansıtıyor. Batıda San Juan'daki tarlanın üzerinde bir başka pembe bulutun iplik iplik yağmura çözüştüğü görülüyor.

27. KANARYANIN KAÇIŞI

Bir gün yeşil kanarya, nasıl oldu neden oldu bilmiyorum, kafesinden kaçiverdi. Yaşlı bir kanaryaydı; ölmüş bir arkadaşımın bana acıklı armağanı; açlıktan soğuktan ölür ya da kediler yakalar diye salıvermekten çok korkuyordum.

Bütün sabah bahçedeki nar ağaçları, evin önündeki çamlar, leylâklar arasında uçtu. Çocuklar da bütün sabah, sarımsı kuşun kısa uçuşlarıyla büyülenmiş gözlerle, balkonlarında oturup baktılar. Yuları çözükle Platero, aylak aylak, güllerle, bir kelebekle oynuyordu.

Öğleden sonra kanarya büyük evin damına geldi, solan günün ılıklığında titreyerek orada uzun süre kaldı. Nasıl olduysa, ansızın gene kafesinin içinde beliriverdi, gene mutluydu.

Bir cümbüştür koptu bahçede! Çocuklar zıp zıp sıçıyorlar, el çırpıyorlar, yüzleri şafak

gibi allanıyordu; Diana, kesik, tatlı havlamalarla deli gibi arkalarından koşuyordu; onların bu sevincinden etkilenen Platero, gümüş ısıltılı gövdesiyle dalga dalga, küçük bir oğlak gibi sıçradı, toy bir vals oyuncusunu andırırcasına kendi çevresinde fırıl fırıl döndü, ön ayakları üstünde dikilerek, parlak ılık havaya çifteler savurdu.

28. Ş E Y T A N

Kasabanın dışındaki duvarın çevresinden ansızın, yalnız başına tırıs kalkmış, kocaman bir toz bulutu içinde iki kat daha kara gözükken bir eşek beliriveriyor. Hemen ardından, soluk soluğa koşan, bir yandan önlerinde giden eşeğe asma sırıkları, taşlar fırlatırken bir yandan da kara karınlarını açıkta bırakmış pantolonlarını çeken çocuklar görünüyor.

Kocaman, yaşlanmış kara bir eşek; kemikleri öyle dışarı çıkık ki —bir başpapaz sanki,— tüyleri kavlamış derisi herhangi bir yerinden yarıp çatlayacak gibi. Sarı fasulyeyi andıran dişlerini göstererek, durup, kocamışlığını yalanlayacak güçte bir sesle havaya doğru keskin keskin anırıyor... Kaçmış bir eşek mi? Tanıyor musun onu Platero? Ne istiyor dersin? Bu azgın, çekimser koşuyla neden kaçmak istiyor böyle?

Platero onu görünce, ilkin kulaklarını

birbirine değdirerek boynuz gibi dikeyiyor, sonra kulaklarından birini yana sarkıtıyor; bana geliyor, bir yandan da bir çukura gizlenmeye çalışmaya çalışıyor. Kara eşek, yanından sürtünerek geçiyor, semerine tosluyor, kokluyor, duvara karşı anırarak çitlerin çevresinden aşağı seğırtip gidiyor.

Sıcakta, bir ürperme anı geçiyor —ben mi ürperiyorum yoksa Platero mu bilmem— güneşin önüne gerilen alçak kara bir örtünün gölgesiyle bir an için sessizleşen, boğucu bir havaya bürünen yola kamaştırıcı bir yalnızlık saçılmış gibi, her şey şaşkın bir karmaşa içinde görünüyor. Uzak nesneler bizi ağır ağır gerçeğe geri getiriyor. Sokağın başındaki balık pazarından, deniz kıyısından yeni dönmüş balıkçıların, tuttukları dil balıklarını, tekirleri, inci balıklarını, istakozları öven, durmadan alçalıp yükselen bağırtiları işitiliyor; sabah duasına çağıran kilise çanları, bir bileytaşının vızıltısı...

Platero durup durup bana bakıyor, sessiz durgunluğumuzun nedenini anlamadan gene titriyor, korkmuş...

«Platero, gerçek bir eşek değil o bana kalırsa...»

Platero, hendeğe doğru korkulu karanlık bir gözle bakarak hafif bir hışırtilıyla tepeden tırnağa ürperiyor.

29. Ö Z G Ü R L Ü K

Yol kıyısındaki çiçeklere dalmış bakışlarım ansızın, ıslak yeşil çayırın üstünde çok renkli kanatlarını sürekli çırparak uçup duran pırıl pırıl bir kuşa takıldı. Önde ben, arkada Platero, usulca yaklaştık. Hemen ötemizde, üzerine haylaz çocukların kuşlar için bir tuzak kurmuş oldukları bir tatlı su pınarı gördük. Zavallı küçük çığırtnan kanatlarının olanca gücüyle yükseliyor, gökteki kardeşlerini budalaca çağırıyordu.

Mavi, cam gibi, duru bir sabahtı. Komşu bir çam korusundan, yükselen ötüşlerin bir yaklaşan bir uzaklaşan, bununla birlikte tatlı, altın bir deniz melteminin ürperttiği ağaç tepelerinden hiç eksilmeyen güzel türküsü işitiliyordu. Böylesine kötülük dolu yüreklerin yakınında, zavallı tertemiz bir türkü!

Platero'ya binerek bacaklarımla dürttüm, hızlı bir koşuyla çam korusunun tepesine tır-

mandık. Yaprakların gölgelediği tepeye vardığımızda ellerimi çırtım, sesimin yettiğince bağırdım çağırdım, bir gürültüdür kopardım. Bu çabamı anlayan Platero da aralıksız anırmaya başladı. Seslerimiz, kocaman bir kuyunun dibinden döner gibi keskin, titrek yankılarla büyüdü. Kuşlar, türkülerini söyleyerek başka bir çam korusuna uçtular.

Çocukların uzaktan işitilen söğüp saymaları arasında Platero, kocaman tüylü başını yüreğime sürterek, göğsümü acıtırcasına teşekkür ediyordu.

30. S E V G İ L İ

Denizden gelen serin bir rüzgâr kırmızı bayırı yalayarak tepedeki tarlaya uzanıyor, orada incecik ak çiçekler arasında bir kahkahayla çözülüyor; sonra budanmış çamların dallarıyla oynuyor, mavi, pembe, altın ısıltılı parlak örümcek ağlarını savurup dalgalandırıyor. Bütün öğle sonu süren deniz rüzgârı. Gün ışığı ile rüzgâr, yürekleri büyük bir tatlılıkla yatıştırmakta.

Platero, beni kıvançla, mutlulukla tüy gibi taşıyor. Ağırlığımı bile duymuyor sanki. Tepeye doğru, bayır aşağı iner gibi kolayca tırmanıyoruz. Ötelerde en uzaktaki çamlar arasında, belli belirsiz parlak renkli bir şerit, bir ada görüntüsü gibi titreşmekte. Aşağılardaki yeşil çayırlarda bağlı eşekler çalidan çalıya sıçıyorlar.

Derede bir bahar ürpertisi geziniyor. Platero birden kulaklarını dikeyliyor, burun kanatla-

rını gözlerine doğru kaldırarak fasulye biçimindeki kocaman sarı dişlerini gösteriyor. Derin soluklarla dört rüzgârın gizli özünü içine çekiyor; doğruca yüreğine gidiyor olmalı bu öz. Evet. Orda, mavi göğe karşı yükselen boz bir tepede sevgilisi var. Bu parıltılı anı keskin yankılarla parçalayan uzun, çınlayıcı, karşılıklı anırışmalar bir çift çağlayana dönüşüyor.

Zavallı Platero'mun sevgi dolu içgüdülerini dizginlemek zorunda kalıyorum. Tarladaki güzel sevgilisi, kendisinininkine eşit bir üzüntü içinde Platero'nun, kırları yansıtan kapkara gözlerle geçip gittiğini görüyor. Papatyalar arasında çın çın öten, boş, gizemli bir bağırıtı!

Platero, hep geri dönmek isteğiyle kafa tutarcasına ilerliyor, hızlı koşuşunda beni suçlandırırcasına :

«Haksızlık bu, haksızlık bu, haksızlık bu,» diyor sanki.

31. Ü Ç K O C A K A R I

«Şöyle yolun kıyısına tırman Platero. Haydi, şu zavallı kocakarlara yol verelim de geçsinler.»

Ya deniz kıyısından ya da tepelerden geliyorlardır. Bak. Biri kör, öteki ikisi de kolundan tutmuş ona yol gösteriyorlar. Doktor Luis'i görmek için hastaneye gidiyor olmalılar. Bak ne yavaş yürüyorlar, kör olmayan ikisi de ne büyük bir sakınganlıkla, dikkatle atıyorlar adımlarını. Üçünün de ölümün ta kendisinden korkar bir halleri var. Görebiliyor musun Platero, bilinmez tehlikelerden korunmak için ellerini, sanki havayı tutmak ister gibi, en ince çiçekli dallara bile nasıl anlamsız bir ürkeklikle uzatıyorlar?

Dikkat et, düşeceksin yavrucuğum. Dinle bak, ne çirkin bir konuşmaları var. Çingene bunlar. Benekleriyle kemerleriyle göz kamaştıran giyimlerine bak. Görebiliyor musun? O-

muzlarında atkı yok, uzun kıvrak gövdeleri bu yaşlarında bile eğilmemiş. Kararmış, terli, kirli, öğle üzerinin güneşinde tozunda yitmiş solgun kaba bir güzellik, hırçın bir anı gibi yapışmış üzerlerine.

Bak, Platero, bak şu üçüne. Sarı katırtır, naklarını ateşli gün ışığının içine boca ediveren şu bahar gününü yüreklerine sindirerek, nasıl bir güvenle yaşlılığı yeni bir yaşam'a sürüklüyorlar!

32. K U Ç Ü K K A Ğ N I

Yağmurla kabaaran suları üzüm bağlarına dek yayılan kocaman derede çamura saplanmış, taşıdığı portakallarla ot demetleri altında yitmiş bir kağnyaya rastlıyoruz. Kirli, üstü başı yırtık küçük bir kız, tekerleklerden birine dayanmış ağlıyor, genç göğsünün olanca gücüyle abanarak, Platero'dan çok daha küçük, daha çelimsiz eşeğe yardım etmeye çalışıyor. Küçük eşek, kızcağızın hıçkırarak her seslenişinde, gücünün çok ötesinde bir çabayla, önden vuran rüzgâra karşı, kağnyayı çamurdan kur-

tarmak için boşuna çırpınıyor. Yorgun yaz melteminin çiçekler arasında dağılıp yitmesi örneği, küçük kızın da çabaları bütün yiğit çocukları gibi boşa çıkıyordu.

Sırtını okşayarak Platero'yu zavallı küçük eşeğin önüne, arabaya koştum. Platero bir çe kişte kağnıyı da eşeği de bataklıktan kurtardı, yolun kıyısına çıkardı.

Gözyaşlarının ıslattığı kirli yüzüyle nasıl da gülümsüyordu küçük kız! Sanki sarı parıltılarla yağmur bulutları arasına gömülen akşam güneşi, ansızın tan ışıklarına bürünmüştü.

Sevinç gözyaşları arasında bana iki seçme portakal uzattı. Aldım, birini yorgun yüreğini serinletsin diye küçük çelimsiz eşeğe, birini de altın bir ödül olarak Platero'ya verdim.

33. E K M E K

Sana Moguer'in ruhu şaraptır demiştım, değil mi Platero? Hayır, ekmektir Moguer'in ruhu. Moguer bir buğday somununu andırır, yumuşak içi beyaz, dışı da incecik bir kabuk gibi altın renkli —gün yanığı!—

Öğlenleri güneşin en sıcak saatlerinde bütün kasaba çam kokar, sıcak ekmek kokar. Bütün kasaba ağzını açar. Kocaman bir somunu yiyen kocaman bir ağız gibi. Her şeyin içine işler ekmek: Zeytinyağının, soğuk domates çorbasının, peynirle üzümün; kızarmış bir ekmek kabuğunun öpücüğü andıran tadı, şaraba, ete, domuz pastırmasına siner. Bu tad yalnız başına da umut gibi bir şeydir, ya da bir düşünce gelir...

Ekmek dağıtan adamlar atları üzerinde gelerek her aralık kapının önünde durup, ellerini çırparak bağırlıyorlar: «Ekmekçi!» Yarımlik ekmeklerin, küçük ekmekler üzerinden kayar-

ken, kocaman somunların çıplak kolların taşıdığı sepetlerdeki burmalı fırancalalara değerken çıkardığı belirli, hışırtılı ses işitiliyor.

Hemen ardından yoksul dilenci çocuklar dış kapının zilini çalarak ya da parmaklıklı çit kapısını tıklatarak, içerdekilere sızlanan bir sesle yalvarıyorlar: «N'olur bir parçacık ekmek!»

34. LA CORONA'DAKİ ÇAM

Nerede bir mola versem, La Corona'daki çamın altında duruyormuşum gibi geliyor bana, Platero. Ulaşmak istediğim her şeyden söz edişte —ister bir kent olsun, ister sevgi, ister yücelik— onun ak bulutlu gök altındaki yemyeşil cömert bolluğuna varmak ister gibi oluyorum. Fırtınaya tutulmuş Moguer'li gemiciler gibi onu, Sanlúcar'a giden dilencilerin geçtiği dik bayırın tepesinde duran, çalkantılı düşlerinde bana yol gösterecek bir deniz feneri, sıkıntılı günlerimde yardımına sığınabileceğim yüce bir nokta olarak görüyorum.

Ne güçlü oluyoruz onun gölgesinde dindendiğim zamanlar! Ben büyüdükçe gözüme gitgide daha küçük görünmeyen, tersine daha da büyüyen tek nesne varsa o ağaçtır. Kasırganın kopardığı dalını keserlerken kendi gövdemden bir parça kesiliyormuş gibi oldum; bir yerimde apansız bir sancı duysam, La Coro-

na'daki çam da aynı sancıyı duyar sanırım.

«Büyük» sözü denize, göğe, yüreğime yaraştığı gibi ona da yaraşır. Yüzyıllardır gölgesinde nice kuşaklar dinlenmiş, koca göğün altında bulutlara, sulara, benim yüreğimdeki özlemle bakmışlar. Düşüncelerimin aylak dolaştığı, seçikce beliren görüntüler yanısıra birtakım nesnelerin de düş görüntüsüne dönüştüğü anlarda, La Corona'daki çam ağacı garip, sonsuz, devliği bile aşan bir görünüşe bürünerek bin bir mırıltıyla, yaşam içindeki yolculuğumun gerçek, sonsuz amacı olarak, beni sessiz gölgesinde dinlenmeye çağırır.

35. D A R B O N

Platero'nun doktoru, kocaman bir alacalı öküzü andıran Darbon, bir karpuz gibi kırmızı. Yüz kırk kilo ağırlığında. Yaşı, kendi deyişiyle, üç yirmi.

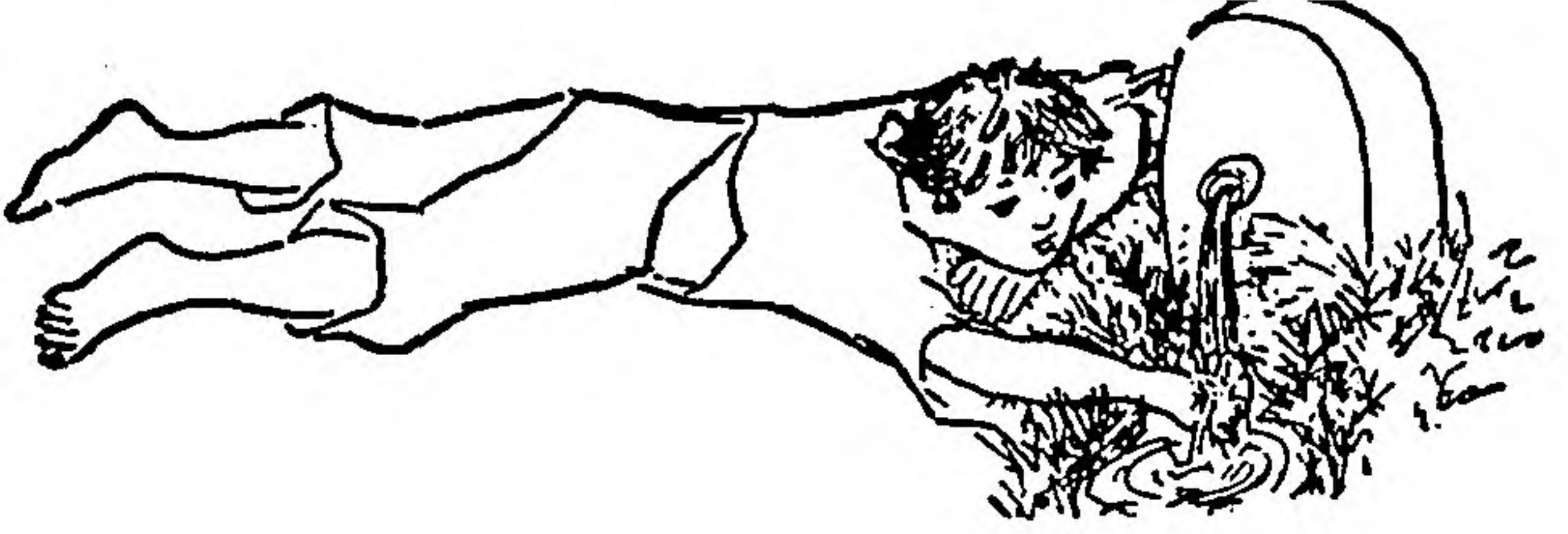
Konuşmasında, eski bir piyanodaki gibi, birtakım sesler eksiktir; ya da ağzından söz yerine ancak hava püskürtür. Bu homurtunun yanısıra, alabildiğine başını sallar, ellerini uzatır, sarsılır, boğazını temizler, mendiline tükürür. Tam yemekten önce eşi bulunmaz bir konser!

Ağzında tek dişi bile kalmamıştır. Elinde ufaladığı ekmek kırıntılarından başka hemen hemen hiç bir şey yemez. Kırıntıları ilkin avucunda topak yapar, sonra kırmızı ağzına indi-

riverir! Lokmasını saatlerce bir o yana bir bu yana çevirir durur! Sonra başka bir topak, bir başka daha. Çiğnerken sakalları kanca burnuna değer.

Dediğim gibi, kocaman bir alacalı öküz iriliğindedir. Nalbant dükkânının önünde durur, canı istedi mi hemen evine çıkar. Platero'ya küçük bir çocuğa gösterilecek bir ilgi gösterir. Bir çiçek ya da küçük bir kuş görecektse, ağzını mağara gibi açarak, her zaman göz yaşlarıyla sona eren sinirli bir kahkaha koyar. Sonra gene durgunlaşır, eski mezarlığa bakarak mırıldanır :

«Küçük kızım benim, zavallı küçücük kızım...»

36. Ç O C U K İ L E S U

Ne denli sakınarak yürürse yürüsün insanın yüzünü incecik ak bir toza bürüyen geniş tozlu avlunun kısır, gün - yanığı kuruluğunda küçük bir oğlan, çeşme ile içten, mutlu, gönülden gönüle bir konuşmayı sürdürüyor. Görünürde tek bir ağaç bile yokken, oraya varınca insanın yüreğini sıcak mavi bir gök üzerine kocaman ışıktan harflerle yazılmış tek sözün gözlerdeki yansıması dolduruyor: Vaha!

Sıcaklığıyla öğleyi andıran bir sabah! San Francisco'nun avlusunda bir çekirge, zeytin ağacının üstünde cırlayıp duruyor. Güneş, oğlanın başında parıldıyor, ama o suya dalmış, bunu sezmiyor bile. Yere uzanmış, bir elini akan suyun altına tutmuş; sular avucunun içinde kara gözlerini büyüleyen titrek bir serin-

lik sarayı biçimlendiriyor. Çocuk kendi kendine konuşuyor, öbür eliyle de yırtık elbisesinin altından orasını burasını kaşıyor. Her zaman aynı kalan, sürekli olarak değişen saray arasıra belirsizleşiyor. Sonra çocuk kendi içine çekiliyor, gerginleşiyor, kendi derinliklerinde yitiyor, o kımıl kımıl pırlanta suda yakaladığı ilk duygusal görüntüyü değiştiren nabzının atışı bile bu işi sona erdirmesi istemiyor.

Dediklerimi anlıyor musun anlamıyor musun bilmem Platero, ama küçük oğlanın o eli, ruhumu tutuyor benim.

37. A R K A D A Ş L I K

Birbirimizle çok iyi anlaşıyoruz. Ben onu istediği yere gitmesi için salıveriyorum, o da beni istediğim yere götürüyor.

La Corona'daki büyük çama vardığımızda, Platero benim gidip ağacın gövdesini elle-mek, kocaman parlak tepesine doğru göğe bak-mak istediğimi bilir; otların arasından eski pı-nara giden yolda yürümek istediğimi; doruğu çamlı tepeden ırmağa bakarak klâsik bir gö-rünüşü tatmanın benim için eşsiz bir kıvanç olduğunu bilir. Sirtında büyük bir sessizlik içinde otururken gözlerim her an bir başka gü-zel görüntüye açılır.

Platero'ya bir çocuğa davranır gibi davra-nırım. Yol dikleşir de kendisi için ağır geldiği-mi sezersem, yükü azalsın diye hemen sırtın-dan yere inerim. Öperim, alay ederim, öfkelen-

diririm; kendisini sevdiğimi çok iyi bildiği için her halime katlanır. Bana öyle çok benzer ki, benimle aynı düşleri gördüğünü sanırım.

Platero, tutkun bir genç kız gibi bana adamıştır kendini. Hiç bir davranışına karşı koymaz. Benim, kendisinin başlıca mutluluğu olduğumu bilir. Başka eşeklere başka insanlara yaklaşmaz bile.

38. N İ N N İ

Kulübenin kapı aralığında bir tuğlanın üstüne oturup küçük kardeşini uyutmaya çalıştığı zamanlar kömürcünün kızı, parlak kara gözleriyle, kapkara is ortasında kan kırmızı görü-

nen diri dudak' ıyla, kararmış bir para gibi güzel, kirlidir.

Mayıs saati, güneşin yüreği gibi parlak, yakıcı, titrek. Bu parlak durgunlukta tarlada kaynayan çömleğin fokurtusunu, otlaklardaki uğultuyu, deniz rüzgârının okalıptus dalları arasındaki kıvancını işitebilirsiniz.

Kız tatlı bir duygululukla ninni söyler :

«Uyuyacak oğlum benim

Kız çobanlar hatrı için...»

Duraklar. Rüzgâr...

«Oğlum uykuya varınca

Onu uyutan da uyur...»

Rüzgâr... Yanık çamlar arasında usul usul yürüyen Platero yanıma yaklaşıyor. Kara toprağın üzerine uzanıyor, bu uzayıp giden ninni sesiyle o da bir çocuk gibi uyuyakalıyor.

39. V E R E M L İ

Soğuk ak badanalı yatak odasında, bir ak sümbül gibi solgun parıltısız yüzüyle, unutulmuş bir iskemlede dimdik oturuyordu. Doktor, mart güneşinden yararlanması için kırlara çıkmasını söylemişti, ama zavallı çocuk bunu yapacak güçte değildi.

«Köprüye varmaya kalmadan,» diyordu, «görüyorsunuz efendim, işte hemen şuracıkta köprü, ama oraya varmaya kalmadan soluğum kesiliyor.»

Çocukça sesi ince, kesik kesik, yaz rüzgârının arasına kesilişi gibi, bitkindi.

İsterse Platero'nun sırtında biraz dolaşabileceğini söyledim. Bu gezintide o ölümcül yüzde, kapkara gözler, kar gibi dişlerle ne kahkahalar ıııdı!

Kadınlar bizi görmek için kapı aralıklarına çıktılar. Platero, sırtında dokunulsa kır-

lacak camdan bir zambak taşıdığını biliyor-
muş gibi, ağır ağır yürüyordu. Coşkuyla, se-
vinçle dolup taşan çocuk, ak giysileriyle, güney
göklerine gidişi sırasında kasabaya yolu düşen
bir meleği andırıyordu.

40. MAĞARALARDA TÖREN

«Platero,» dedim küçük eşeğime, «Haydi gidip kağnıları bekleyelim. Donana'nın uzak ormanlarının uğultusunu, Las Aminas'daki çam korusunun büyüsunü, Las Madres ile Frenos'un tazeliğini, La Rocina'nın hoş kokusunu getiren kağnıları...»

Kızların gönlünü okşasın diye, süsledim eşeğimi, tüylerini parlattım, solgun öğle sonu güneşinin, ak badanalı dam saçakları boyunca, yüksek pembe bir şerit gibi can çektiği Pınar Sokağı'ndan yürüdük. Sonra Los Llanos yolunun bütünüyle görüldüğü, duvarlarla çevrili tarlalardan birine geldik.

Kağnılar bayırdan yukarı doğru gelmeye başlamıştı bile. Yolunu şaşırmış bir mavi buluttan tatlı bir yağmur, kayaları olduğu gibi yeşil asmaları da hafiften ıslatıyordu. Ama insanlar gözlerini kaldırıp yağmura bakmıyorlardı.

İlkin Mağripli koşam takımlarıyla süslenmiş eşekler, katırlar, atlar üzerinde genç çiftler gözüktü; erkekler mutlu, kadınlar şendi. Bu göz kamaştırıcı canlı kalabalık, anlamsız bir karmaşa içinde bir ileri bir geri dalgalanarak geçiyordu. Arkadan, burnunu ucunu görmeyen taşkın, kaba sarhoşlarla dolu kağnılar geldi; kağnıların ardından, üzerlerindeki beyaz gölgeliklerin içi tef çalıp Seville türküleri söyleyen çiçeği burnunda kara kızlarla dolu, elle taşınan teskereler. Başka atlar, başka eşekler... Alayın başında giden adam bağıırıyor :

«Yaşasın mağaralar Meryem'i! Yaşasın, çok yaşasın!»

Ak saçlı, uzunca kırmızı yüzlü bir adam bu; geniş çevreli şapkası, üzenğinde de altından asası var. En sonunda, parlak renkli allı pullu boyunduruklarıyla papazları andıran iki ala öküzün çektiği bir arabada, ak çiçekler ortasında, tomurcuklara bürünmüş bir üzünç bahçesinde yüzer gibi Kız Meryem.

Çanların sesiyle, gök fişekleriyle, demir nalların taşlar üzerinde çıkardığı kulak tırma- layıcı gürültüyle yarı yarıya boğulan bir müzik işitiliyor.

Platero, ön ayaklarını bükerek uysal bir kadının boyun eğişiyle yere çöküyor.

41. R O N S A R D

Platero, yuları çözüük, el değmemiş papatyalar arasında otlarken ben de bir çam ağacının dibine çöküyorum. Heybemden incecik bir kitap çıkarıp işaretli yerinden açarak yüksek sesle okumaya başlıyorum :

«Mayıs ayı gelir de gül ağacı donanır
O güzel körpeliği, ilk açan goncası
Kiskandırır göğü diri rengiyle. .»

Yukarda en uç dallarda, güneşin, inleyen ağaç tepesinin bütünüyle birlikte altına çevirdiği küçük bir kuş, cıvıdayarak sıçırıyor. Uçuşlarla ötüşler arasında, kuşun öğle yemeği olan tohumların çıtırtıyla açılışı işitiliyor.

«Kiskandırır diri rengiyle...»

Kocaman ılık bir şey ansızın, canlı bir gemi burnu gibi omuzuma dayanıyor... Platero, Orfeus'un türküsüyle büyülenmiş, birlikte oku-

maya gelmiş. İkimiz birden okuyoruz :

«Canlı rengiyle,

Gözyaşlarının tam gün ağarırken...»

Ama bu sırada yediklerini çabucak sindirmiş olan küçük kuş, dışardan okuduğu bir türküyle sözlerimizi bastırıyor.

Belki de Ronsard cehennemde gülüyor.

42. S İ N E M A C I

Sokağın sessizliği ansızın bir davulun keskin gümbürtüsüyle bozuluyor. Sonra çatlak sesli, uzun, titrek bir bağırışma kopuyor. Sokaktan aşağı koşan çocukların ayak sesleri işitiliyor; bağııyorlar :

«Sinemacı adam geldi! Sinemacı! Sinemacı!»

Köşede açılır - kapanır bir iskemle üzerinde, merceği güneşe dönük, dört küçük pembe bayrakla süslü, yeşil bir kutu duruyor. Parası olmayan çocuklardan bir küme, elleri ceplerinde ya da arkalarında, kutunun çevresine üşüşmüş sessizce dineliyorlar. Kısa bir süre sonra bir çocuk, avucunda sıkıca tuttuğu parasıyla koşarak geliyor. Gözünü merceğe dayıyor.

Şimdi... General Prim'i görüyorsunuz... kır atı üstünde,» diyor yaşlı yabancı, yorgun bir sesle, bir yandan da davulunu çalıyor.

«Barcelona limanı!» Gene davul sesi. Baş-

ka çocuklar, ellerinde gözünün içine baktıkları yaşlı adama uzatılmaya hazır paralarıyla, düşler satınalmak için gelip sıraya giriyorlar. Yaşlı adam :

«Şimdi Havana şatosunu göreceksiniz!» diyor, davulunu çalıyor.

Köpekle birlikte, küçük bir kızla sokağın öbür ucundan gelen Platero da coşup, kocaman kafasını çocukların arasından uzatıyor. Yaşlı adam birden keyiflenerek Platero'ya :

«Paran nerde senin bakalım?» diyor.

Bunun üzerine, hiç de gülecek durumda olmayan parasız çocukların hepsi, yalvaran gözlerle yaşlı adama hayran hayran bakarak gülüyorlar.

43. YOL KIYISINDAKİ ÇİÇEK

Ne temiz, Platero, ne güzel yol kıyısındaki şu çiçek! Bütün kalabalık —boğalar, keçiler, taylor, insanlar— yanından gelip geçiyor; o, en küçük bir lekeden bile uzak, üzgün toprağında mavi, tertemiz, öylesine ince, öylesine güçsüz, dimdik durmaya devam ediyor.

Bayırı kestirme yoldan her çıkışımızda onu ordaki yeşillikte görürsün. Şimdi yanında küçük bir kuş var, biz yaklaşıncaya havalanıyor —neden?— Şimdi de çiçek küçücük bir bardak gibi, bir yaz bulutunun pırıl pırıl damlalarıyla dolu; şimdi de bir arının soygunculuğunu hoş görüyor, ya da bir kelebeğin kendisini yalnızca süslemesine bakıyor.

Bu çiçek topu topu birkaç gün yaşayacak Platero, ama gönlümüzdeki anısı ölümsüz olacak. Bütün yaşamı, senin baharında tek bir gün, benim yaşamımda tek bir bahar uzunluğunda olacak. Ah, Platero, bu tanrısal çiçeğin her günkü yaşayışımıza yalın bir örnek olarak canlı kalabilmesi için neler vermezdim, bir bil-sen!

44. LORD

Bilmem ki bir fotoğrafa nasıl bakılacağını bilir misin Platero! Bir zamanlar köylülere birtakım fotoğraflar göstermiştim, hiç bir şey görememişlerdi. Evet, işte bu Lord, Platero, sana zaman zaman sözünü ettiğim küçük tazi. İşte bak, —görebiliyor musun?— Mermer avluda sardunya saksıları arasında bir çulun üstüne uzanmış, kış güneşinin tadını çıkarıyor.

Zavallı Lord. Seville'de resim yaptığım sıralarda almıştım onu. Beyaz ıslıl ıslıl gövdesi hemen hemen renksiz, bir kadın kalçası gibi yuvarlak, tahta bir oluktan boşanan su gibi gür, atılgandı. Gövdesinin orasında burasında, dinlenmek için konmuş, küçük kelebekleri andıran kara benekler vardı. Gözleri soylu duygulardan iki küçük dünyaydı. Deli bir yanı vardı. Zaman zaman, durup dururken, renkli cam çatıdan süzülerek yerleri Don Camillo'nun çizdiği güvercinleri andıran kırmızı, mavi, sarı le-

kelerle süsleyen mayıs güneşinde, mermer avlunun ak zambakları çevresinde birden baş döndürürcesine fırıl fırıl dolanmaya başladılar. Arasıra da dama çıkar, kırlangıç yuvaları arasında civıltılı bir şamata kopardı. Macaria, Lord'u her sabah sabunlar, gövdesi her zaman, damda mavi göğe karşı ışıyan mazgallar gibi pırı pırıl yanardı.

Babam öldüğünde bütün gece tabutun başında beklemişti. Annemin bir hastalığında, tam bir ay, yemeden içmeden karyolanın ayak ucunda uzanmıştı. Bir gün Lord'u kuduz bir köpeğin ısırması olduğunu söylediler. Kalenin eski avlularına götürerek, orada insanlardan uzak bir portakal ağacının dibine bağladılar.

Küçük sokaktan aşağı doğru götürülürken, geriye son bakışı, büyük yoğun acısıyla kendi tükenişini aşmak isteyen bir ölü yıldızın ışığı gibi her zaman içimde yaşar, Platero; o zaman olduğu gibi şimdi de yüreğime işler. Acı çeken herhangi bir nesne görünce her zaman, yaşamdan sonsuzluğa uzanan yol boyunca inlerim. Dereden La Corona'daki çama giden yolu demek istiyorum — Lord'un yüreğimde bir damga gibi bıraktığı, acısına dayanılmaz görünüşü.

45. K U Y U

Kuyu! Ne derin bir sözcük, Platero, öyle koyu yeşil, öyle serin, yankılı! Sanki bu sözcüğün kendisi, bir burgu gibi, suya çarpınca ya dek, sıkıntılı kara toprağı oymuş.

Bak : İncir ağacı kuyunun yalak taşını bir yandan süslüyor, bir yandan da yıkmaya çalışıyor. İçinde , elle uzanılabilecek bir yerde, yosunlu tuğlalar arasında keskin kokulu bir mavi çiçek açmış. Daha aşağıda bir kırlangıç yuvası. Sonra, serin gölgelerden bir kemer ardında, bir taşla rahatı kaçırılacak olursa öfkelenen, homurdanan zümrüt bir sarayla bir göl. Bütün bunlardan sonra da, gök. (Gece bastırıyor, oynak yıldızlarla süslü ay, orda derinlerde yalazlanmakta. Sessizlik! Yolların aşağısında yaşamdan iz kalmamış. Kuyunun aşağısında ruh, derinlere kaçıyor. İnsan, alaca tanın öbür yüzünü görüyor orda. Bütün gizliliklerin ustası bir dev, kuyunun ağzından çıkıverecek sanki.

Ah, sessiz, büyüü dolambaç; hoş, kokulu göl-
geli yeşillik; mıknatıslı büyü dehlizi!)

Dinle, Platero. Bir gün kendimi bu kuyuya
atarsam, bil ki kendimi öldürmek için değil, yıl-
dızları daha hızlı koparmak için yapacağım
bunu. özelkitapgrubu

Platero anırlıyor, susamış, sabırsız. Ürken
bir kırlangıç, sessiz zikzaklı bir uçuşla kuyu-
nun ağzından dışarı fırlıyor.

46. Ç İ F T E

Genç boğaların damgalanışını görmek için Montemayor'daki çiftliğe gidiyoruz. Öğle üzerinin geniş, mavi, yanan göğü altında gölgeli kalan taş avlu, güçlü atların kişnemeleriyle, kadınların canlılık dolu kahkahalarıyla, köpeklerin keskin kuşkululu havlamalarıyla cınlıyor. Platero bir köşede durmuş huysuzlanmakta.

«Ama yavrucuğum,», dedim, «istersen sen de gel bizimle; sırtımıza binecek değilsin ya.»

Aklı yarım bir oğlana, üstüne atlayıp onu da bizimle birlikte getirmesini söylediğim zaman Platero'nun hayli canı sıkıldı.

Işıl ışıl tarlalar arasından ne şenlikli bir geçişimiz vardı! Altın renklerle çevrili bataklıklar, kapanmış yeldeğirmenlerini yansıtan kırık dökük aynalarıyla gülüyordu. Atların

güçlü, okkalı nal sesleri arasında, geride kalmamak için hızını sürekli olarak arttıran Platero'nun keskin, küçücük tırıs koşusunun sesi işitiliyordu. Ansızın, tabanca sesinden geri kalmayan bir patlama oldu. Platero ağzını genç bir tayın gerisine yaklaştırmış, tay da bu sarkıntılığa sıkı bir çifte ile karşılık vermişti. Hiç kimse oralı bile olmadı, ama ben Platero'nun ön ayaklarından birinin kan içinde olduğunu görünce atımdan yere atladım, küçük bir tah-ta parçasını bacağına at kollarıyla sararak kanı durdurdum. Sonra aklı yarım oğlana, onu eve götürmesini söyledim. Bizim şenlik alayının göz kamaştırıcı gidişine dönüp baka baka, köyden çıkan bir çayın kuru yatağı boyunca, üzgün yavaş yavaş geri döndüler.

Çiftlikten dönüşte Platero'yu görmeye gittiğimde, çektiği acıyla kara kara düşündüğünü gördüm.

«Gördün mü bak,» dedim iç çekerek. «yabancılar içine çıkınca kendini şaşıırıyorsun.»

47. E Ş E K L İ K

Bir sözlükten okuyorum: «Eşeklik: is. Pek akılsızca, kabaca bir davranışı belirtmek için alay sözü olarak kullanılır.»

Zavallı eşek! Oysa sen ne iyi, soylu, zeki bir yaratıksın! Alay sözü olarak — neden ama? Daha ağırbaşlı sözlerle anılmak hakkın değil mi senin? Gerçek bir anlatılışın, eşsiz bir bahar öyküsü olur. Neden iyi insanlara Eşek, kötü eşeklere de İnsan demezler? Alay sözü olarakmış! Sen ki gençlerin, yaşlıların, derenin, kelebeklerin, güneşin, köpeğin, çiçeğin, ayın biricik dostusun; sabırlı, düşünceli, içine dönük, sevimli varlık, çayırların Marcus Aurelius'u!

Bu sözlerimi hiç şüphesiz anlayan Platero, kara bir dışbükey gök parçasıyla, minicik bir güneşi ısıltı ısıltı yansıtan iri parlak gözlerinde tatlı bir kesinlikle yüzüme bakıyor. Ah! Bir kır türküsüne yaraşan kocaman tüylü kafasıyla, benim kendisini anladığımı, sözlükleri yazan

adamlardan daha iyi olduğumu, hemen hemen kendisi kadar iyi olduğumu bir anlayabilse!

Sayfanın kıyısındaki boşluğa ekliyorum:
«Eşeklik: is. Sözlükleri yazan budalaları anlatmak için —tabiî bir alay sözü olarak— kullanılır.

48. G E Z İ

Salkım salkım taze hanımelleriyle donanmış kuytu yaz yolları boyunca ne tatlı dolaşıyoruz! Okuyorum, türkü söylüyorum, göğşe şiirler düzüyorum. Platero şurda burda durup, gölgeli duvarlardaki seyrek otlardan, toza бүrünmüş ebegümecilerinden, sarımsı kuzukulaklarından otluyor. Yürüdüğünden daha çok duruyor. Keyfine dokunmuyorum.

Gözlerimin haz içinde eriyerek deldiğı mavi masmavi gök, dalları yüklü badem ağaçları üzerinde bütün görkemiyle uzanıyor. Bütün kırlar yanan bir sessizlikte pırıl pırıl. Irmakta ak bir yelken görünüyor, durgun, kımıltısız. Bir ateşin koyu dumanı tepelere doğru yuvarlak, kara bulutlarla yükseliyor.

Ama gezintimiz çok kısa. Karmaşalı bir yaşam ortasında ılık, mavi bir gün gibi —ne göklerin tanrılaştırılması, ne ırmakların döküldüğü denizin ötesindeki ülkeler, ne de alevlerin tragedyası!

Bir kuyu zincirinin portakal kokularına karışan serin şakırtısını işittiğimiz zaman Platero mutluluğundan neşeyle anırlıyor. Ne yalın günlük sevinçler! Küçük bir gölden bardağımı doldurup erimiş karları içiyorum. Platero ağzını gölgeli sulara daldırıyor, gölün en duru yerlerinden, büyük bir açgözlülükle içiyor.

49. G E C E

Köyün, sessiz, yumuşak alaca karanlığının yalnızlığında güçlkle kavranan şeylerin karmakarışık düşünülmesi, uzak geçmişin tanrısal bir anlam kazanması ne büyük bir şiir tadı getiriyor! Bütün kasabayı, üzgün uzun düşüncelerin haçına çivilenmiş gibi kısıvrak yakalayan salgın bir büyü.

Serin yıldızlar altında, harman yerlerinde belli belirsiz sarı tepecikler yapan tertemiz dolgun başaklardan hoş bir koku yayılıyor. Irgatlar düşsel bir yorgunluk içinde tatlı türküler söylüyorlar. Kapı aralıklarında, avluların hemen ötesinde yatan ölülerin dul karıları oturuyor. Çocuklar bir ağaçtan ötekine uçan kuşlar gibi, gölgeden gölgeye koşuşuyorlar.

Arasıra, kırık dökük evlerin ak badanalı yüzlerinde oyalanan gölgeli ı ışık içinden, korkunç görünüşleri alaca karanlığın alışılmış nesneler üzerine ağır bir büyüyle saçtığı maviliğin

durgunluğuyla çelişen belli belirsiz, toprak-sı karaltılar geçiyor; tanınmayan bir dilenci, biçilmiş tarlalara giden bir Portekizli, belki de bir hırsız. Çocuklar uzaklaşıyorlar, kapı aralıklarının büyü-lü karanlığında, «kır-alın veremli kızını iyileştirmek için bir melhem yapan» adamların konuşmaları...

50. L Â S T İ K D A M G A

Hani dış görünüşü tıpkı bir saati andırırdı ya Platero. Küçük gümüş kutusunu açınca, mor mürekkebi emmiş çuha parçası üzerinde, yuvadaki bir kuş gibi görünürdü. Ne heyecanlıydı elimin ak pembeliğine bir dakika bastırdıktan sonra avcumda okunan izi.

FRANCISCO RUIZ
MOGUER

Don Carlos okulunda arkadaşımınki gibi bir lâstik damgaya sahip olmanın ne çok düşünüyü kurmuşumdur! Bizim evin çatı katında bulduğum kırık yazı masasının gözündeki dökme kurşun harflerle kendime böyle bir damga yapmayı denedim. Ama izi iyi çıkmıyor basması da çok güç oluyordu. Şuraya buraya, bir kitabın kapağına, duvara, insanın tenine büyük bir kolaylıkla,

FANCISCO RUIZ
MOGUER

diye izini bırakıveren öteki damgaya hiç benzemiyordu.

Bir gün bizim eve Seville'li gümüşçü Arias ile birlikte, yazı takımları satan bir adam geldi. Ne güzel cetveller, pergeller, renk renk mürekkepler, damgalardı onlar. Her biçimde, her büyüklükte. Kumbaramı kırdım, bir araya getirebildiğim beş pesetayı vererek, kendi adımla kasabamın adını taşıyacak bir lâstik damga ısmarladım. Ne uzun bir haftaydı o! Posta arabasının her gelişinde nasıl çırpınırdı yüreğim! Postacının adımları bizim kapıya uğramadan yağmurda uzaklaşınca nasıl terler içinde kalır üzülürdüm! En sonunda bir akşam üzeri geldi beklediğim. Kalemikle, divitiyle, mühür mumu için kullanılacak dökme baş harfleriyle, şimdi hatırlayamadığım daha başka birçok ufak tefegiyle, karışık bir âlet! Bir yaya basınca, yepyeni pırıl pırıl damga ortaya çıkıyordu.

Koca evde damgalanmadık tek nesne kalmış mıydı artık? O gün benim olmayan tek nesne var mıydı? Biri damgamı almak istese «Aman dikkat et! Aşınmasın!» diyordum. Ne korku! Ertesi gün her şeyimi nasıl soluk soluğa okula taşımıştım: Kitaplarım, gömleğim, potinlerim, ellerim üzerinde hep,

JUAN RAMON JIMENEZ
MOGUER

damgası okunuyordu.

51. A N A K Ö P E K

Hani şu keskin avcı Lobato'nun köpeği, Platero. Çok iyi tanırsın onu, çünkü Los Llanos yolu üzerinde sık sık karşımıza çıkmıştır. Hatırlıyor musun? Bulutlu bir mayıs günbatımı gibi, altın sarısıyla karışımı bir köpek. Dört enik doğurmuş, sütçü kadın Slaud dördünü de alıp Las Madres'deki kulübesine götürmüştü; çünkü Don Luis ona, ölmekte olan çocuğunu köpek eniklerinin etinden yapılmış bir çorbayla kurtarabileceğini söylemiş. Las Madres'deki köprüünün Lobato'nun evinden ne uzak olduğunu çok iyi bilirsin.

Dediklerine göre köpek çılgına dönmüş o gün Platero, bir içeri giriyormuş bir dışarı çıkıyormuş, yolun aşağısına yukarısına bakınıyor, duvarlara tırmanıyor, gelen geçeni kokluyormuş. Karanlık çökmüş, gene de Los Hornos'daki bekçi kulübesi yanında bir kömür çuvalı üstünde bekleyerek acı acı havladığını görmüşler.

Enmedio Sokağı'ndan Las Madres köprüsünün uzaklığını çok iyi bilirsin. O gece köpek o yolu dört kez gidip gelmiş; her dönüşünde de ağzında eniklerinden birini getirmiş. Sabahleyin gün ağarırken kapısını açan Lobato, ana köpeğin, şişkin pembe memelerine yapışmış titrek titrek sendeleyen enikleriyle kapının eşiğinde, büyük bir uysallık içinde yüzüne bakmakta olduğunu görmüş.

52. Ü Ç Ü M Ü Z

Kocaman ak bulutlarla ok gibi kesişerek kuzeye doğru yükselen güneş — ezgini kara yolda, belki de başını almış buralardan kaçıyor - nereye kaçıyor^{du} dersin Platero?

Seninle ikimiz orda, şimdi temmuz ayının külden taşlar giydirdiği kan kırmızı gelinciklerle benekli dalga dalga bir sarı buğday tarlasındaydık. Oraya buraya sürüklenen küçük soluk mavi duman bulutları —hatırlıyor musun? — güneşle çiçekler üstüne gelip geçici karartılar düşürüyordu.

Kara tüllere bürünmüş, uçan bir sarışın baş! Bir tren penceresinin kaçamak çerçevesinden görünen bir düş gibi.

Belki de kendi kendine, «Bu yas elbiseleri giymiş adamlar gümüş renkli küçük eşek kim ola ki?» diye soruyordu.

Bizden başka kim olabilirdi ki? Değil mi ama, Platero?

53. S E R Ç E L E R

St. James Günü'nün pamuklara sarılıp sarmalanmış gibi bozlu beyazlı sabahı herkes kiliseye gitmiş. Yalnız serçeler, Platero, bir de ben varız bahçelerde.

Serçeler! Arasına incecik yağmur damlaları çiseleyen yuvarlak bulutlar altında, asmalar arasına nasıl ok gibi dalıp çıkıyorlar, nasıl da cıvıldıyorlar, birbirlerinin gagasını ısırlıyorlar! Biri bir dala konup kalkıyor, dal titriyor ardından; öteki kuyu yalağında, içinde küçücük bir gök parçası yansıyan bir birikintiden su içiyor; bir başkası, çatının bu bulutlu günde canlanan solgun çiçeklerle kaplı saçaklarına hopluyor.

Tanrı armağanı kuşlar; öyle bizim gibi belli bayram günleri faian yok! Doğa'nın, gerçeğin değişmez özgürlüğünde, bayram canlarının onlar için belli belirsiz bir sevinçten başka hiç bir anlamı yok. Alinyazılarında hiç bir zorunluluk bulunmayan, insan denilen köleye kor-

kular salan yüceliklerden, derinliklerden uzak, kendi törelerinden başka töre tanımayan bu kuşlar kardeşlerimdir benim, canım kardeşlerim.

Yanlarında para kesesi taşımadan dolaşırlar; akıllarına esti mi yeni bir eve taşınırlar, bir derenin varlığını duyar, küçük bir ağaçlığı ötelerden sezerler, mutluluğu bulmaları için kanatlarını açmaları yeter; pazartesi, cumartesi bilmezler, neredede ne zaman canları istese çimerler sularıda; adsız bir sevgiyle, evrensel sevgiliyi severler.

İnsanlar —zavallı insanlar— kiliseye pazar yortusuna gittiklerinde, serçeler yakından tanıdıkları bir ozanla sevimli küçük bir eşeğin kendilerini kardeş diye seyrettikleri bir sırada, kapalı evlerin bahçelerini ansızın, taze şen bir civıltıyla dolduruverir, bir neşe örneği verirler.

54. YA Z

Platero'nun, atsineklerinin ısırıldığı yerlerinden koyu, morumsu bir kan damlıyor. Sonsuza dek gizli kalacak bir çekirge, bir çam ağacının tepesinden cırıltısını koyvermiş. Bir anlık bir düştten sonra gözlerimi açtığımda, kumlu kırlar yakıcı bir sıcaklığın içinde bir uçtan bir uca bembeyaz, hayalet gibi görünüyor.

Yaban gülü çalıları, her birinin gözünde dört damla kızıl gözyaşı bulunan ince kâğıttan, bürümcükten, dumandan yapılma kocamaı, belli belirsiz çiçeklerle yıldız yıldız; boğucu bir pus, yamyassı gözüken çamları beyaza bürüyor. Kara benekli garip bir sarı kuş dalın birine konmuş, hiç ötmeden öylece duruyor.

Bahçe bekçileri tenekeler çalarak, portakalları yemek için gökten inmiş kılkuuyruk ördeklerini kovalamaya çalışıyorlar. Kocaman ceviz ağacının gölgesine vardığımızda iki karpuz ke-

siyorum; karpuzların kırmızı pembe, buz - buğulu içi, uzun serin sesli bir kütürtüyle yarılıyor. Kasabanın uzak akşam çanlarını işitirken kendi karpuzumu yavaş yavaş yiyorum. Plate-ro da karpuzun şekerli kırmızılığını su gibi içiyor.

55. P A Z A R

Küçük kulenin çan sesi bir yaklaşıp bir uzaklaşarak, bayram sabahının göğünde bir uçtan bir uca çınlıyor; bütün gökler kristalden sanki. Artık renkleri biraz solgunlaşmış olan tarlalar, bu sesin çiçeklenen uçuşundan dökülen ezgilerle altın serpintili.

Herkes töreni görmeye gitmiş; bekçiler bile. Platero ile ben' yalnız kalmışız. Ne sessizlik! Ne arılık! Ne kıvanç! Platero'yu bayırdaki bir otlakta bırakıyorum, kendim de dallarındaki kuş sürülerinin hiç kaçmadığı bir çam ağacının altına çökerek okumaya başlıyorum. Ömer Hayyam...

Çanların uyumlu sesinin suskun aralıklarında, eylül sabahının candan mayası varlığını duyuyor, işittiriyor. Siyahlı altın sarılı eşek arıları, dört bir yanı, sık salkımlı misket üzümleleriyle dolu çardağın çevresinde uçuşuyorlar; çi-

çeklerin arasında salınarak uçan kelebekler, her uçuşta gülüyorlar sanki. Yalnızlık, büyük bir ışıktan düşünce gibi.

Platero arasına otlamayı bırakarak bana bakıyor. Ben de arasına okumayı bırakarak Platero'ya bakıyorum.

56. CIRCIR BÖCEĞİNİN TÜRKÜSÜ

Platero ile ben, gece gezintilerimizden, circir böceğinin türküsünü çok iyi tanırız.

Karanlık çökerken circir böceğinin ilk türküsü alçak sesli, çekimser, kulak tırmalayıcıdır. Ton değiştirir, kendi kendini yoklar, yer ile zamana en uygun ezgiyi arıyormuş gibi, yavaş yavaş en yüksek tona ulaşır. Duru yeşil gökte yıldızlar belirir belirmez türküsü birden özgür bir çanm kulakları okşayan tatlılığını kazanır.

Taze morumsu esintiler bir gelir bir gider; gecenin çiçekleri iyice açılır; yerle göğün mavi tarlalarının karşılaşmasından doğan yalın, arı, tanrısal bir öz ortalıkta gezinir. Circir böceğinin gitgide coşarak bütün kırları dolduran türküsü bir gölgenin sesini andırır. Artık çekimser değildir, hiç susmaz. Her ezgi, kendi dışına taşıyormuş gibi, kara bir parıltının akraballığında, kendinden sonra gelenin bir eşidir.

Saatler durgunluk içinde geçer. Dünyada

savaş yoktur; ırgatlar, düşlerinin en son uzantılarındaki bir gök görüntüsüyle derin uykudadırlar. Bir duvarın dibinden sessizce geçenler arasında, belki de sevgililer, gözler içinde eriyen gözler vardır. Çiçeklenen fasulye tarlalarından kasabaya doğru, açık yürekli ince duygulu delikanlılığı andıran hoş kokulu esintiler gelir. Sabahın ikisinde, üçünde, dördünde ay ışığıyla yeşile bürünmüş buğday tarlaları, rüzgâr altında iç çekerek dalgalanır. Cırcır böceğinin bütün gece uzayıp giden türküsü artık yitmiştir.

Birden gene işitilir! Ah, kırağı düşmüş yollardan Platero ile ayazdan ürpererek eve yatmaya dönüşümüz sırasında, sabahın erken saatlerinde cırcır böceğinin türküsü! Ay batmaktadır, kırmızı, uykulu. Şimdi türkü ayışı-ğıyla çakırkeyif, yıldızlarla sarhoş, romantik, gizlilik doludur. Sonra üzgün bir maviyle çevrelenmiş bulutlar, yeni günü ağır ağır denizden sürükler getirirler.

57. B O Ğ A G Ü R E Ş İ

Bahse girerim ki Platero, sen o çocukların neden geldiğini bilmiyorsun. Bu öğleden sonra seni alıp boğa güreşlerinin açılışına götürmek için izin istemeye gelmişlerdi. Ama hiç tasalanma. Böyle bir şeyi akıllarının kıyısından bile geçirmemelerini söyledim.

Çılgınca bir coşkunluk içinde geldiler, Platero. Boğa güreşleri dolayısıyla kasaba yerinden oynuyor. İçkievlerinin önünde sabahın köründen beri çalan bandonun sesi tenekeleşti artık; Yeni Sokak'tan atlar, arabalar bir aşağı bir yukarı geçip duruyorlar. Arkada bir yan sokakta boğa güreşçileri için, çocukların çok sevdiği Kanarya adlı arabayı hazırlıyorlar. Tören-
de yer alacak bayanlar için avlularda çiçek kalmamış yolunmuş. Ahır kokan, içki kokan delikanlıların, geniş şapkalarıyla, renkli gömleleriyle, ağızlarında purolarıyla, miskin miskin dolaştıklarını gördükçe üzülüyorum.

Saat iki olunca Platero, o güneşli yalnızlık anında, günün o parlak kesiminde, boğa güreşçileri ile hanımlar giyinirken, biz ikimiz tıpkı geçen yılki gibi arka kapıdan kırlara gideceğiz gene.

Bu bayram günlerinde iyice ıssızlaşan kırlar ne güzeldir. Bağlarda, sebze bahçelerinde, asmaların ya da çayın duru sularının üstüne eğilmiş yaşlı bir adam bile görmek güçtür. Kasabadaki güreş alanından uzak alkışlar, müzik, bir soytarının tacı gibi yükselirken, biz ağır ağır denize doğru yürür, bütün bunları geride bırakırız. İçimizdeki ruh Platero, saygı gördüğü zaman tatlı sonsuz güzelliğini uysalca ayaklar altına seren doğa'nın diri gövdesiyle, kendi duygularımızın erdemiyle, gördüğü her şeyin kraliçesi sanır kendini.

58. F I R T I N A

Korku. Kesilen soluk. Soğuk terler. Yılgı salarcasına alçalan bir gök, şafağı boğazlıyor. (Kurtuluş yok.) Sessizlik... Sevişenler duraklıyor. Suç, titremeler geçiriyor. İç - ezikliği gözlerini yumuyor. Gene sessizlik.

Boğuk, çınlayıcı, sonsuz gökgürültüsü, kasabanın tepesine düşen bir taş kitlesi gibi, ıssız sabahın bir ucundan öbür ucuna yuvarlanarak gidip geliyor. (Sığınacak yer yok.) Bütün güçsüzler, çiçekler, kuşlar ortalıktan siliniyor.

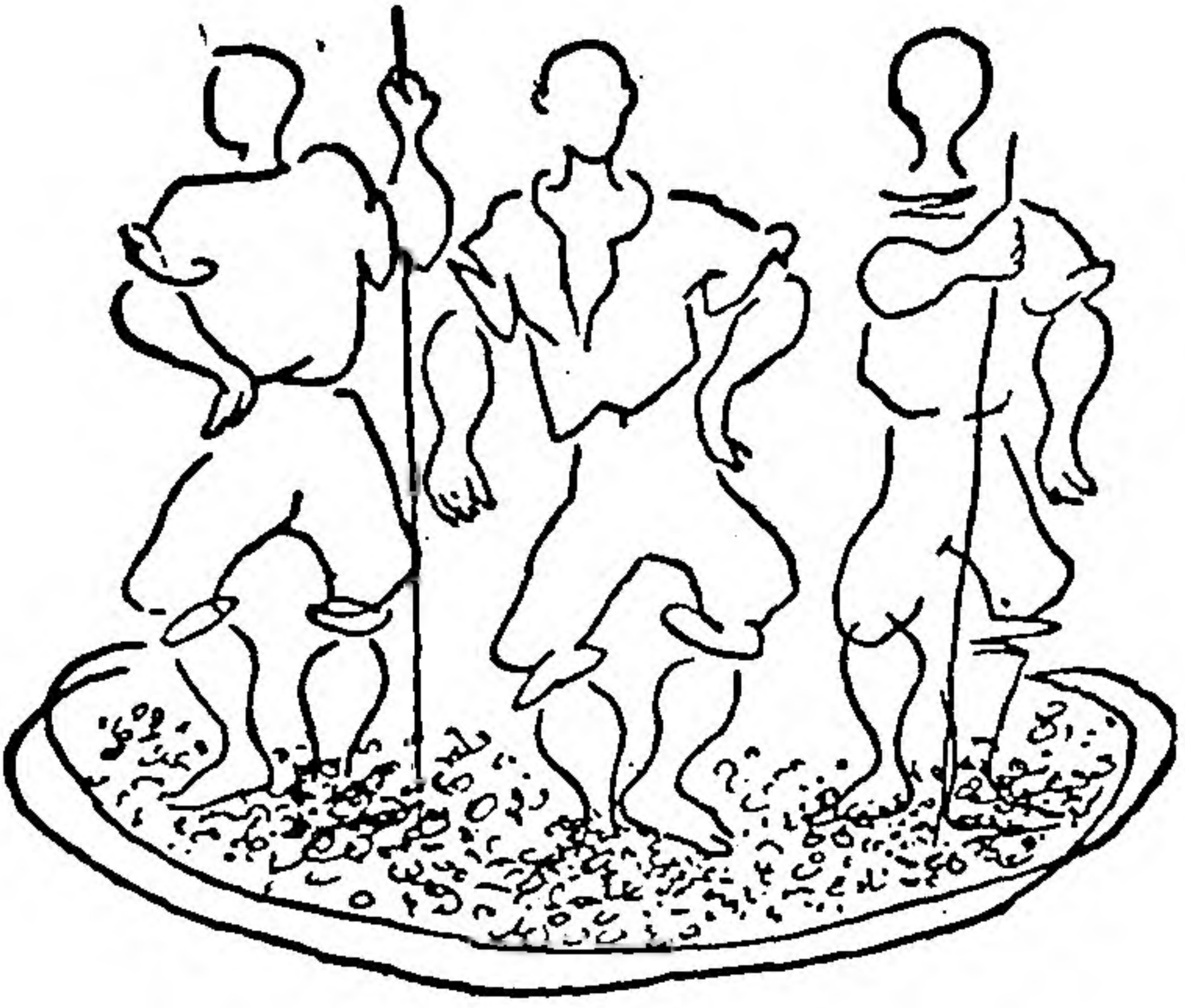
Yarı açık pencerede korku ürkekçe, yürekleri parçalarcasına parlayan günışığına bakıyor. Doğuda bulut yarıklarından mavi ile pembenin, karanlığı altememeyen, soğuk, bulanık parıltıları görölüyor.

Sabah çanları! Çatlak sesli sabah çanları gökgürültüsünün yuvarlanması arasında hiçkırıyor. Yeryüzünde son sabah çanı belki? Gönül istiyor ki ya toptan sussun bu çanlar, ya da var

güçleriyle çalarak fırtınayı bastırırlar. İnsan tedirginlik içinde, ne istediğini bilmeksizin yalvararak geziniyor.

«Kurtuluş yok.) Yürekler korkudan taşlaşmış. Çocuklar ağlıyor...

Platero'nun hali ne olacak, avludaki korunaksız ahırında yapayalnız?

59. B A Ğ B O Z U M U

Bu yıl üzüm taşıyan eşeklerin sayısı ne az, Platero? Lucena'dan, Almonte'den, Palos'tan gelen, o senin benim gövdemizdeki kan gibi diri akışkan sıvıyla yüklü — saatlerce şarap cenderelerinin boşalmasını bekleyen koca yük hayvanları nerde? Üzüm suyu sokaklardan akar giderdi; kadınlarla çocuklar testilerini, çanaklarını, toprak çömleklerini doldururular-
dı.

O zaman şarap mahzenlerinde ne büyük bir şenlik olurdu Platero. Çatıyı örten kocaman ceviz ağacının altında mahzen bekçileri şarap fıçılarını yıkarken taze, çınlayıcı, ağır perdeli bir sesle türküler söylerlerdi; şarabı süzen adamlar yalınayak, köpürüp ısıldayan açık koyu üzüm suyuyla dolu damacanaları taşırlardı; ötede, gerilerde tertemiz, hoş kokulu tahta talaş-

lar ortasında fıçıcuların çekiç sesleri yankılanırdı. Almirante'nin — her biri ötekine sevinç dolu bir yaşam bir ışık damgası yansıtan — bir kapısından girip ötekine yürüdüğümde işçilerin kıvancını sezerdim.

Yirmi şarap cenderesi gece gündüz çalışırdı. Ne çılgınlıktı o, ne baş dönüklüğü, ne ateşli bir iyimserlikti! Bu yıl Platero, bütün cenderelerin kapıları, pencereleri kapalı; birkaç işçisiyle avludaki tek cendere yetiyor da artıyor bile.

Sen de bir şeyler yapmalısın Platero. Hep böyle aylak dolaşmak olmaz.

Ağır yükleriyle öbür eşekler, keyfince gezip dolaşan Platero'ya bakıyorlardı; kızmasınlar ya da kötü bir şey düşünmesinler diye, yaklaşıp Platero'yu da üzümle yüklüyorum, aralarından geçip yavaş yavaş şarap cenderesine ilerliyoruz. Sonra kimseye gözükmeden oradan sızıyoruz.

60. G E C E T Ü R K Ü S Ü

Kırmızı ışıkları göğ'e vuran bayram kasabası-
basından, tatlı bir rüzgâr kulakları tırmalayan
özlem valslerinin sesini getiriyor. Çevresindeki
menekşe, mavi, saman sarısı renkli oynak ışık
halkasıyla çan kulesi sessiz, katı, kül solgunlu-
ğunda görünüyor. Kasabanın eteklerindeki ko-
yu renkli şarap mahzenlerinin ötesinde sarı bir
ay, ırmağın sularında bir düş içinde.

Kırlar ağaçlarla, ağaçların gölgeleriyle
yalnız. Arada cırcır böceğinin kesik kesik işi-
tilen türküsü, gizli suların uykulu söyleşmele-
ri, yıldızlar eriyormuş gibi ıslak bir yumuşak-
lık. Platero, ahırının sıcaklığından yakınırcası-
na anırlıyor.

Keçi uyanmış ortalıkta dolaşıyordur; boy-
nundaki çingırağın ilkin sert sonra tatlı şingır-
tısı işitiliyor... Uzakta, Montemayor yönünde
başka bir eşek anırlıyor... Vallejula'da bir baş-
kası... Bir köpek havlıyor.

Gece öyle parlak ki, bahçenin çiçekleri sanki gündüzmüş gibi bütün renkleriyle dineliyorlar. Çeşme Sokağı'ndaki son evin yanından, titrek kırmızı bir fenerin altında yalnız bir adam köşeyi dönüyor. Ben miyim yoksa? Hayır, çünkü ben, ayın, leylâkların, meltemin, gölgelerin saçtığı — mavi, oynak, altın sarısı — bir aydınlık içinde eşsiz, derin yüreğimi dinliyorum.

Yerküre ağır ağır dönüyor...

61. S A R İ T O

Bağbozumu sırasında kızıl bir öğle sonu çayın kıyısındaki bağda dolaşırken, kadınlar küçük kara bir oğlanın beni aradığını söylediler.

Harman yerine vardığımda, yoldan aşağı gelmekte olduğunu gördüm.

«Sarito!»

Sarito'ydu gelen; Puerto Rica'lı sevgilim Rosalina'nın uşağı. Boğa güreşleri için Seville'den kaçmış gelmiş; sırtında göz kamastıran kırmızı peleriniyle, aç susuz, parasız pulsuz Niebla'dan buraya yaya gelmiş.

Bağlardaki ırgatlar yan gözle alaylı alaylı bakmışlar; kadınlar, kendi duygularından daha çok, erkeklerinin duygularından dolayı kaçınmışlar ondan. Daha önce, bir şarap cenderesinin yanından geçtiği sırada, bir oğlanla kav-gaya tutuşmuş, kulağından koca bir yara almış.

Gülerek, sevgiyle konuştum onunla. Plate-ro ortalıkta dolaşarak üzüm yiyor, Sarito bana olan sevgisini göstermeyi göze alamadığından onu okşuyor, bir yandan da gururlu gözlerle bana bakıyordu.

62. Ö Ğ L E U Y K U S U

İncir ağacının altında uyandığım zaman öğle sonu güneşinin ne üzgün, sarı, soluk bir güzelliği var.

Yaban güllerinin kokusunu taşıyan kuru bir meltem, terle ıslak uyanışımı okşamakta. Koca ağacın büyük yaprakları beni karanlığa daldırmak ya da gözlerimi ışıkla kamaştırmak için hafif hafif oynuyorlar. Sanki beni bir beşikte ağır ağır güneşten gölgeye, gölgeden güneşe sallıyorlar.

Uzakta ıssız kasabada, pırlanta havanın dalgaları ötesinde saat üç çanlarının akşam duasına çağıran sesi. Kocaman, serin, kırmızı, buğulu bir karpuzumu aşmış olan Platero, çanları işitince duraklıyor, iri, kırpışan gözlerle hiç kımıldamadan bana bakıyor.

Onun yorgun gözleri önünde benim gözle-
rim de gene yoruluyor... Meltem gene esiyor;
uçup gitmek isterken kanatları geriye dönüve-
ren bir kelebek gibi tıpkı... geriye... birden
kapanan ağır gözkapaklarım gibi.

63. G Ö K F İ Ş E K L E R İ

Eylülün bayram gecelerinde, bahçede evin arkasındaki tepeye çıkmış, havuzbaşındaki sümbüllerin tatlı kokulu sessizliği ortasında kasabanın şenlik seslerini dinliyorduk.

Gece ilerleyince gök fişekleri ışıklanmaya başladı. İlk küçük, boğuk sesli çatırtılar işitildi; kuyruksuz fişekler kırların bir anlık görüntüsüyle dolan yıldızlı bir göz gibi, havada bir iç çekişle açılarak kırmızıya, mora, maviye çözüşüyordu; güzellikleri, bayılan çıplak bir kızın gövdesi gibi düşüveren daha başka fişeklerin ışık çiçekleriyle kandan bir söğütü andırıyordu. Alev alev tavus kuşları, salkım salkım parlak uzay gülleri, yıldızlı bahçelerde ateşten sülünler!

Her patlama sesinden sonra göğün ansı-

zın aydınlanmasıyla rengi maviye, mora, kırmızıya dönen Platero ürperiyor, titrek aydınlıkta kocaman kara gözlerinin korkuyla bana baktığını görebiliyorum.

Kasabanın uzak gürültüsü iyice artınca kalenin üstünden altın bir taç döne döne göğe yükseliyor, Platero deli gibi anırarak asma çubukları arasından, gölgelerde yitmiş durgun çamlara doğru şeytan soylu bir ruh gibi koşuyor.

Platero avludaki kuyunun yıldızlı suyundan iki bakraç içmiş, uzun saplı günciçekleri arasından dalgın, yavaş yavaş ahırına dönüyordu. Ben de ak badanalı eşige yaslanmış, vanilya çiçeklerinin ılık kokusu içinde, onu bekliyordum.

Alçak damın ötelerinde, eylül ılıkılığıyla ıslak uzak tarlalar, keskin bir çam kokusu saçarak uyuyorlar. Kocaman bir kara bulut, altın bir yumurta yumurtlayan dev bir tavuk. gibi, dolunayı tepenin üzerine bırakıveriyor. O gökteki aydan şimdiye kadar, yalnız hayalden başka hiç bir şeyin düştüğü görülmemiştir.

Platero gözlerini dikmiş aya bakarken, sert ama gene de yumuşak bir sesle kulaklarından birini silkeliyor. Büyük bir şaşkınlık içinde yüzüme bakarak bu kez öbür kulağını silkeliyor.

65. Ş E N L İ K

Platero, incecik bir ayçayı andıran sevimli beyaz köpek Diana ile, yaşlı boz keçiyle, çocuklarla oynuyor.

Tezcanlı ince yapılı köpek, eşeğin önüne atlayarak onun burnunu ısırarak ister gibi boynundaki küçük çingırağı şingırdatıyor. Platero da kulaklarını kaktüsten iki kılıç gibi dikeyliyor, usulca onun üstüne doğru gidiyor. köpek, çiçekli otlar arasında yuvarlana yuvarlana kaçıyor.

Keçi, Platero'nun yanısıra yürürken onun bacaklarına sürünüyor, Platero'nun taşıdığı kamışları dişleriyle yakalayarak çekiyor. Ağzında bir papatya ya da başka pembe bir şey, Platero'nun önüne geçiyor, kafasına tos vuruyor, bir kadın gibi cıvılda yaparak çevresinde zıplayıp neşeyle meliyor.

Platero çocuklar için bir oyuncak sanki. Onların azgın şakalarına nasıl da sabırla katlanıyor! Onları yere düşürmemek için büyük bir özen göstererek nasıl da ağır ağır, dura dura yürüyor, işi alıklığa vuruyor! Birden tırıs kalkmak ister gibi yaparak nasıl da korkutuyor hepsini!

Moguer'in pırlı pırlı güz öğle sonları! Temiz ekim havası duru sesleri tizleştirirken, vadeden, melemelerin, anırmaların, çocuk gülüşmelerinin, havlamaların, çingirak şingirtılarının bir kır türküsünü andıran sevinci dalga dalga yükseliyor.

66. TEPEMİZDEN GEÇEN ÖRDEKLER

Platero'yu sulamaya çıkıyorum. Bir uçtan bir uca ak bulutlu yıldızlı gecede, avlunun sessizliği içinde tepemizden sürekli olarak geçen seçik, fısıltılı sesler işitiliyor.

Ördeklerin sesi. Denizin fırtınalarından karanın içerlerine kaçıyorlar. Zaman zaman, sanki biz yükselmişiz ya da onlar alçalmış gibi, kanatlarının, gagalarının belli belirsiz sesini işitiyoruz.

Sonu gelmez bir uçuşta sesleri saatlerce üsrüp gidiyor.

Platero, arasıra su içmeye ara vererek, tıpkı benim gibi, tatlı, sonsuz bir özlemle başını yıldızlara doğru kaldırıyor.

67. K Ü Ç Ü K K I Z

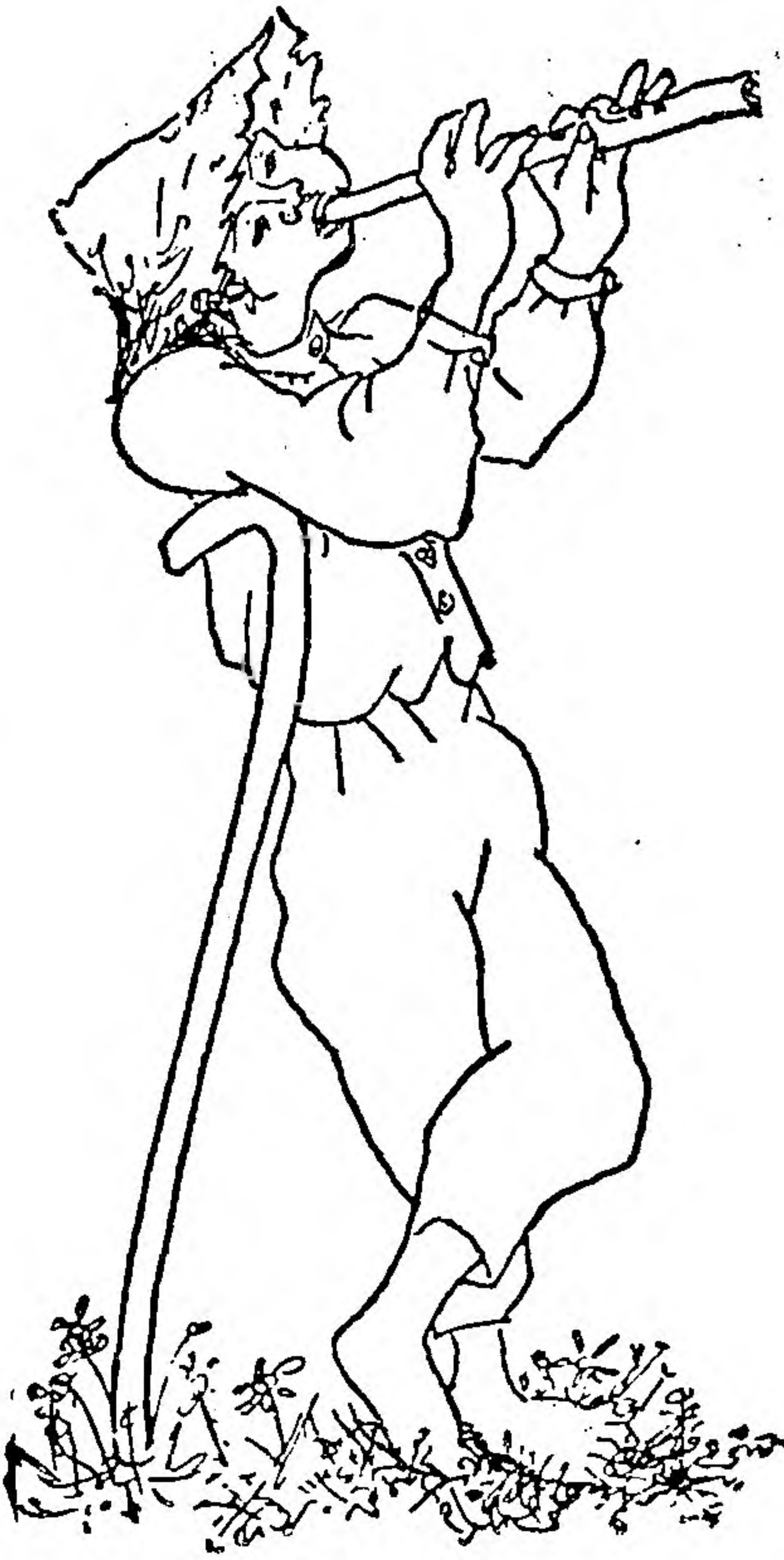
Küçük kız, Platero'nun en büyük sevinciydi. Sirtında beyaz elbisesi, başında hasır şapkasıyla leylaklar arasından, «Platero, Platero'cuğum,» diye seslenerek geldiğini görür görmez, budala küçük eşeğim yularını koparmaya çalışır, küçük bir oğlan gibi zıplayarak dört döner, delice anırırdı.

Küçük kız büyük bir güvenle bir sokulur bir uzaklaşır, ayağıyla ona hafifçe dokunur, elindeki beyaz çiçeği Platero'nun sarı dişlerle silâhlanmış kocaman pembe ağzına uzatırdı; ya da eşeğin, o yetişebilsin diye öne eğdiği kulaklarını yakalar, candan bir sevgiyle: «Platero! Platero'cuğum! Platerillo! Platerette! Plateron!» gibi bir sürü ad sıralardı.

Küçük kızın, kar aklığındaki küçük, yatağında ölüme doğru yüzer gibi yol aldığı uzun günlerde Platero'yu arayan soran olmadı. Ama küçük kız ateşler içinde sayıklarken gene ona

sesleniyordu: «Platerillo!» İç çekişlerle dolu kara evden zaman zaman, Platero'nun küçük arkadaşının uzak, yürekler paralayan çağrısı işitiliyordu. Kara bir yaz!

Gömüldüğün günü Tanrı ne büyük bir güzellikle donatmıştı! Pembesiyle altın rengiyle eylül, son demlerini sürüyordu. Çiçek çiçek / bir günbatımında mezarlıkta çanlar nasıl da yankılanıyordu. Yalnızlık içinde, üzgün, duvar dip-lerinden yürüyerek eve döndüm, avlunun küçük kapısından içeri girdim. İnsanlardan kaçmak, Platero'yla başbaşa verip ağlamak için ahıra gittim.

68.  O B A N

Mor renkli akşam saatinin yavaş yavaş koyulaştırarak korkunlaştırdığı tepenin üzerinde, yeşil pırlıtlı günbatımına karşı bir karartı gibi gözüken küçük bir oban, titrek Venüs yıldızt altında kaval çalıyor. Karanlıkta görünmeyen keskin kokulu çiçeklere bir an için, kasabaya giriş yolu yakınındaki tanıdık

otlaklara yayılmış bir sürünün tatlı çingıraklarının sesi karışıyor.

«Ah o eşek benim olsaydı amca...»

Bu belli belirsiz saatte daha koyu, daha şiirli görünen, batan günden geri kalan parlaklığın hepsini canlı gözlerinde toplayan çoban, Bartolomé Murillo'nun yaptığı çocuk resimlerinden birini andırıyor.

Eşegi hemen vermek isterdim ona... Ama sensiz ne yaparım ben Platerillo?

Montemayor Yalnızlar Evi'nin tepesinden yükselen dolunayın ısıltısı, günışığının belli belirsiz oyalanmakta olduğu çayırları bütün yumuşaklığıyla kaplıyor; çiçekli çayırlar şimdi bir düş gibi, ilkel güzel bir dantel gibi görünüyor; büyüyen kayalar daha ürpertici, daha üzüntü verici; gizli derenin suları daha yüksek sesle ağlıyor.

Eşegime imrenen küçük çoban şimdi uzaktan sesleniyor:

«Ah, o eşek benim olsaydı başka bir şey istemezdim!»

69. KANARYANIN ÖLÜMÜ

Bak Platero, bugün şafak, çocukların kanaryasını kafesinde ölü buldu. Evet, zavalcık bir hayli yaşlanmıştı. Biliyorsun, geçen yıl bütün kışı kafısını tüyleri arasına gömerek susmakla geçirmişti. Baharın ilk belirtileriyle güneş, bahçenin açıklık yerlerine vurarak avludaki en güzel güllerin goncalarını açmaya başlayınca, bu yeni yaşam'a o da kendinden küçük bir güzellik katma isteğiyle öttü: Ama sesi çatlaktı, kırık bir kavalın sesi gibi çatal çataldı.

Çocukların en büyüğü, —onun bakımını üzerine almış olan,— kafesinin dibinde cansız yattığını görünce ağlayarak yanıma koştu:

«Ama hiç bir şeyi eksik değildi ki. Yemi, suyu her şeyi vardı,» dedi.

Evet, her şeyi vardı Platero. «Ne var ki ölüverdi işte,» Campoamor'un başka bir kanarya için dediği gibi...

Kuşlar için ayrı bir cennet var mıdır der-

sin Platero? Mavi göğün yukarılarında, kuşların beyaz, mavi, pembe, sarı ruhlarıyla dolu altından dallarıyla bir gül bahçesi?

Dinle : Bu gece çocuklar, sen, ben, ölü kuşu bahçeye götüreceğiz. Dolunayın solgun gümüş ışığı altında bizim zavallı emekli türkücü, Blanca'nın ak avucunda altın bir süsen çiçeğinin soluk taçyaprağı gibi gözükecek. Kocaman gül ağacının dibine gömeceğiz onu.

Önümüzdeki bahar Platero, bu kuşun iri bir beyaz gülün yüreğinde geri geldiğini göreceğiz. Hoş kokulu havaya ezgiler karışacak, nisan güneşinde, görünmez kanatların büyümlü çırpılışını, gizli bir mırıltıda titrek altın ötüşleri işiteceğiz.

70. T E P E

Sen benim hem klâsik hem de romantik bir görünüşle o tepeye uzandığımı hiç görmedin mi Platero?

Boğalar, kargalar, köpekler yanımdan gelir geçerler, dönüp bakmam bile. Gece gelir, karanlık beni zorlamadıkça ordan ayrılmam. Oraya ilk ne zaman gittim, ya da gitmediğim bir zaman var mıydı bilmiyorum. Hangi tepeye demek istediğimi anlıyorsun: Cobano'nun eski bağlarının üstünde, bir kadınla erkeğin gövdelerini andırırçasına yükselen kızıl tepe.

Okuduğum her şeyi orda okudum, düşündüğüm her şeyi orda düşündüm. Her müzede kendi kendime yaptığım o resmimi gördüm; karalar giyinmiş, sırtımı kendime, daha doğrusu sana yaslayarak, resme bakan herkese arkam dönük, kumların üstüne yan gelip yatmışım; gözlerimle batan gün arasında özgürce gidip gelen düşüncelerim.

Şimdi La Pina'daki evden çağırıyorlar beni, yemeğe gelip gelmeyeceğimi, yoksa yatmak mı istediğimi soruyorlar. Herhalde gideceğim, ama orda kalıp kalmayacağımı bilmiyorum; şurası kesin ki Platero, ben burada ya da herhangi başka bir yerde seninle birlikte değilim. mezarımda bile; ancak kızıl tepede, hem klâsik hem romantik görünüşümde, elimde kitabım, ırmak üzerinde günbatımını seyrederken...

71. E K İ M Ö Ğ L E S O N U

Sararan ilk yapraklarla tatil günlerinin de sonu geldi, çocuklar okula döndüler. Yalnızlık. Evin içinde günışığı bomboş görünüyor. Düşümde uzak bağrıışmalar, uzak bir kahkaha cınlıyor.

Şimdi bile açan güllerin tepesinde öğle sonu yavaş yavaş ilerliyor. Günbatımının ısıltısı bütün bahçenin son güllerini yakalıyor, yanık güllerin kokusu hoş bir alev gibi, batan günün tutuşmuş ışıklarına doğru yükseliyor. Sessizlik.

Benim gibi canı sıkılan Platero ne yapacağını bilemiyor. Yavaş yavaş bana doğru geliyor, biraz duraklıyor, sonra güven kazanarak benimle birlikte eve giriyor.

72. UNUTULMUŞ ÜZÜMLER

Uzun ekim yağmurlarından sonra, inavi-altın renkli parlak bir günde hepimiz üzüm bağlarına gittik. Platero, heybesinin bir gözünde öğle yemeğimizle çocukların şapkalarını, öbür gözünde de denge ağırlığı olarak bir şeftali çiçeği gibi pembe - beyaz incecik Blanca'yı taşıyordu.

Bir tazeliğe bürünmüş kırlar ne güzeldi! Dereler taşıyor, tarlalar hafifçe sürülmüş, yol kıyılarında öbek öbek sarı yapraklarla donanmış kavaklarda kara kuş biçimleri göze çarpıyordu.

Çocuklar ansızın birbirini ardından koşarak bağrııştılar:

«Bir salkım üzüm! Bir salkım üzüm!»

Uzantıları kararmış, kırmızımsı yapraklarla dolu bir asma dalında, yakıcı günışığında pırıl pırıl, diri, kehribar renkli bir salkım üzüm ışıldıyordu. Bütün çocuklar o salkımı istiyor-

lardı! Salkımı koparan Victoria, arkasında tutarak ötekilerden kaçıırıyordu. Bana vermesini söyledim —kadınlık çağına yaklaşan bir kızın tatlı, içten uysallığıyla— seve seve uzattı.

Salkımda toputopu beş üzüm tanesi vardı Birini Victoria'ya, birini Blanca'ya, birini Lola'ya, birini Pepe'ye, sonuncuyu da hepsinin alkışları, gülüşmeleri arasında, taneyi kocaman dişleriyle yakalayiveren Platero'ya verdim.

73. G Ü Z

Güneş, yatağından kalkmakta tembellik etmeğe başladı Platero; çiftlikteki ırgatlar ondan erken kalkıyorlar. Evet, bu ayazda çınlıp-lak yataktan kalkmanın da çok güç bir şey olduğu apaçık bir gerçek.

Nasıl da esiyor kuzey yeli! Yere düşen küçük dallara bak; rüzgâr öyle keskin öyle tek doğrultuda esiyor ki, bütün yaprakların ucu birbirine paralel olarak güneyi gösteriyor.

Saban, kaba bir savaş aracı gibi, barışın mutlu işini yürütüyor Platero; geniş ıslak yaya yolunun iki yanında, bir gün kesinlikle gene yeşile dönüşecek sararmış ağaçlar, en duru altının olgun ateşleri gibi, hızlı adımlarımızı ısıltı ısıltı aydınlatmakta.

74. A L M I R A N T E

Onu tanımazsın, Platero. Senin gelişinden çok önce götürmüşlerdi. Soyluluğun anlamını ondan öğrendim. Bildiğin gibi, eğeri, gemi. dizgini, üstünde adının yazılı olduğu tahta şimdi bile ahırda bir köşede durur.

Avluya ilk girişı ne büyük bir heyecan olmuştu Platero! Tuz göllerinden gelmişti; bana kocaman bir güç, bir canlılık, bir sevinç getirmişti. Ne güzel, ne gösterişliydi! Her sabah erkenden, birlikte ırmak kıyısına iner, tabaklıklara doğru dörtnala giderdik; şimdi artık işlemez duruma gelmiş yeldeğirmenlerinin yakınlığında eşinen kargalar öbek öbek havalanırlardı. Sonra büyük yoldan geri döner, hızlı bir koşuyla Yeni Sokak'tan kasabaya girerdik.

Bir kış günü öğleden sonra, San Juan'daki şarap mahzenlerinden birinin sahibi olan Monsieur Dupont elinde bir kamçıyla bize geldi. Oturma odasındaki yuvarlak masanın üzerine

bir deste kâğıt para bırakarak Lauro ile taşlı-
ğa gitti. Sonra, karanlık çökünce, arabasına
koştugu Almirante ile birlikte, Yeni Sokak'a
doğru ilerleyen Monsieur Dupont'un yağmur
altında pencerenin önünden geçtiğini bir düş
gibi gördüm.

Bir acıdır çöktü içime, günlerce hasta yat-
tım. Doktor çağırdılar, bromürler, eterler, da-
ha bilmem neler verdiler bana; her şeyi silen
zaman, Lord gibi, küçük kız gibi onun da düşün-
cesini kafamdan uzaklaştırmaya dek düzele-
medim Platero.

Evet Platero, Almirante ne iyi bir arkadaş
olabilirdi sana!

75. B A L I K T E R A Z İ S İ

Acena Sokağı'ndan öte Platero, Moguer bambaşka bir kasaba olur. Orada denizcilerin bölgesi başlar. İnsanlar, başka türlü konuşmaya başlar, gemicilik terimleri, göz kamaştırıcı özgürlükte bir düş gücü kullanmaya başlarlar. Erkekler daha iyi giyinir, ağır saat köstekleri takar, iyi purolar içerler. Kasabanın arabacılar kesiminden ağırbaşlı, katı, alçakgönüllü bir adamla —sözgelışı Raposo,— Kumsal Sokağı'ndan senin de tanıdığın şen, yağız, sarı saçlı Picon gibi bir adam arasında ne büyük bir ayırım vardır!

San Francisco kilisesi hademesinin kızı Mercan Sokağı'ndadır. Bizim eve her gelişinde mutfağı canlılık dolu, cıvıl cıvıl konuşmasıyla çınlatır. Biri Friesta'lı, biri Monturrio'lu, biri de Los Hornos'lu olan hizmetçi kızlar, şaşkınlıktan büyülenmiş bir halde dinlerler. Cádiz'den. Tarifa'dan, adalardan söz eder; kaçak tü-

tünlerden, İngiliz kumaşlarından, ipek çoraplardan, altından gümüşten anlatır. Sonra, belinde bir söğüt dalını andıran incecik gövdesini sıkıca saran kara bir şal, bir çalımla ökçelerini yere vurarak çıkar gider.

Hizmetçi kızlar onun parlak sözleri üzerine konuşur dururlar. Montemayor'u, elinde güneşe, doğru kaldırdığı bir balık terazisi, bir eliyle de sol gözünü kapamış görürüm. Ne yaptığını sorarım; terazisinin çizdiği gökkuşağı altında, nakışlı pelerini açılmış Carmen'li Bakire'yi gördüğünü söyler —gemicilerin koruyucusu Carmen'li Bakire— doğrudur dediği, çünkü Granadilla ona öyle anlatmıştır.

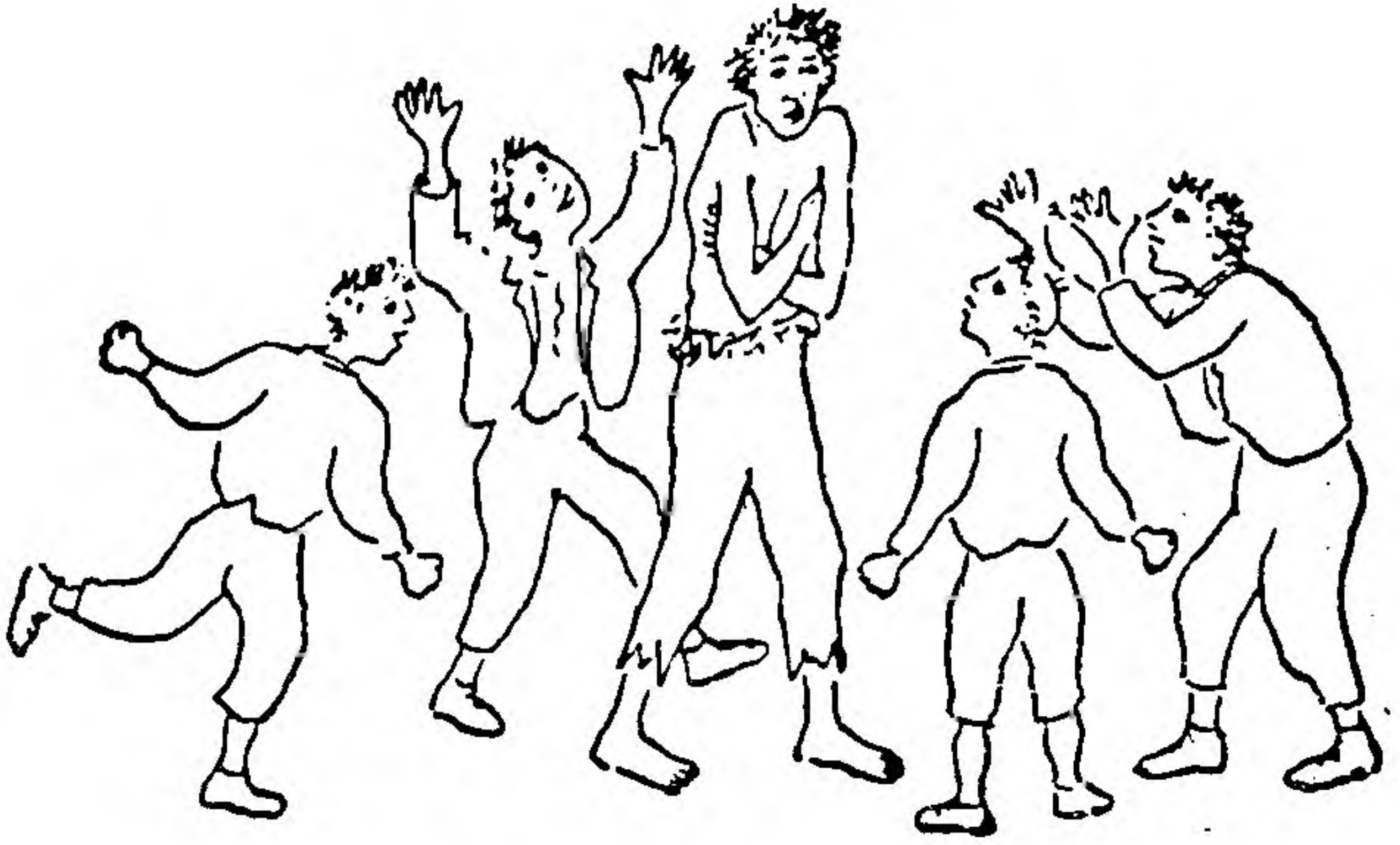
76. P I N I T O

«Şuna bak! Bak hele şuna! Pinito'dan daha deli!»

Pinito'nun kim olduğunu nerdeyse unuttum. Şimdi Plareto, kumlu bahçe duvarlarını sıcağından daha çok rengiyle, kırmızı bir aleve dönüştüren ılık güz güneşinde, o küçük oğlanın sesiyle ansızın, sırtında kararmış asma dallarından bir yükü yokuş yukarı bize doğru ilerleyen Pinito'nun görüntüsü gözlerimin önünde canlanıyor.

Bu görüntü bir an şimşek gibi çakıveriyor kafamda, sonra gene silinip uzaklaşıyor. Çok güç hatırlayabiliyorum onu. Bir ara gözüümün önüne geliyor. —Zayıf, kara, tezcanlı, kirlî çirkinliğinde bile bir güzellik izi; ama yüzünü daha ayrıntılı olarak hatırlamaya çalıştığım zaman, uyanınca bozuluveren bir düş gibi her şey siliniveriyor, kafamda canlananın o olduğunu bile kesinlikle bilemiyorum. Belki de oydu; Yeni Sokak boyunca hemen hemen çırılçıplak ko-

şarken, çocuklar ardına takılmış taşıyorlardı; ya da başı öne eğik, bir kış akşamının alaca karanlığında sendeleyerek, eski mezarlığın tuğ- la duvarı dibinden yeldeğirmenine, köpek leşle- rinin, çöp yığınlarının yanındaki, arada bir ga- rip dilencilerin uğradığı kirasız mağarasına dö- nüyordu.

«...Pinito'dan daha deli! Bak hele şuna!»

Pinito ile bir kez olsun konuşmak için ne- ler vermezdim Platero! Zavalıcık Macario'nun dediğine göre yıllarca önce, ben daha küçükken, senin gibi küçükken Platero, Colilla'ların evin- de bir içkili eğlenceden sonra, kalenin önündeki çukurda ölmüş. Ama gerçekten deli miydi der- sin? Öyle bilmek isterdim ki nasıl bir adam ol- duğunu!

Ben daha nasıl bir adam olduğunu öğren- meye kalmadan Pinito öldü Platero; biliyorsun, küçük bir oğlaman onu çok iyi tanıyan annesi- nin dediğine göre, ben ondan da deliyim.

77. I R M A K

Bak Platero, maden ocaklarıyla, uğursuz niyetleriyle, başkalarını hiçe sayan davranışlarıyla ne duruma soktular ırmağı. Bu öğle sonu kırmızı bir iplik gibi akan suyu, mor sarı çamurlarıyla güneşi güçlükle yansıtıyor, yatağı oyuncak kayıklar yüzdürmekten başka hiç bir işe elverişli değil. Ne alçaklık!

Eskiden şarap tüccarlarının büyük gemileri, mavnalar, yelkenli gemiler —babamın, zavallı Quintero komutasındaki gemileri El Lobo, La Joven Eloisa, San Cayetano; amcamın, kaptan Picon yönetimindeki La Esteralla'sı, San Juan'da serenleriyle göğü tatlı bir karmaşaya boğar, orta direkleriyle çocukları şaşkınlıklara sürüklerdi! — Yükledikleri şarap fıçılarının ağırlığıyla tekneleri sulara gömüle gömüle Malaga'ya, Cadiz'e, Gibraltar'a giderlerdi. Onların arasında balıkçı sandalları, yeşil, mavi, beyaz, sarı, kırmızı renkte yazılmış adla-

rıyla kımıl kımıl dalgarı şenlendirirlerdi. Balıkçılar kasabaya sardalyalar, kocaman istiridyeler, yılan balıkları, dil balıkları, yengeçler getirirlerdi... Riotinto'nun bakır yatakları bütün balıkları zehirledi. Şimdi Platero, yoksullar zenginlerin beğenmediği en kötü balıklarla yetiniyorlar. Mavnaların, yelkenlilerin, takaların hepsi gitti.

Ne yürekler acısı bir değişiklik! İsa'nın heykeli artık gelgitle kabarıp çekilen büyük akıntıları göremiyor! Geride kala kala cılız, paratal bir dilencinin gövdesinden akan bir kan sızıntısını andıran, bir günbatımının demirsi kızılığı renginde, iplik gibi bir su kaldı; batan güne karşı La Esteralla, ters dönük omurgası, bir balık iskeletini andıran yanık teknesiyle kumsalda yatıyor; gümrük bekçilerinin çocuklarına oyuncak olmuş. Gönlümün tasalara oyuncak oluşu gibi tıpkı.

78. N A R

Ne güzel şu nar, Platero! Aguedilla, Las Monjas'da derenin kıyısındaki ağaşlardan, en güzelini seçmiş göndermiş bana. Kendisini oluşturan suyu bana böylesine hatırlatan bir yemiş daha yoktur. Diri, güçlü bir yaşamla çatlıyor nerdeyse. Ne dersin, yiyelim mi?

Kuru, acı, güç soyulur kabuğu, toprağa kenetli bir kök gibi direngendir, ama tadı ne güzel Platero! Önce, kabuğun içine sıkıca yapışık, küçük yakutlara dönüşmüş şafağı andıran tanelerin o ilk tatlılığı. Sonra da sımsıkı göbeği; eksiksiz bir bütün; tül gibi incecik zarlarıyla yenilebilir bir yakutlar hazinesi; bir genç kraliçenin yüreği gibi sıkı, sulu. Ne diri, Platero! Al, ye biraz. Ne güzel! Dişler nasıl bir hazla gömölüyor kırmızı yetkinliğinin kıvanç verici bereketine. Dur biraz, konuşamıyorum. Damağıma, değişken renklerin dolambaşlarında yitmiş bir gözün durumunu andı-

ran bir duyum yayılıyor. Hepsi geçti şimdi!

Şimdi benim nar ağaçlarım yok, Platero. Sen Çiçekler Sokağı'ndaki şarapevinin kocaman avlusundaki nar ağaçlarını hiç görmedin. Öğleden sonraları oraya giderdik... Kerpiç duvarlar üzerinden, Mercan Sokağı boyunca uzanan evlerin, her birinin ayrı bir çekiciliği olan avlularını, tarlaları, ırmağı görürdük. Sierra'daki gümrük bekçilerinin borularını işitirdik. Benim olmayan bir kasabanın yeni bir kesimini, gündelik şiirin bütün gücüyle bulgulamaktı bu. Gün batar, nar ağacı, kertenkelelerle dolu bir incir ağacının gizliden gizliye kemirip yıktığı gölgeli kuyunun ardında zengin bir hazine gibi alev alev dururdu.

Nar, Moguer'in yemişi, övüncü! Batan günün kızılına açılmış narlar! Las Monjas bahçelerinde, Pearl'daki küçük vâdide, Sabariego'da, göğün tıpkı düşüncelerimdeki gibi gece yarısına dek pembe kaldığı, kuytu, sessiz vâdilerde.

79. K A L E

Gök ne güzel bu öğle sonu, Platero. Madensi güz ısıltısıyla, parlatılmış kocaman bir altın kılıcı andırıyor! Buraya gelmek çok hoşuma gidiyor, çünkü bu ıssız bayırdan günbatımı çok güzel görünüyor; hem buralarda ne bizi rahatsız edecek ne de bizden rahatsız olacak bir kimse var.

Tek bir ev var, şarap mahzenleri arasına gömülmüş mavili beyazlı bir ev; tozlu duvarları yaban hardallarıyla, ısırganlarla kaplı; buralarda hiç kimsenin yaşamadığını sanır insan. La Colilla ile kızının, değişmez kara giyimleriyle hep birbirine benzeyen o solgun iyiliksever kadınların sevimlilerine gece sahnesidir buralar. Bu çukur, Pinito'nun ölüsünün hiç kimse işitmeden iki gün yattığı çukurdur. Topçular gelince toplarını bu çukura yerleştirirlerdi. Don Ignacio'nun, kaçak içkisiyle böbürlenecek burdan geçişini de görmüşsündür. Ayrıca,

Las Angustias'tan gelen boğalar da burdan geçer; görünürde küçük çocuklar bile yoktur.

Çukurun üstündeki köprü kemerinin içinden, solgun kırmızı bağlara bak; gerilerde tuğla ocakları, mor renge bürünmüş ırmak. Issız bataklıklara bak. Bak, yeryüzünün —daha doğrusu Moguer'in, kırların, senin, benim— kesin suskunluğumuz ortasında Platero, batan gün nasıl kocaman, kıpkızıl, gözle görülür bir tanrı gibi, bütün coşkunlukları kendine çekerek, Huelva'nın ötesindeki incecik deniz çizgisine gömülüyor.

80. E S K İ A R E N A

Gene birden yüzer gibi gözlerimin önüne geliyor görüntüsü eski arenanın Platero; bir öğleden sonra yanan... bir öğleden sonra, bilmiyorum ne zaman.

İçinin nasıl olduğunu da bilmiyorum .. Ama bana hep içini görmüşüm gibi geliyor — yoksa Manolito Floréz'in bana sık sık getirdiği çikolataların içinden çıkan bir resim miydi gördüğüm— lâstikten yapılmış gibi görünen birkaç küçük boz buldok köpeğini vurduğu gibi havaya fırlatmış kara bir boğa. Uzun yeşil çimleriyle eşsiz bir yalnızlık dairesi... yalnız dışardan, —demek istediğim yukardan,— görünüşünü bilmiyorum... gerçek arena bu demek değildi tabii... İnsanlar yoktu... Basma resimlerdeki gibi gerçek bir arenadaymışım sanısına kapılarak, çam tahtasından sıralar üstünde, bir koşuyla, döne döne gitgide daha yükseğe çıkmıştım; çökmekte olan yağmur çi-

sentili karanlığın altında ruhum, bir fırtına bulutunun gölgesinde, daha doğrusu ayakta, gözalıcı koyu yeşil uzak bir görünüyü yakaladı; çam ormanları denizin üstünde, ufuktaki solgun bir ak ışık çizgisi önünde uzayıp gidiyordu.

Hepsi bu işte. Orada ne kadar kaldım? Kim dışarı çıkardı beni? Ne zaman? Bilmiyorum Platero, hiç kimse de söylemedi. Ama ben bu konuyu açınca şöyle diyorlar hemen :

«Ha evet, şu yanan Castilo arenası. O günlerde boğa güreşçileri Moguer'e gelirlerdi.»

81. Y A N K I

Burası öyle ıssız bir yer ki Platero, her an birileri buraya uğrayıverecekmiş sanki. Korulardan dönüşte avcılar bu yana dönüp, daha öteleri görmek için çitlerin üzerine tırmanırlar. Dediklerine göre, haydut Parrales de, bu bölgede soygunlar yaptığı sırada geceyi burda geçirirmiş. Kızıl kaya, doğan güneşe karşı dimdik durur, geceler de yukarlarda dolaşan bir keçinin karaltısı arasına sarı ayın üzerine düşer. Çayırıların ortasında, suyu yalnız ağustos ayında kuruyan göl, göğün, sarı, yeşil, pembe renklerini yakalar; ama bu göl, çocukların kurbağalara, ya da suları faşırtyla sıçratmak için attıkları taşlarla hemen hemen dolmuştur.

Yolun dönemecinde, tarlanın girişini kapayan, kuru kabuklarıyla kapkara bir keçiboy-nuzu ağacının yanında Platero'yu durduruyorum; ağzımı ellerimle çevreleyip kayaya doğru bağıriyorum: «Platero!»

Kaya, yakındaki suyun etkisiyle biraz yumuşayan sert bir karşılık veriyor: «Platero!»

Platero başını o yana çevirerek boynunu uzatıyor, oraya koşup gitmek isteğiyle bütün gövdesi sarsılıyor.

«Platero!» diye sesleniyorum gene kayaya doğru.

«Kaya gene karşılık veriyor: «Platero!»

Platero bir bana bir de kayaya bakıyor, dudaklarını kasarak göğsü doğru, usanç vericesine uzun uzun anırtıyor. Kaya da sonunda onunkine karışan paralel bir sesle anırtıyor, anırtının sonunu daha da uzatıyor.

Platero gene anırtıyor.

Kaya da anırtıyor.

Bunun üzerine Platero, kabına sığmaz bir dikbaşlılıkla, fırtınalı bir gün gibi azıyor; başını uzatıp o yana bu yana çevirerek yularını koparmaya, beni bırakıp gitmeye çaballıyor; neden sonra tatlı sözlerle yatıştırarak yularını çekip arkamdan sürüklüyorum. Yavaş yavaş, frenk incirlerinin arasına vardığımız zaman gene kendi sesine dönüyor.

82. K O R K U

Çocukların akşam yemeği saati. Lâmbanın uyuklayan pembe parıltısı kar aklığindeki masa örtüsüne yayılıyor. Kırmızı sardunyalarla olgun elmalar, tertemiz çocuk yüzlerinin yalın türküsüne parlak renkli keskin bir neşe katıyor. Küçük kızlar yetişkin kadın gibi, oğlanlar da büyük erkek gibi yemek yiyorlar. Arkada, kucagında bir bebeği sallayan güzel sarışın anne, hepsini yüzünde bir gülümsemeyle seyrediyor. Bahçeye bakan pencerenin dışındadır, yıldızlı, acı soğuk bir gece ürpermekte.

Blanca, incecik bir şimşek çizgisi gibi, ansızın annesinin kollarına koşuveriyor. Birden, bir sessizlik oluyor, devrilen iskemlelerin gürültüsü içinde hepsi bağışarak onun ardından koşup pencereden dışarıya bakıyorlar.

Küçük budala Platero! Kendi gölgesiyle, pencere camlarıyla, çocukların korkusuyla büyüyen kocaman beyaz başını cama dayamış, dalgın bir üzüntü içinde, güzel, ışıklı yemek odasma bakıyor.

83. E S K İ Ç E Ş M E

Her zaman çam korusunun berisinde durur, her zaman yeşil; tan ağarırken pembe ya da mavi, ama beyaz; öğle sonu altın ya da ley-lâk renkli, gene de beyaz; karanlıkta yeşil ya da soluk mavi, ama her zaman beyaz; başında çoğunlukla uzun uzun durduğumu gördüğün bu eski çeşme Platero, bir kilittası ya da mezar gibi, bütün yeryüzünün ağıtını, daha doğrusu yaşamın gerçek duygusunu içinde taşır.

Onda, Parthenon'u, Piramitleri, bütün büyük katedralleri görmüşümdür. Bir çeşme, bir anıt - kabir, bir taş kemer, kalıcı güzelliğiyle beni her zaman uyanık tutmuş, görüntüsü, düzensiz uykumda eski çeşmenin görüntüsüyle karışmıştır.

Benim için o, her şeyin ayrılış noktası, dönüş noktası olmuştur. Öyle uygun bir konumu, uyumlu yalınlığında öyle bir sonsuzlu-

ğu, öyle bütününüyle kendine özgü bir ışığı rengi var ki, insan, eliyle suyuna dokunduğu an yaşamın bütün hazinelerini tutar gibi olur. Böcklin onu Eski Yunan'da çizmiştir; Fray Luis dilimize çevirmiş; Beethoven sevinç göz yaşlarının seline boğmuş; Michael Angelo da Rodin'e aktarmıştır.

Hem beşik hem düğündür o; hem türkü hem şiir, hem gerçek hem sevinçtir; ölümdür.

Bu gece çeşme ölü, Platero; yumuşak koyu yeşilliğin ortasında etten mermer gibi; ölü; çekerken ruhumdan sonsuzluğumun akarsularını.

84. Ç A M F I S T I Ğ I

Gün aydınlığında Yeni Sokak'tan, çam fıstığı satan küçük kız geliyor. Hem tazesini satıyor hem kavrulmuşunu. Kavrulmuşundan i-kimize bir penilik alacağım, Platero.

Kasım, bu mavi altın günlerle kış karşı-sında son direnişini gösteriyor. Güneş yakıyor; insanın damarları, sülük gibi düğüm düğüm, mor mor şişiyor. Sessiz temiz caddelerden omu-zunda boz renkli yüküyle La Mancha'lı çarşaf satıcısı geçiyor; Lucena'lı maden eşyalar satı-cısı, sarı bir ışıkla yüklü gibi, sırtındaki kaplar tıngır tıngır sesler çıkarırken, her tıngırtıda güneşten bir parıltı yakalayarak geçiyor. Du-varın hemen gerisinde küçük kız, iki kulplu se-petinin ağırlığıyla yarı öne eğik, bir kömür parçasıyla ak duvarlara uzun çizgiler çizerken, uzun, yürekten bir sesle bağırtıyor :

«Çam fıstık kav-rul-muş!»

Kapı eşiklerinde oturmuş sevgililer çam

fıstığı yerken iri taneleri birbirlerine uzatıyorlar. Okuldan dönen çocuklar fıstık kırmak için ikide bir kapı eşiklerinde duraklıyorlar. Ben de çocukken kış günleri Los Arroyos'a, Mariano'nun portakal bahçelerine gittiğimizi hatırlıyorum. Koca bir mendil dolusu çam fıstığıyla dönerdik; en büyük kıvancım da fıstıkları kırmak için yanımdan hiç eksik etmediğim, sedekten oyma, iki küçük yakut gözünden Eiffel Kulesi görünen balık biçimindeki çakımdı.

Kavrulmuş çam fıstığı ne hoş bir tad bırakıyor ağızda, Platero! Ne güzel bir kıvanç, bir iyimserlik duyusu uyandırıyor. Onu yiyince insan, bu kış gününde ölümsüz bir anıta dönüşmüş gibi ölümsüz duyuyor kendini; adımları bir ses kazanıyor, üstündeki kış elbiselerinin ağırlığını bile duymuyor; güçlüğünü Leon'la ya da araba atlarının bakıcısı El Manquito'yla karşılaştıracak gibi oluyor.

85. K A S I M T Ü R K Ü S Ü

Platero, sırtında sobalık çam dallarından yumuşak bir yükte karanlıkta kırlardan dönerken, yayvan, titrek, yeşil dalların altında neredeyse gözden yitiyor. Yürüyüş kısa adımlı, inceden, oynak. Hiç kımıldamıyor dersiniz. Dikilmiş kulaklarıyla, evini sırtında taşıyan bir salyangozla bile karıştırılabilir.

Bu yeşil dallar ilk göğेरirken, üzerinde güneş, çulhakuşu, rüzgâr, ayışığı, kargalar vardı —evet Platero, tiksine bir şey ama kargalar da iniyor buraya,— şimdi ise zavallı dallar, alaca karanlıkta kuru yaya yollarının ak tozu içinde sürünüyorlar.

Ayaz bir mavi tatlılık her şeyi ışık halkası gibi çevreliyor. Aralık ayı kapıya dayanmak üzereyken, yüklü eşeğin o candan alçakgönüllülüğü tanrısal bir anlam kazanmaya başlıyor.

86. K I R A T

Eve üzgün döndüm Platero. Dinle: Çiçekler Sokağı'ndan bu yana doğru gelirken, Potada'da tam yıldırımın iki çocuğu öldürdüğü yerde, El Sordo'nun kır kısrağı cansız yatıyordu. Hemen hemen çırılçıplak birtakım çocuklar, başına üşüşmüş sessizce dineliyorlardı.

Ordan geçen terzi kadın Purita, artık bu atı beslemekten bıkip usanan El Sordo'nun, onu sabahleyin iskelet tarlasına götürüp bıraktığını söyledi. Biliyorsun zavallı hayvancağız, en az Don Julian gibi kocamış, bunamıştı. Gözleri görmüyor, kulakları işitmiyor, bin bir güçlükle yürüyordu. Öğleye doğru geri dönmüş, gene gelmiş sahibinin kapısına dayanmış. Sahibi de öfkelenmiş, bir asma sırığını kaptığı gibi döve döve kovalamaya başlamış. Gitmek istememiş hayvan. Bunun üzerine bir tırpanla vurmuş yaralamış. Bir sürü insan üşüşmüş, sövüp saymalar, alaycı sözler arasında, kısarak

caddeden yukarı topallaya tökezleye uzaklaşmaya başlamış. Çocuklar bağıra çağıra ardına düşüp taşlamışlar. En sonunda yıkılıp yere düşmüş, orda işini bitirmişler. Sanki biz seninle ordaymışız gibi, «Bırakın rahat ölsün hayvancağız!» diyen biri çıkmış, ama bu söz azgın deniz rüzgârına kapılmış bir kelebek gibi, ak kışrağın üzerinde havada asılı kalmış.

Ben gördüğümde, atılan taşlar daha yanındaydı, gövdesi de en az o taşlar gibi soğuktu. Gözlerinden biri iyice açıktı. Sağlığında görmeyen bu göz, şimdi ölüyken görüyordu sanki. Bu ayazda çok yüksek görünen tüy gibi pembe bulutlarla kaplı kış göğünün altındaki karanlık sokakta kalan tek ışık, onun aklıydı.

87. TENEKELİ AY IŞIĞI TÜRKÜSÜ

Gerçekten iyi insanlardı, Platero. Dona Camila, aklarla pembeler giymiş, elinde bir yaftayla bir küçük değnek, yavru bir domuza ders öğreterek yürüyordu. Satanàs ise bir elinde boş bir şarap tulumu, öbür elinde de meşin para kesesini taşıyordu. Sanıyorum, kılık-larını bizim evden birtakım eski elbiseler götüren Pepe el Pollo ile Concha la Mandadera düzenlemişti. Önde papaz kılığında Pepino el Retratado kara bir eşeğe binmiş, elinde bir bayrak taşıyordu. Ardında, Enmedio Sokağı'nın, Çeşme Sokağı'nın, arabacılar mahallesinin, Plazoleta de los Escribanos'un, yaşlı Pedro Tello'nun oturduğu ağaçlı yolun bütün çocukları, ellerine geçirdikleri teneke kutuları, çmgırak-ları, çaydanlıkları, havanları, çömlekleri, tava-ları, sokağı dolduran ay ışığında ritmik bir uyumla tıngırdatarak ilerliyorlardı.

Biliyorsun Dona Camila üç kez dul kal-

mış, altmış yaşındadır; Satanàs ise yalnız bir kez dul kalmış olmakla birlikte, yetmiş bağbozumunun taze şarabını içecek kadar yaşamıştır. Bu gece, kapıları pencereleri kapalı evin içinde, insan onun öyküsünü, karısının öyküsünü görebilse, işitebilse, ne ilgi çekici bir şey olur.

Bu teneke türküleri üç gün sürecek Platero. Sonra, yakın komşuluktaki kadınların her biri, resimleri ışıklandırılmış, önünde sarhoşların dansettiği bir mihraptan, kendisinin olan şeyleri almak için küçük alana gidecek. Sonra da çocukların gürültüsü birkaç gece daha sürecek. En sonunda, geriye dolunayla bir öykü kalacak.

88. Ç İ N G E N E L E R

Bak şuna, Platero. Sokağın aşağısından, bakır renkli gün ışığı altında dimdik gövdesiyle, hiç kimseye metelik vermeden geliyor çingene karısı. Nasıl da taşıyor solgun güzelliğini, bir meşe gibi alımlı, ince; kış günü belinde sarı bir mendil, ak benekli etekliğinin üstünde mavi fırırlar. Her zamanki gibi, mezarlığın arkasına çadır kurmak için belediyeden izin almaya gidiyor. Hatırlarsın o çirkin çingene çadırlarını; kocaman ateşleriyle, takmış takıştırılmış süslü kadınlarıyla, dörtbir yanda ölümün ta kendisini otlayan bir deri bir kemik eşekleriyle çingeneleri.

Eşekler, Platero! Çingenelerin gelişini alçak duvarlı avlulardan sezen eşekler Friesta'-

da korkudan titriyorlardır şimdi. (Benim Platero'dan yana bir korkum yok, çünkü onun ahırına varabilmek için çingenelerin kasabanın yarısını geçmeleri gerekir, üstelik mahalle bekçisi Rengel beni de Platero'yu da çok sever.) Ama gene de onu korkutmak için, şaka olsun diye, kuşkulu bir sesle kulağına :

«Haydi içeri, Platero, içeri!Sokak kapısını kapatacağım, çünkü seni götürmeye geliyorlar!» diyorum.

Çingenelerin kendisini çalmayacağını kesinlikle bilen Platero koşarak, ardından keskin bir demir cam gürültüsüyle kapanan kapıdan geçip mermer avluda sıçrayıp hopluyor, sonra çiçekli taşlığa, ordan da ahıra geçiyor. Bir ok hızıyla geçerken mavi çiçekli yer sarmaşıklarından birini tepeleyip eziyor, hantal yaramaz.

89. A L E V

Daha yakına sokul, Platero. Gel söyle. Burada saygı kuralları falan gözettiğimiz yok. Bekçi mutludur senin yanında, çünkü o da senin dostlarından biridir. Biliyorsun, bekçinin köpeği Ali de sever seni. Neler duyduğumu sana anlatmaya kalkışmam bile yersiz olur Platero! Portakal bahçesi ne soğuktur şimdi! Raposo'nun «Tanrı vere de portakallar donmasa bu gece!» diyen sesini işitiyor insan sanki.

Sen ateşi sevmiyor musun, Platero? Çıplak bir kadın gövdesinin ateşle karşılaştırılabileceğine hiç aklım yatmıyor. Bu çıplak ateşle karşılaştırılmaya hangi dalgalı saçlar, hangi kollar, hangi bacaklar dayanabilir? Doğa'nın ateşten daha büyük bir bakışı yoktur belki. Evimizin kapısı bacası örtülü, dışarda ıssız bir gece; ama önümüzde cehenneme açılan şu pencereyle doğaya kırlarda olduğumuzdan çok daha yakınız, Platero! Ateş, evlerimizin içindeki

evrendir. Bir yaradan akan kan gibi kırmızı, sürekli; bizi ısıtır, bütün yeryüzü anılarımızı çağrıştırarak bizi güçlendirir.

Ateş ne güzel şey, Platero! Bak Ali'ye, öyle sokulmuş ki nerdeyse tüyleri yanacak, kocaman canlı gözlerle ateşin güzelliğine dalmış. Ne kıvanç! Çevremizi oynayan altınlar, gölgeler sarmış. Bütün ev dansediyor, küçülüyor, sonra usta bir Kazak oyuncusunu andırırcasına dev gibi büyüyor. Sonsuz bir büyüden türlü türlü biçimler yükseliyor: Dallar, kuşlar, aslanlar, sular, dağlar, güller. Bak: Biz de kendi isteğimize bağlı olmaksızın duvarda, döşemede, tavanda dansediyoruz.

Ne çılgınlık, ne coşkunluk, ne görkem! Burada Platero, sevginin kendisi bile ölümü andırıyor.

90. K O C A M I Ş E Ş E K

Sonunda öyle yorgun yürüyordu ki,
Bacakları dolaşıyor her adımda.

(Vélez Belediye Başkanının Doru Tayı)

ROMANCERO GENERAL

Buradan ayrılmaya ayaklarım varmıyor,
Platero. Bu zavallı hayvancağızı her türlü yar-
dımdan, ilgiden uzak, kim atmış gitmiş bura-
ya böyle?

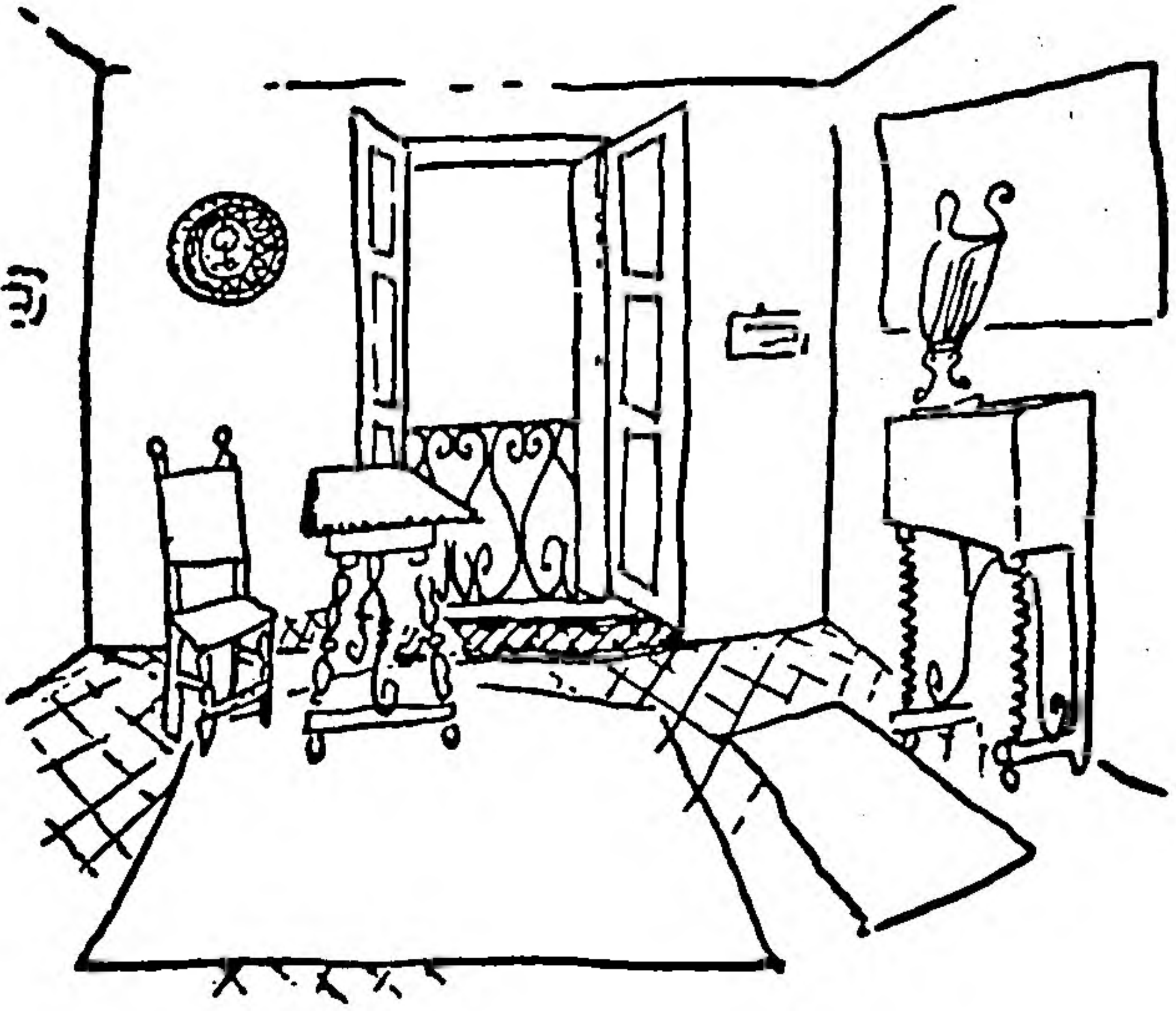
İskelet tarlasından çıkmış gelmiş anlaşı-
lan. Öyle sanıyorum ki bizi ne görüyor ne de
sesimizi işitiyor. Bu sabah onu ak bulutlar al-
tındaki aynı çitlerin içinde sen de gördün. A-
cıklı, soluk düşkünlüğünde, vıgıl vıgıl sinek
adalarıyla kaplanmış, parlak bir güneşle aydın-
lanan gövdesiyle, bu kış gününün olağanüstü
güzelliğine çok yabancıydı. Dördü de aksayan
ayaklarıyla ağır ağır, yadırgayan bir yürüyüş-
le dönüp dönüp gene olduğu yere geliyordu.

Yönünü değiştirmekten başka hiç bir şey yapmamış. Bu sabah yüzü batıya dönüktü, şimdi ise doğuya dönük.

Kocamak ne büyük yıkım, Platero! İşte, kocamış dostumuz gitmeye hazır, ama baharın yaklaşmasıyla birlikte gene de oyalanıyor. Yoksa Bécquer gibi ayakta mı ölmüş dersin? Kimiltısız görüntüsünü, bir çocuk akşam göğüne çizmiştir belki.

Şimdi görüyorsun onu. İtmek istedim, yerinden bile kımıldamadı. Çağrılara da kulak astığı yok. Sanki ölüm kalım savaşı, onu yere kenetlemiş.

Kuzey rüzgârının silip süpürdüğü bu tarla yamacında, bu gece soğuktan ölecek. Platero. Buradan gitmeye ayaklarım varrıyor; ne yapacağımı bilmiyorum.

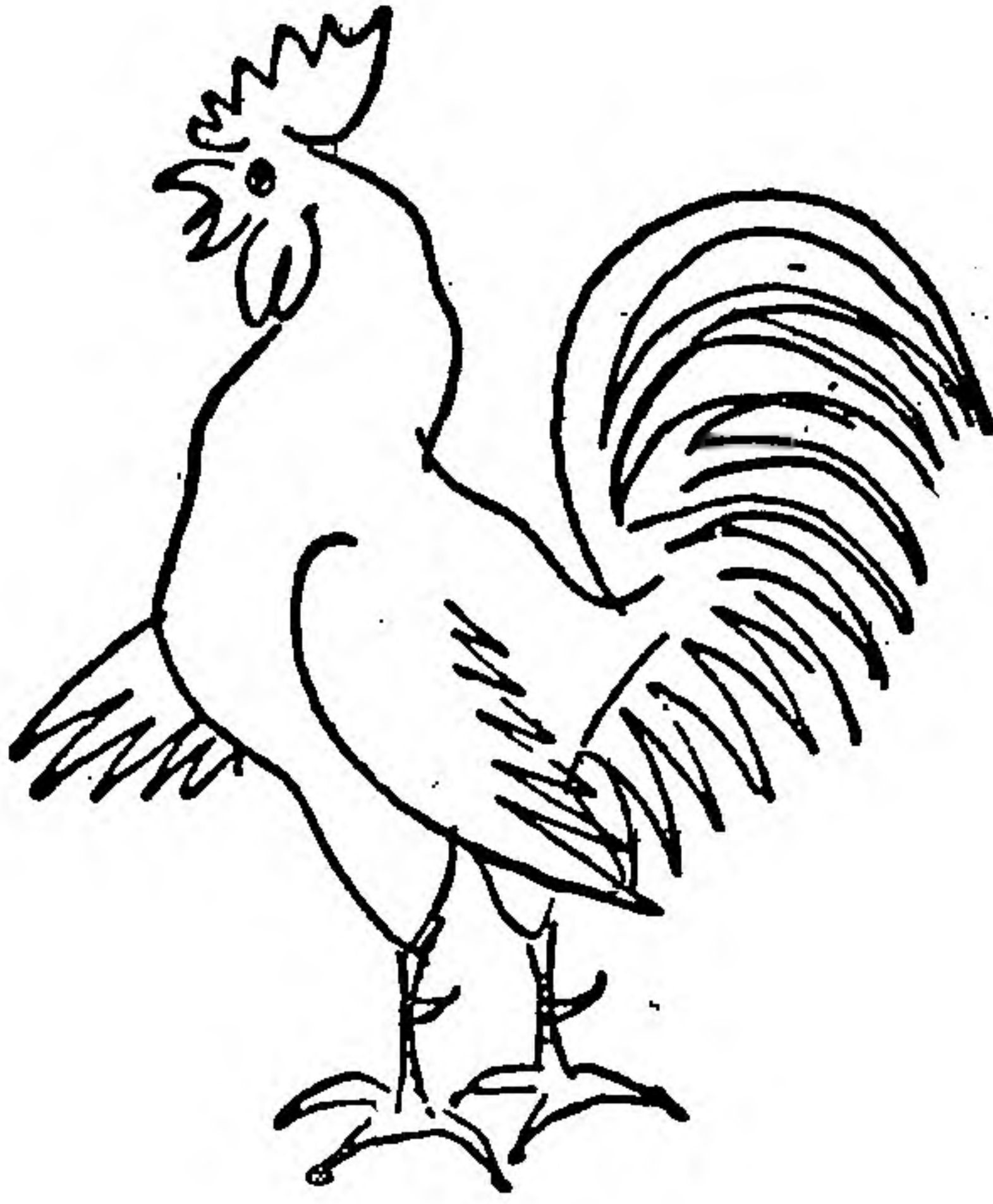
91. HASTALIK SONRASI

Yumuşacık halılarla kilimlerle döşeli hasta odasının ölgün sarı ışığında, gecenin ciğlerinde erimiş bir düş gibi, sokakta tarladan dönen eşeklerin, sıçrayan bağıran çocukların seslerini işitiyorum.

Eşeklerin kapkara başlarını, onların anırtıları arasında çınlayan gümüş bir sesle Noel türküleri söyleyen çocukların sevimli küçük başlarını gözümde canlandırabiliyorum. Kasaba, kavrulmuş kestane dumanlarının, ahırlardan yükselen buğunun, sessiz mutlu ocaklardan yükselen dumanların bulutlarına bürünmüş.

Yüregimin gölgeli uçurumlarından dökülen göksel bir suyu biriktiren ruhum, arıtıcı bir güçle dolup taşıyor. Pişmanlığın alaca aydınlığı! Sonsuz parıltılarla dolu, hem buz gibi soğuk hem de sıcak içtenlik saati!

Yukarda ötelerde çanlar, yıldızlar arasında yankılanıyor. Platero, çok uzak izlenimini veren anırmalarla çan seslerine katılıyor. Güçsüzlüğümden, Faust gibi yalnız, duygulu, ağlıyorum.

92. Ş A F A K

Ağır ağır gelen kış sabahlarında, kulağı kırışte bekleyen horozlar şafağın ilk güllerini yiğitçe karşılarken, uykudan usanmış Platero uzun uzun anııyor. Odamın köşesinden bucağından içeri dolan gök mavisi ışıkla ne tatlı bir uyanışı var sevgili eşeğimin. Ben gündüzün özlemiyle, yatağımın yumuşaklığı içinde güneşi düşünüyorum.

Düşünüyorum, benim gibi yufka yürekli bir ozanın eline değil de, sabahın karanlığında, kaskatı buz tutmuş ıssız yollardan ormana çam

odunu çalmaya giden kömürcülerin, ya da eşeklerini boyayan, onlara arsenik içiren, sarkık durmasın diye kulaklarını iğnelerle tutturarak çingenelerin eline düşmüş olsaydı, Platero'nun hali ne olurdu?

Platero gene anırlıyor. Biliyor mu kendisini düşündüğümü? İlk ışıkların yumuşaklığı içinde onu düşünmek şafak gibi kıvanç verici bir şey. Bir beşik gibi yumuşak, sıcacık, benim kendisiyle ilgili düşüncelerim gibi ılık bir ahır olduğu için Tanrı'ya şükrediyorum.

93. K U M S A L S O K A Ğ I

Ben, şimdi karakol olan bu büyük evde doğdum, Platero. Çocukluğumda ne çok severdim burayı bilsen; Profesör Garfia'nın taslakları üstüne Mağripli üslûbunda yapılmış şu zavallı balkon, renkli camdan yıldızlarıyla ne göz kamaştırıcı bir şeydi benim için! Parmaklıklar arasından bir bak. Platero; beyaz, eflâtun ley-lâklar, mavi çançiçekleri gene taşlık avluyu kaplıyorlar; arkada, çocukluğumun sevinç o-lan, zamanla kararmış tahta pencere kafesle-rinden sarkıyorlar.

Öğleden sonralar, ekim tarlaları gibi ya-ma yama görünen değişik mavilerden giyimle-riyle denizciler gelir, Çiçekler Sokağı'nın köşe-sinde dururlardı. Ne büyük görünürlerdi gözü-me; bütün deniz gezginlerinin gibi genişçe ayırık bacaklarının arasından, aşağılarda sula-rın, bataklıkların paralel çizgileriyle uzanan, bir zamanlar ıslıl ıslıl, sonra kupkuru, sarı olan

ırmağı; ırmağın öbür parıltılı kolunda ağır ağır ilerleyen bir gemiyi; günbatımında alabildiğine saçıliveren çılgın kızıltıyı görürdüm. Sonra babam, her zaman eli bıçaklı dolaşan gemiciler, kapının zilini fenerini kıran çocuklar yüzünden Yeni Sokak'a taşındı.

Parmaklıklı balkondan deniz görünür. Bir gece hepimizi, ırmakta yanan koca bir İngiliz gemisini görelim diye yataklarımızdan kaldırıp üst kata çıkarmalarını hiç unutamam.

94. N O E L

Tarlalarda bir Şenlik ateşi!... Noel'den  n-
ceki günün öğleden sonrası; parıltısız bir güneş
her zamanki mavi yerine bomboz bir renge b -
r nm Ő bulutsuz göğe solgun ışıklar saçıyor.
AteŐe atılınca tutuŐmaya başlayan yeşil dal-
larda ansızın gıcırtılı bir çatırtı; sonra koyu
bir beyaz duman, en sonunda da dumanı da-
Ėıtarak havaya kımıl kımıl diller çıkararak u-
zanan alevler.

Ah, rüzgârda alevler! Pembe, sarı, mor,
mavi ruhlar, basık bir göğe yükselerek kim bi-
ler nerelerde yitiyorlar; nasıl da yanık bir k -
m r kokusu bırakıyorlar soğuk havada! Ah,
Şimdi ısınan aralık kırları! Sevgili kış! Mutlu-
ların Noel akşamı!

Yakınlardaki yaban g lleri solup gidiyor.
Ilık havayla kırlar titrek bir görünüŐ kazanı-
yor, ipil ipil bir pırlanta gibi arınıyor. Evinde
süslü bir Noel köŐesi bulunmayan yoksul bek-

çinin çocukları, ateşin çevresine toplanıp soğuktan uyuşmuş ellerini ısıtıyorlar, közler üzerinde kestane pişiriyorlar, mısır patlatıyorlar. Sonra coşup karanlıkta daha da kızılşan ateşin üzerinden atlayarak türküler söylüyorlar :

Yolun açık olsun Meryem

Yolun açık olsun Yusuf...

Birlikte oynasınlar diye Platero'yu yanlarına götürüyorum.

95. K I Ş

Tanrı, sırça sarayında. Demek istediğim, yağmur yağıyor Platero. Yağmur. Kuru dallarına büyük bir direnişle sarılan güz artığı son çiçeklerden pırlantalar sallanıyor. Her pırlantada bütün bir gök, bir sırça saray, bir Tanrı. Şu güle bak; içinde başka bir gül var damlalardan; salladın mı —bak görüyor musun?— o su ısıltılı gül, bunun ruhu gibi saçılıp dökülüyor; benim ruhum gibi tıpkı; üzgün, ruhsuz kalıyor gül.

Su, gün ışığı gibi kıvanç verici bir şey. İnanmazsan, al yanaklı gürbüz çocukların yağmur altında yalınayak ne büyük bir mutlulukla koşuştuklarına bak. Serçeler sarmaşığır. dalları arasına nasıl da şamatayla doluyorlar ansızın; senin doktorun Darbon'un deyimiyle koşuşuyorlar sanki, Platero.

Yağmur yağıyor. Bugün dışarıya çıkama-

yacağız. Oturup düşüncelere dalma günü bugün. Bak damlalardaki oluklardan nasıl da sular boşanıyor. Yeşil yapraklar nasıl yıkanıyor, çocukların dün otlar üzerinde duran küçük sandalı, sulara kaptırmış kendini nasıl yüzüyor. Bak, şimdi şu solgun gün ışığında kilisenin üstünde beliren, bu yana doğru belli belirsiz bir parıltıyla gözden yiten gökkuşağı ne güzel.

96. D U R U G E C E

Mazgallı aç çatılar, ayazda yaldızlı mavi gökle sertçe kesişiyor. Sessiz kuzey rüzgârı keskin duruluğuyla yalayıp geçiyor her şeyi.

Kasabanın bütün insanları üşüdüklerini sanarak kapısı bacası örtülü evlerine sokulmuşlar. Bize gelince Platero, sen kendi çulunla benim poltoma bürüneceksin, ben de ruhuma sarınacağım, tertemiz ıssız kasabanın sokaklarında dolaşacağız.

İçimden bir güç nasıl da yükseklere kaldırıyor beni; kaba yontulmuş taşlardan yapılma, sivri tepesi gümüşle kaplı kuleyim sanki! Şu yıldızlara bak, ne çok! Öyle ki insanın başı dönüyor. Sanırsın ki gökler yeryüzüne, sonsuz sevginin ıslıl ıslıl bir türküsünü söylemekte.

Platero, Platero! Bu ulu, yalnız, parlak, gıcır gıcır ocak gecesinin duruluğu uğruna bütün yaşamımı veririm; umarım sen de aynı şeyi duyuyorsundur.

97. M A Y D A N O Z D A N T A Ç

«Bakalım kim önce varacak!»

Bu yarışın ödülü, önceki akşam bana Viyana'dan gelen basma resimler kitabıydı.

«Bakalım menekşelere kim önce varacak! Bir, iki, üç!...»

Kızlar sarı güneşin altında gözalıcı bir pembe beyaz cümbüşünde koşmaya başladılar. Soluyan göğüslerinin sessiz çabasıyla sabah saatinde beliren suskunluğun ortasında, bir an için kasabanın saat kulesinde ağır ağır vuran saatin sesini, mavi zambaklarla kaplı camlı tepedeki sivrisineklerin ince vızıltısını, derede şırıldayan suyu işitiyordu insan. Kızlar tam ilk portakal ağacına varmak üzereyken, oralarda dolaşan Platero da kendisini oyunun sevincine kaptırarak bu canlı koşuya katıldı. Geri kalmak korkusuyla kızlar hiç oralı olmadılar, gülemediler bile.

Aralarından seslendim, «Platero kazanıyor! Platero kazanıyor!»

Evet, Platero menekşelerin yanına hepsinden önce vardı, orada durarak kumların üstünde debelenmeye başladı.

Kızlar bunu kabul etmeyerek soluk soluğa, çoraplarını çeke çeke, saçlarını düzelterek geri döndüler: «Bu sayılmaz! Sayılmaz! Olmaz ama! Hayır, hayır! Olmaz!»

Platero'nun yarışı kazandığını, ona da bir ödül vermek gerektiğini söyledim. «Peki,» dediler. Platero okumayı bilmediği için, kitabı aralarında yapacakları başka bir koşunun ödülü olarak alıkoyacak, Platero'ya da uygun bir ödül bulacaktık.

Kitabın elden gitmediğini görünce, allaşan yüzleriyle gülüp sıçramaya başladılar: «Evet! Evet! Evet!»

Sonra kendi kendime, Platero'nun, gösterdiği bu çabayla, benim şiirlerimle kazandığıma benzeyen en büyük ödülü hak ettiğini düşündüm. Sanki Isparta oyunlarında büyük bir derece kazanmış gibi, bekçinin kulübesi yanındaki tahta saksıdan bir tutam maydanoz aldım, bir taç yaprak, bu en yüce, kalıcılıktan yoksun ödülü Platero'nun başına koydum.

98. Ü Ç K I R A L L A R

Çocuklar büyük bir coşkunluk içindeydiler bu gece, Platero! Bir türlü yatağa girmek istemediler. Sonunda uyku yavaş yavaş hepsini altetti, biri bir koltukta biri ateşin önünde yerde uyuyakaldı; Blanca alçak bir iskemlede, Pepe, olur da kırallar kendisine gözükmekten gelip geçer diye pencerenin önündeki sedirde başını kapıya dayayarak uyudu. Şimdi, yaşamın karmaşından uzak olan bu yerin ortasında, canlı, büyümlü uykuları, dopdolu bir yüreğin diri atışlarını andırıyor.

Akşam yemeğinden önce hepsiyle birlikte yukarı kata çıktım. Başka gecelerde kendileri için en korkulu yer olan merdivenlerde nasıl durmadan çene çalıyorlardı!

«Ben tepe penceresinden hiç korkmuyorum Pepe; sen korkuyor musun?» diye sordu Blanca, sıkıca elime yapışarak. Her çocuğun ayak-kaplarını balkona, ağaç kavunlarının arasına

koyduk. Şimdi Platero, Montemayor, Tita Tessa, Lolilla, Perico, ben, sen, ak çarşaflara, yatak örtülerine bürünüp eski şapkalar giyeceğiz. Geceyarısı, ellerimizde ışıklar yüzümüzde maskelerle, tunçtan havanlar, deniz kabuklarından borular, düdükler çalarak çocukların pencereleri önünden geçeceğiz. Sen benim önümde yürüyeceksin; ben yüzümde takma sakallarla Gaspar olacağım; senin sırtına konsül amcamın evinden getirdiğim Kolombia bayrağını örteceğim. Ansızın uyanan çocuklar, gözlerinde uykunun ağırlığı, gecelik giyimleriyle pencerelerden, titreyerek, şaşkınlıkla bakacaklar. Sonra uykularında sabahın erken saatlerine dek, pencere kafeslerinden dolan mavi gök, gözlerini kamaştırıncaya dek yürüyeceğiz, sabahleyin yarı giyinik, balkona koşup bütün hazinelerin sahibi olacaklar.

Geçen yıl çok eğlenmiştik. Göreceksin bu gece de nasıl eğleneceğiz Platero, küçük deve-cğim benim!

99. Ş A R A P

Sana Moguer'in ruhu ekmektir demiştim, Platero. Hayır. Moguer, bütün bir yıl boyunca, çepeçevre mavi bir göğün altında, altın şarabını bekleyen parlak ağır bir kristal bardak gibidir. Eylül gelince, Şeytan işe karışıp da şenlikleri ıslatmaya kalkışmazsa, ağzıyla bir şarapla dolan bu bardak, cömert bir yürek gibi her an taşmak üzeredir.

O zaman bütün kasaba, iyi türden olsun kötü türden olsun şarap kokar, bardakların sesiyle çınlar. Sanki güneş, kanını kızıştırmak istediği beyaz kasabanın seçik sınırları içinde kalabilmenin kıvancı uğruna, kendi kendini hiç çekinmeden sıvı bir güzellikle sunmuştur. Her sokaktaki her ev, Juanito Miguel'in ya da El Realista'nın raflarında, batan günün ışınlarını yansıtan bir şişe gibidir.

Turner'in «Tembellik Pınarı,» adlı resmi ni hatırlıyorum; limon sarısı rengiyle baştan-başa taze şarapla boyanmış gibidir. Moguer de tıpkı böyle, her yaranın üzerine kan gibi hiç aralıksız akan bir şarap pınarı, nisan güneşi gibi her bahar yükselen, ama her gün batan, acıyla karışık bir sevinç kaynağıdır.

100. K A R N A V A L

Platero ne güzel görünüyor bugün! Karnavalın pazartesi günü, bayramlıklarını giymiş çocuklar, Platero'yu kırmızı, mavi, sarı arabesklerle süslenmiş Mağripli koşumlarıyla bezediler.

Yağmur, güneş, soğuk. Kıvrım kıvrım renkli kâğıtlar öğle sonunun acı rüzgârıyla, kaldırımlarda birbirine paralel uçuşmakta; titreyen maskeli insanlar için her şey, soğuktan mosmor kesilmiş ellerini sokabilecekleri bir cebe dönüşüyor.

Şenlik alanına gittiğimiz zaman, uzun beyaz entariler giymiş, uçuşan siyah saçlarına taktıkları yeşil çelenklerle deliler gibi süslenmiş birtakım kadınlar Platero'yu çılgın halkalarının ortasına çekip, çevresinde dört dönüyorlar.

Şaşırان Platero kulaklarını dikeyyor, başını kaldırıyor, alevler ortasında kalmış bir ak-

rep gibi sinirli sinirli, nereye olursa olsun kaçıp kurtulmak istiyor. Ama öyle küçük ki, deliler ondan hiç korkmadan, gene çevresinde dolanarak türkülerine, kahkahalarma devam ediyorlar. Çocuklar, ortada tutsak kaldığını görerek var güçleriyle anırıp onu da anırtmaya çalışıyorlar. Bütün alan şimdi anırmalarla, kahkahalarla, türkülerle, tef sesleriyle, çan şingirtileriyle, aşağılık bir curcunayla dolup taşıyor.

En sonunda Platero bir insan gibi karar vererek çevresini saran çemberi yarıyor, darma-dağın olmuş gözalıcı bezekleriyle yanıma koşup acı acı bağılıyor. O da benim gibi pek hoşlanmıyor Karnaval'dan. Bize göre değil böyle şeyler.

101. K U M C U E Ŗ E K L E R İ

Quemado'nun eşeklerine bak, Platero; bitkin, ezilmiş, sırtlarında tepeleme yığılmış kırmızı ıslak kumdan yükleri; kendilerini dövmek için kullanılan yaban zeytini sopaları, yüreklerine saplanır gibi saplanmış kuma.

102. Ö L Ü M

Platero'yu üzgün, durgun bakışlı gözlerle, otlardan yatağı üzerine uzanmış buldum. Yanına yaklaştım, okşadım, konuştum, yardım etmek istedim.

Zavallı hayvancağz birden yekinererek ön ayaklarından biriyle diz çöktü. Sonra ayağını yere uzattım, sırtını sevgiyle okşadım, doktorunu çağırttım. Yaşlı Darbon onu görür görmez kocaman dişsiz ağzıyla ensesine yaklaştı, ağırlaşmış başını eliyle tutup göğsüne doğru çekerek, bir saat sarkacı gibi ileri geri salladı.

«Durum kötü, değil mi?»

Ne karşılık verdi hatırlamıyorum... Hayvancağz elden gidiyordu... Yapılacak hiç bir

şey yoktu... Bir sancı ... Ağulu bir kök. . Ot-
lardaki zararlı bir şey...

Platero öğleye sağ çıkmadı. Pamuk kar-
nı davul gibi şişmiş, rengi kaçık bacakları bi-
rer sopa gibi kaskatı havaya dikilmişti. Kıvrır-
cık tüyleri, eski bir taşbebeğin dokununca toz-
lu bir acıyla dökülen güve yeniği saçlarına
benziyordu.

Sessiz ahırda, küçük pencereden içeri gi-
ren gün ışını demetinin ortasından her geçiş-
te ısıltı ısıltı yanan üç renkli bir kelebek uçup du-
ruyordu.

103. Ö Z I . E M

Platero, bizi görüyorsun değil mi?

Bahçe kuyusundaki dupduru soğuk suyun dinginlik içinde nasıl güldüğünü; hamarat arıların tepenin üzerinde oyalanan güneşin ışıklarıyla altın sarısına pembeye dönüşen yeşilli mavili ballıbabalar çevresinde uçuştüğünü görüyorsun değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

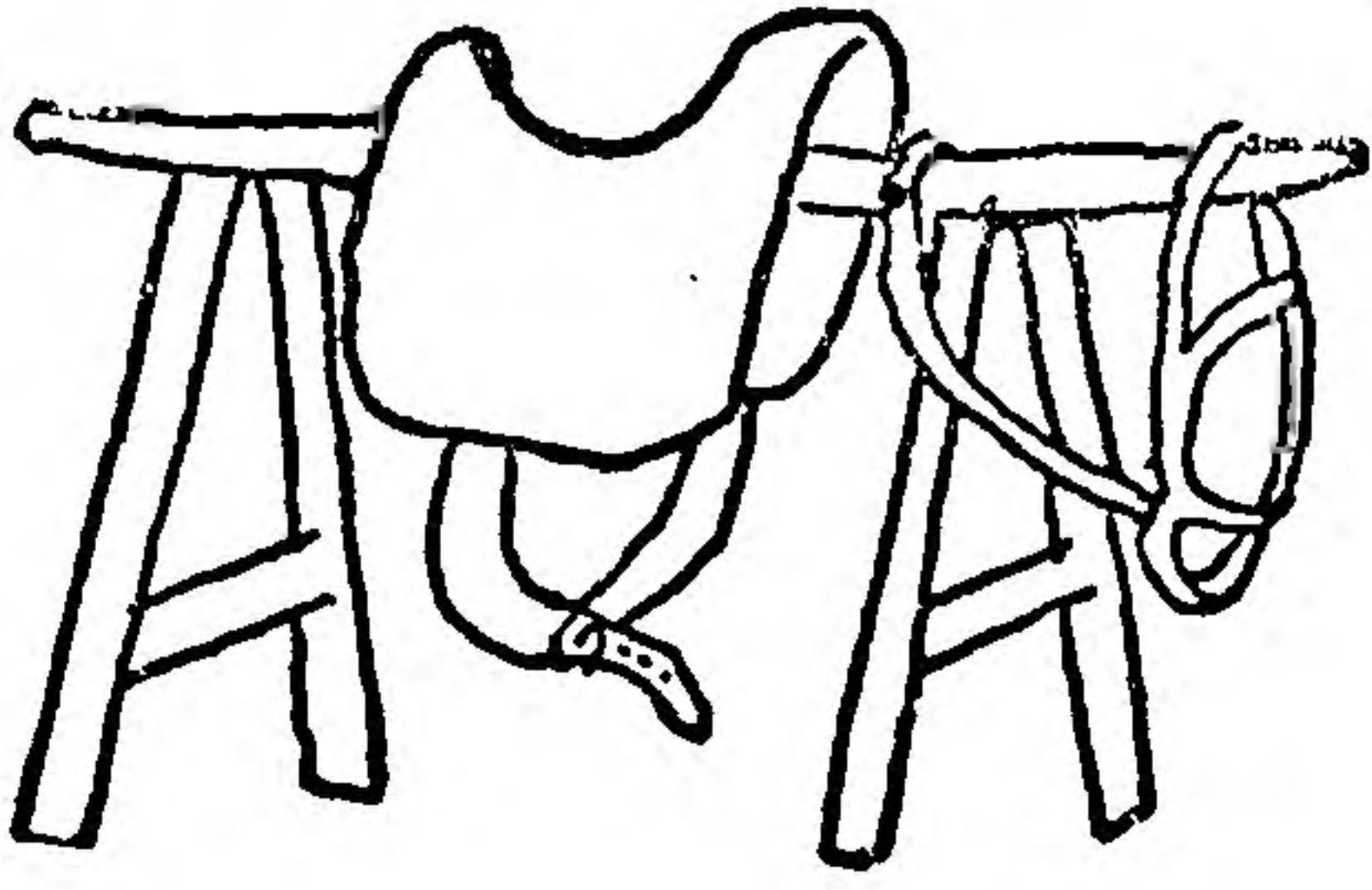
Çamaşırcı kadınların, üzgün, topal, yorğun, küçük eşeklerinin gökle yeri bütün bir pırlanta güzelliğinde birleştiren sonsuz durulukta, pınarın kızıl yamacına tırmanışlarını görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Dallarında çiçekleri kırmızı benekli titrek ak kelebekler gibi öbeklenen yaban gülleri arasından çocukların koşuşmalarını gerçekten görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Gerçekten görüyor musun bizi? Evet. evet, beni görüyorsun. Ben de, üzüm bağlarıyla dolu vâdiyi bir uçtan bir uca yumuşaklığa bürüy-en bulutsuz günbatımda, senin tatlı, dökü-naklı anırmanı işitiyorum...

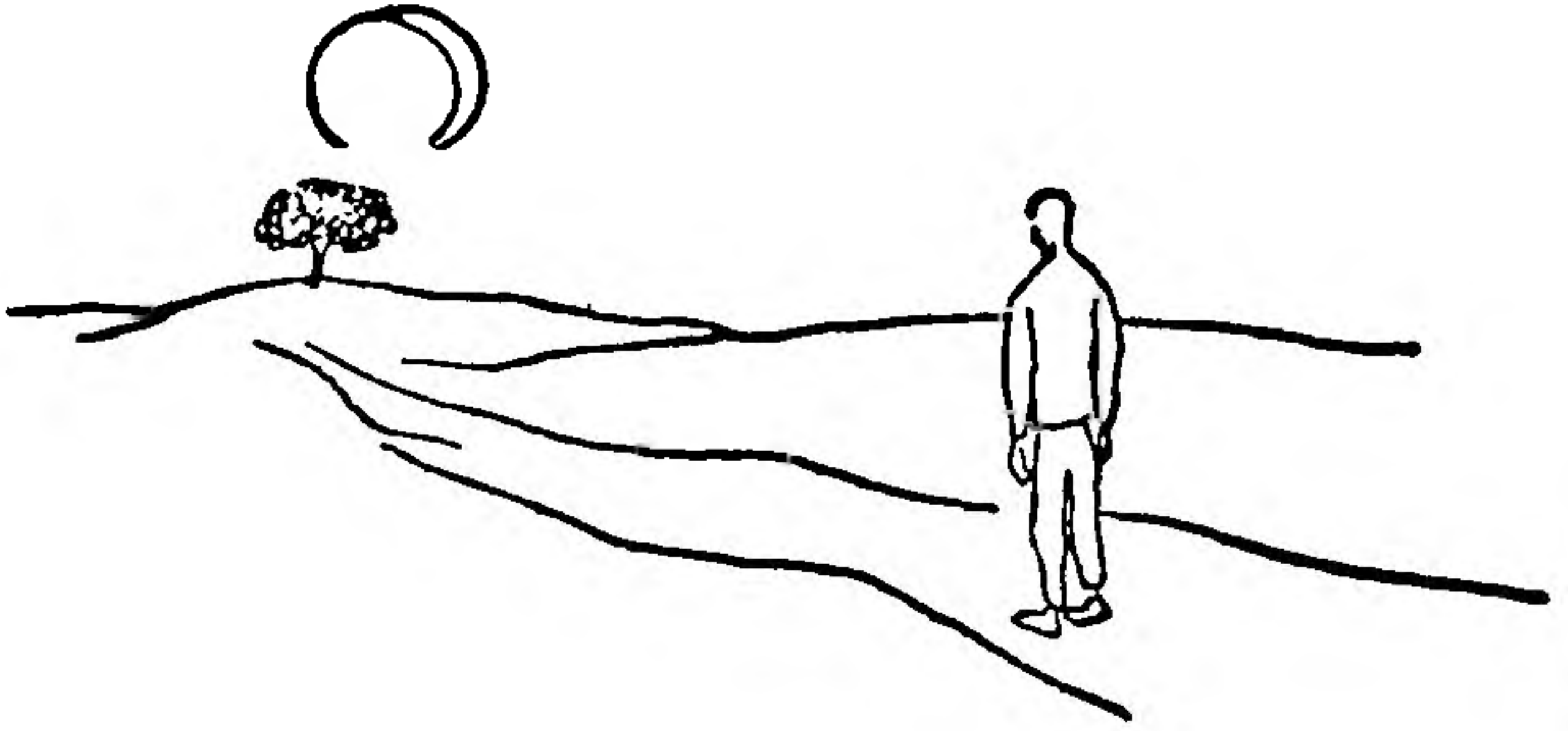

104. DÖRT AYAKLI MARANGOZ SEHPASI

Zavallı Platero'nun semerini, yularını dört ayaklı bir marangoz sehпасı üzerine koydum, çatı arasında unutulmuş çocuk beşikleriyle dolu bir köşeye taşıdım. Çatı arası geniş, sessiz, güneşlidir. Oradan Moguer'in çevresindeki bütün kırlar görünür; solda kırmızı yeldeğirmeni; tam ilerde çamlar arasına gömülmüş ak yalınızlarevi ile Montemayor; kilisenin ardında, gizli La Pina bahçesi; batıda, yaz gelgitlerinde kabaran ıslıl ıslıl deniz. Tatil aylarında çocuklar çatı arasında oynamaya çıkarlar. Sayısız kırık sedirlerden kendilerine arabalar, kırmızıya boyanmış gazete kâğıtlarından tiyatrolar, kiliseler, okullar yaparlar.

Arasıra cansız marangoz sehпасının üstüne tırmanır, kabına sığmaz tedirgin el çırpma- larla, ayak dürtmelerle, düşlerinin çayırları boyunca dörtnala giderler :

«Deh, Platero, deh, deh!»

105. K A R A D Ü Ş Ü N C E L E R

Bugün öğleden sonra çocuklarla, La Pina'daki bahçeye, Platero'nun gölgeli çamın dibindeki mezarını görmeye gittik. Nisan, dörtbir yanda ıslak toprağı kocaman sarı süsenlerle donatmıştı.

Ağaçların gök mavisine çalan tepelerinde baştankara kuşları türkü söylüyor, hafiften cıvıltıları şen, çiçek çiçek, ılık öğle sonunun altın havasında yeni bir sevgi düşü gibi dalga dalga yüzüyordu.

Yaklaştığımız zaman çocukların bağırışması yavaş yavaş kesiliyor. Sessiz, ağırbaşlı, ıslık ıslık gözleri gözlerimde, beni soru yağmuruna tutuyorlar.

«Platero, sevgili yoldaşım,» diyorum toprağa, «şimdi, cennetteki bir tarlada, yumuşacık

tüylü sırtında küçük melekleri taşıırken beni unuttun mu diye hep soruyorum kendime. Söyle Platero, beni hatırlıyor musun?»

Sanki bu soruma bir karşılık gibi, daha önce gözüme çarpmayan güzelim bir kelebek, bir ruhu andırırcasına süsenden süsene durmadan konup kalkıyor.

106. MOGUER GÖKLERİNDEKİ PLATERO'YA

Ruhumu —yalnız ruhumu— frenk incirleri, ebegümeciler, hanımelleri arasından bunca uzun bir süre taşıyan canım eşekciğim benim, sevgili tez yürüyüşlü Platero; senden söz eden bu kitabı senin için yazdım; şimdi anlayabileceğin bu kitabı.

Sözlerim, şimdi cennet çayırlarında yayıldığı sırada senin ruhuna, Moguer kırlarının seninkiyle birlikte cennete gitmiş ruhu aracılığıyla ulaşacak; bu kitabın kâğıttan sırtına binmiş ruhum, çiçek açan dikenler arasından yol alırken her gün daha bir inceliyor, durgunlaşıyor, arınıyor.

Evet. Gün batarken düşünceli, ağır ağır, altın renkli asma kuşlarının, portakal çiçeklerinin arasından yürüyerek, o yalnız portakal ağacının yanından geçip, sana ölüm uykunda ninni söyleyen çama vardığımda, biliyorum ki Platero, —hiç solmayan güllerle dolu çayırlarda sen— ufalanmış yüreğinden fışkıran bir sarı süsenin önünde dalgın duraklayışımı görüyorsundur.